

Implementeringsproblem i säkerhetsarbetet

Lina Holgersson

Department of Fire Safety Engineering
Lund University, Sweden

Brandteknik
Lunds tekniska högskola
Lunds universitet

Report 5176, Lund 2005

Implementeringsproblem i säkerhetsarbetet

Lina Holgersson

Lund 2005

Titel:

Implementeringsproblem i säkerhetsarbetet

Title:

Implementation problems in safety work

Av/By:

Lina Holgersson

Rapport/Report: 5176

ISSN: 1402-3504

ISRN: LUTVDG/TVBB--5176--SE

Number of pages: 155 (inklusive bilagor/including appendicies)

Illustrations: Lina Holgersson

Sökord:

Handlingsprogram, skydd mot olyckor, beslutsunderlag, lag om skydd mot olyckor, kommunalt säkerhetsarbete, implementering, risk- och sårbarhetsanalyser, utbildning.

Keywords:

Action programme, accident prevention, basic data sets for decision-making, accident prevention legislation, municipal safety work, implementing, risk and vulnerability analyses, education.

Abstract:

Municipal safety work is an issue frequently discussed. The new legislation about accident prevention obeys the Swedish municipality to present an action program for accident prevention. In Borlänge municipality there has been no sanctioned proposal for a program. This report presents the problems found and gives proposals for improvements in the future safety work. The guiding words should be unambiguousness, able to control and not too complicated. Feedback and evaluation are other important parts. Safety work has to be built up on knowledge and education.

Språk/Language: Svenska/Swedish

Författaren ansvarar för innehållet i rapporten / The author is responsible for the contents of this report.

© Copyright: Brandteknik, Lunds tekniska högskola, Lunds universitet, Lund 2005.

Brandteknik
Lunds tekniska högskola
Lunds universitet
Box 118
221 00 Lund

brand@brand.lth.se
<http://www.brand.lth.se>

Telefon: 046 - 222 73 60
Telefax: 046 - 222 46 12

Department of Fire Safety Engineering
Lund University
P.O. Box 118
SE-221 00 Lund
Sweden

brand@brand.lth.se
<http://www.brand.lth.se/english>

Telephone: +46 46 222 73 60
Fax: +46 46 222 46 12

Sammanfattning

Utgångspunkten för detta examensarbete var implementering av risk och sårbarhetsanalyser i beslutsprocessen. För att kartlägga nuvarande förhållanden på säkerhetsarbetet i Borlänge kommun har en mängd intervjuer och enkäter genomförts. Intervjuunderlag och enkätfrågor har byggts upp med syftet att undersöka kunskapsnivån och inställningen hos beslutsfattare och tjänstemän i kommunen.

Den litteratur som behandlar implementeringsproblemet koncentrerar sig främst på processen efter beslut, då dessa skall genomföras. Trots att dessa idéer gäller implementering efter politiska beslut, kan de i många fall anses tillämpbara även på implementeringsprocessen innan politiska beslut. Sannerstedt redovisar ett antal förutsättningar som bör råda för att man ska kunna förvänta sig att implementeringen överensstämmer med beslutsintentionerna. Styrningen skall vara entydig så att intentionerna inte kan missförstås. Strukturen skall inte vara för komplicerad. Viktigt är även att väcka gillande hos implementeraren och att arbetet går att kontrollera.

För att något skall kunna implementeras finns tre nödvändiga villkor. Tillämparen skall:

- *förstå* beslutet.
- *kunna* genomföra beslutet.
- *vilja* genomföra beslutet.

Om tillämparen förstår beslutet och dessutom kan genomföra genom att han/hon förfogar över tillräckliga resurser, så kommer beslutet att genomföras, förutsatt att tillämparen också vill göra det.

Utifrån de svar som erhållits i intervjuer och enkäter kan anses att framförallt förståelsen är bristfällig. På många områden saknas kunskap om vad säkerhetsarbetet är och vilka skyldigheter kommunen har. Respondenterna ställer sig osäkra till om kommunen har något mål med säkerhetsarbetet och vad detta i så fall är. Det är även oklart var ansvaret ligger för dessa frågor. Den grundläggande kunskapen saknas vilket pekar på att man bör börja med att få en förståelse för vad säkerhetsarbetet och skydd mot olyckor innebär. För att göra informationen mer lättförståelig bör den anpassas till att den inte riktas till experter men ändå vara riktig.

I grund och botten skall arbetet leda till ständiga förbättringar. För att åskådliggöra hur detta uppnås finns en mängd modeller, där en av de mest kända och tillämpbara är den så kallade PDCA-cykeln, även kallad Demings cirkel. Cirkeln består av delarna Planering, Utförande, Kontrollera och Agera. Även den modell som Räddningstjänsten Dala Mitt har presenterat i *Förstudie angående utformningen av det kommunala säkerhetsarbetet inom Räddningstjänsten Dala Mitt*, påminner i mångt och mycket om PDCA-cykeln i kombination med IEC:s klassiska riskhanteringsmodell. Denna modell är dock för komplicerad för att brukaren på de kommunala enheterna skall kunna ta den till sig. Vad som krävs i detta skede är ett säkerhetstänkande i kommunen, en process för att öka medvetenheten och kunskapen på ämnesområdet. Detta är en nödvändighet för att det framtida säkerhetsarbetet skall uppnå kraven i de nya lagarna.

Om den framtida avsikten är att ta steget vidare till att implementera risk- och sårbarhetsanalyser i beslutsprocessen, måste man vara medveten om vad som får

beslutsfattarnas uppmärksamhet. För att få dem att ta till sig materialet måste det presenteras kort och enkelt. Genom att informera om vad rapporten i själva verket innebär och vad som egentligen kan hända om man bortser från rekommendationerna, kan politikernas uppmärksamhet väckas.

Borlänge tog 1995 beslut om en policy för riskhanteringsarbetet. Trots att den utformade policyn både är tydlig och innehåller strategier för genomförande verkar kommunens förtroendevalda och enhetschefer vara relativt ovetande om dess förekomst. Samma brister som påträffades av utredningsgruppen 1995 förekommer fortfarande på samma nivå. På tio år har inga påtagliga förändringar gjorts. Den uttalade policyn har de flesta riktlinjer som kommunen behöver för säkerhetsarbetet och att därmed uppfylla lagarna. Tydligt är dock bristen på implementering av policyn i kommunkoncernen, även den pekar på ett ökat utbildningsbehov.

Följande rekommendationer ges:

Till Räddningstjänsten Dala Mitt:

- Visa er mer i kommunen, deltag gärna på kommunfullmäktige osv. De gånger räddningstjänsten varit där ses som mycket uppskattade av många
- Tänk på att i er information och ert arbete med kommunerna vara förståbara. Budskapet måste vara enkelt och angeläget. Ha förståelse för att alla inte är experter på det här området och att den lätta vägen ibland kan vara bättre än den rätta vägen. Krångla inte till det. Både intervjuer, enkäter och implementeringsteorin pekar på att beskeden måste vara entydiga och lämpligt utformade, inte för komplicerade.
- Utnyttja det faktum att det tillsatts en säkerhetssamordnare i Borlänge kommun. Han är en viktig resurs både för er och för kommunen. Samarbeta med styrgruppen så att de får en väsentlig och klagjord uppgift, inte bara blir en grupp i mängden. Detta är en grupp som kan få en viktig roll i framtagandet av handlingsprogram.
- Tydliggör att handlingsprogram är en viktig uppgift för uppgift.
- Var en hjälp och ett stöd i arbetet.
- Brand är bara ett delproblem – fokusera på helheten.

Till säkerhetssamordnaren i Borlänge kommun:

- Utbilda på alla nivåer för att få delaktighet och engagemang
- Upprätta ett rapporteringssystem så att styrgruppen kan ta del av enheternas säkerhetsarbete.
- Se till att styrgruppen får ansvar för att sammanställa handlingsprogram utifrån den information som rapporteras in.
- De mål som formuleras för säkerhetsarbetet måste vara tydliga och möjliggöra uppföljningar.
- Utgå gärna från den befintliga policyn som innehåller många bra riktlinjer och strategier för säkerhetsarbetet. Om policyn efterlevs är kommunen på väg mot målgång, istället för att som nu fortfarande vara på startsträckan.
- Se det som din uppgift att förankra säkerhetsfrågorna och säkerhetstänkandet hos dina kollegor på kommunen.
- Påtala egennyttnen t.ex. att försäkringspremier sänks, minskade kostnader för olyckor och god marknadsföring för kommunen.

- Ta vara på det arbete som redan görs på enheterna i form av Systematiskt brandskyddsarbete, kvalitetssäkring och arbetsmiljöarbete.

Målet är att de tre kriterierna, att tillämparen förstår, kan och vill, uppfylls. Samt att arbetet skall kunna kontrolleras i form av uppföljning och utvärdering. Ledorden bör vara entydighet, kontrollerbart och inte för komplicerat. Säkerhetsarbetet skall genomsyra samtliga kommunala verksamheter.

För att i verksamheterna kunna identifiera sina risker krävs det hjälp från säkerhetssamordnaren och/eller räddningstjänsten. En enkel metod där risker av alla former identifieras och sedan bedöms i färgskalor kan vara ett bra verktyg. Risker bedöms med färgerna röd, gul och grön. Röd innebär att risken är oacceptabel och skall/bör åtgärdas, gul att den måste ses över och grön att den accepteras, är tillfredsställande. Nedan redovisas ett exempel på hur detta kan se ut.

olyckstyp	Risker		Åtgärder	Ansvar
	orsaker	bedömning		
fallolyckor	pensionärer sätter upp gardiner, byter lampor osv. Vardagssysslor	Röd	Information till äldre om lätta åtgärder, Fixar-Malte, Halkskydd	Respektive enhetschef
bränder	torrkokning	Gul	timers i alla boende	BS

Bild I. Exempel på riskkartläggning

Summary

The starting point of this project work was implementing risk- and vulnerability analyses in the political decision-making process. To survey the present level of safety work in Borlänge municipality, interviews and questionnaires have been done. The investigation has been based on exploring the knowledge about safety work, and finding out about the attitudes towards safety work. The target group has been employees in managerial position and politicians.

Literature discussing implementation problems mostly concentrate on the process following decisions. Although these ideas pertain to implementing after political decisions, they can be applied even when it comes to implementing before political decisions. Sannerstedt shows a number of basic conditions that must exist if the results of implementing are to become what was intended. The government must be unambiguous so that it cannot be misunderstood. The structure must not be too complicated. It is also important to arouse approval among the implementers so that the work is controllable.

There are three necessary conditions, for successful implementation. The implementer must:

- understand the decision.
- be able to implement the decision.
- want to implement the decision.

If the implementer understands the decision and in addition has enough resources at his/her disposal, the decision will be implemented, provided that the implementer wants to.

According to interviews and questionnaires the understanding can be considered quite low. In many areas there is little knowledge and insecurity in what obligations the municipality has. The respondents are insecure about whether the municipality has a goal for the safety work and in this case what it says. There is no clear distribution of responsibility. The basic knowledge is missing and I therefore suggest that a starting point must be to increase the understanding of safety work and the legalisation of accident prevention. The information must be brought into line with the consumers needs.

The bottom line is to make the work lead to constant improvements. To illustrate this there are a lot of different models, one of the best known and applicable is Demings Circle, the so called PDCA-cycle. The circle is built up on Plan, Do, Check and Act. Even the model presented by Dala Mitt in *Förstudie angående utformningen av det kommunala säkerhetsarbetet inom Räddningstjänsten Dala Mitt*, resembles the PDCA-cycle combined with IEC:s classical riskmanagement model. Nevertheless I consider this model to be too complicated for the municipal user. Today a different kind of safety thinking is needed. This process, to increase the awareness and knowledge, takes time but is necessary.

If somebody in the future wants to implement risk- and vulnerability analyses, the implementer has to be aware of what creates attention. In order to get decision makers to take part of the material, it has to be presented short and simple.

Explanations about the content of the report and the possible consequences, if the report is not taken into account, have to be described easily.

In 1995 Borlänge came to a decision about a policy for the municipal risk management. Although the policy is both legible and contains strategies on how to carry out safety work, it seems as if politicians and employees don't know that the policy exists. I think that the same incongruity found by the inquiry in 1995, still exists. In ten years no evident improvements have been done. I think that the policy contains most of the guidelines necessary for municipal safety work and also that it meets the legal safety requirements. Yet, the unwillingness to implement the policy in the different activity units is very obvious and points to an increased need for education.

I would like to give the following recommendations:

To the fire department:

- Show yourself in municipal connections e.g. meetings with the municipal council. The fire department visiting different activity units is much appreciated.
- Think about being understandable in your information. The message must be easy and important. Have in mind that not everybody is an expert and sometimes the easy way can be better than the right way.
- Make use of the fact that the municipal council has hired a safety coordinator. He is an important resource for both the council and for you. Work together with the new steering group so that they get a clear task, not just becomes one in the number of undefined groups. This group can play an important role in the composition of action programmes.
- Make clear that action programmes for accident prevention is a municipal responsibility
- Be available for help and support.
- Fire is just one problem – focus on safety as a whole.

To the safety coordinator:

- Educate on all levels to get participation and commitment.
- Establish a system for reporting so that the steering group can collect the work done by the activity units.
- Make sure the steering group gets in charge of compiling the action programme from the material collected.
- Goals must be legible and if possible, enable follow-up.
- Start with the existing policy. It contains many good general principles and strategies for safety and risk management. If the policy is followed, safety work will reach the finishing line instead of still being on the run-up.
- See it as your responsibility to gain approval for safety questions and safety thinking among your colleagues at the municipality.
- Call attention to self-interests e.g. the insurance premium gets lower, it's good marketing and causes lower costs for accidents.
- Make better use of the work already done, e.g. fire protection management system, quality assurance and working environment.

The goal is to fulfil the three criteria, understand, be able to and want to. The guiding words should be unambiguousness, able to control and not too complicated. Feedback and evaluation are other important parts.

To be able to identify the risks in each unit, the units need help and support from the safety coordinator and/or the fire department. I think that an easy method, where all kinds of risks are identified and marked in colours, can be suitable. Risks are assessed with the colours red, yellow and green. Red means the risk is not acceptable and should be dealt with, yellow means the risk has to be checked and green means the risk is acceptable. An example of this is shown in picture I below.

accident type	Risks		measures	responsibility
	reasons	assessment		
Falls	Pensioners change curtains, lamps and so forth. Everyday chores		Information about easy measures, "Fixar-Malte", slip protection	unit director
Fire	dry boiling		timers in all apartments	BS

Picture I. Example of risk assessment

Förord

Redan vid uppstarten av detta projekt, mitt i det värsta litteraturslukandet, kom jag över ett citat som jag tycker har varit vägledande för projektet. Citatet kommer från boken *Beslutsteori på psykologisk grund* av Stig Lindholm¹ och lyder som följer:

”Det är emellertid sannolikare att finna fram till vad som skulle vara annorlunda i en viss verklighet, om man går en bit ut i den än om man sitter i elfenbenstornet och försöker tänka.”

I arbetet med detta projekt har många människor inspirerat och hjälpt till. Därför vill jag i detta inledande förord tacka några av dem speciellt. Ett stort tack till:

Mina båda handledare, Lars Fredholm på Brandteknik och Jonas Røjås på Räddningstjänsten Dala Mitt, för hjälp och vägledning.

Torsten Bladlund på Borlänge kommun för ett gott samarbete

Räddningstjänsten Dala Mitt för ett intressant uppdrag och brandmännen på räddningstjänsten i Falun och Borlänge för att de har fått mig att känna mig som hemma på stationerna.

Ulf Lago för att han har verkat som ett uppslagsverk inom området kommunala handlingsprogram för förebyggande verksamheten.

Alla de politiker och tjänstemän som har ställt upp på intervjuer och enkäter.

Hela min familj för att ni alltid finns där och min kära sambo för att du muntrar upp när allt känns surt.

Lina Holgersson
Lund, december 2005

¹ Lindholm Stig, *Beslutsteori på psykologisk grund*, Pedagogiska skriftserien 7, Stockholm 1968

Innehållsförteckning

1 Inledning.....	1
1.1 Bakgrund	1
1.2 Syfte och målsättning	2
1.3 Problemformulering	2
1.4 Avgränsningar	2
1.5 Metod	3
1.6 Disposition	5
2 Teori	7
2.1 Risk.....	7
2.1.1 Riskperception och riskacceptans	7
2.1.2 Olika olyckstyper kräver olika åtgärdsstrategier.....	8
2.1.2 Riskhantering	9
2.1.3 Riskhantering i politiskt perspektiv.....	10
2.2 Sårbarhet.....	11
2.2.1 Sårbarhetsanalys.....	11
2.3 Skillnaden mellan risk- och sårbarhetsanalyser	12
2.4 Beslutsfattande	12
2.4.1 Beslutsteorier.....	12
2.4.2 Osäkerheter.....	13
2.4.3 Politiskt beslutsfattande.....	13
2.4.4 Beslutsprocessen	14
2.4.5 Implementering	14
2.5 Säkerhetskultur.....	15
2.6 PDCA-cykeln	16
3 Lagar och förordningar.....	17
3.1 Lagen om skydd mot olyckor	17
3.2 Förordningen om skydd mot olyckor	19
3.3 Lagen om extraordinära händelser i fredstid hos kommuner och landsting	19
3.4 Kommunallagen	20
3.5 Lagstiftning för länsstyrelsens verksamhet	20
4 Den offentliga sektorn.....	21
4.1. Övergripande	21
4.1.1 Kommuner och landsting	21
4.1.2 Länsstyrelse	22
4.2 Lokalt och regionalt	23
4.2.1 Borlänge kommun	23
4.2.2 Kommunala samarbetsorgan	26
4.2.3 Landstinget Dalarna	27
4.2.4 Länsstyrelsen Dalarna	27
5 Handlingsprogram Borlänge kommun	29

6 Intervjuer	31
6.1 Intervjuresultat Borlänge kommun.....	31
6.1.1 Kommunens mål med säkerhetsarbetet.....	31
6.1.2 Risk, sårbarhet och säkerhet.....	32
6.1.3 Ansvar för risk och säkerhet.....	33
6.1.4 Presentation av risk och sårbarhetsanalyser	33
6.1.5 Förbättrad implementering.....	34
6.1.6 Oförändrat säkerhetsarbete efter större tillbud och olyckor.....	34
6.1.7 Nya lagar relativt okända	34
6.1.8 Kommunens säkerhetsarbete.....	35
6.1.9 Inställning och attityder är viktigast att förändra	36
6.2 Kontakt med länsstyrelsen	37
6.3 Tips från andra kommuner	38
7 Enkäter	41
7.1 Risk, sårbarhet och säkerhet.....	41
7.2 Presentation av risk och sårbarhetsanalyser	41
7.3 Förbättrad implementering.....	42
7.4 Säkerhetsarbete.....	42
8 Tolkning av resultat och svar på projektets problemformuleringar	45
8.1 Implementering	45
8.2 Nya lagar - Nya möjligheter	46
8.3 Återkoppling och feedback	46
8.4. Förstudiens modell för svår för brukaren på kommunen	47
8.5 Utbildning ett behov.....	47
8.6 Säkerhetskultur saknas	48
8.7 Metod för identifiering	49
8.8 Vikten av ständigt lärande.....	50
8.9 Policy från 1995 efterlevs inte	50
8.10 Tips från andra kommuner	51
8.11 Styrgruppens uppgifter måste klargöras.....	51
8.12 Svar på projektets tre problemformuleringar	52
9 Framtida rekommendationer	55
9.1 Rekommendationer för bättre säkerhetsarbete.....	55
9.2 Framtiden	56
9.2.1 Fixar-Malte.....	56
9.2.2 Kvalitetskontroll på handlingsprogram.....	56
10 Informationspaket.....	59
Referenser.....	69
Litteratur.....	69
Beslut.....	71
Lagar och förordningar.....	71
Internetkällor	72
Borlänge kommun	72
Länsstyrelsen.....	72
Regeringen	72

Landstinget Dalarna	72
Kommunförbunden	73
Övriga.....	73
Personliga kontakter.....	73
Borlänge kommun.....	73
Övriga.....	74
Bilaga I - Intervju Anna Eriksson	75
Bilaga II - Intervju Åsa Frithiofsson	81
Bilaga III - Intervju Doris Brodén.....	85
Bilaga IV - Intervju Pia-Lena Andersson.....	89
Bilaga V - Intervju Mariann Nordlöf	93
Bilaga VI - Intervju Elsy Andersson och Kerstin Årre	97
Bilaga VII – Intervju Kerstin. A. Enlund	105
Bilaga VIII - Intervju Rune Bengtsson	109
Bilaga IX - Intervju Göran Tägtström.....	113
Bilaga X - Intervju Marie-Louise Nyström.....	117
Bilaga XI - Intervju Carl-Gunnar Höj	121
Bilaga XII - Intervju Inger Olsson	125
Bilaga XIII - Intervju Arne Ludvigsson.....	129
Bilaga XIV - Enkätundersökning	133

1 Inledning

Denna rapport är ett examensarbete om 20 högskolepoäng som ingår i slutskedet av utbildningen till Civilingenjör i Riskhantering. Då författaren tar dubbel examen kommer projektet även att utgöra en del av Brandingenjörsprogrammet. Författaren till detta projekt är Lina Holgersson som höstterminen 2001 påbörjade Brandingenjörsprogrammet vid Lunds Tekniska Högskola. Våren 2004 inleddes studier till Civilingenjör i Riskhantering. Examensarbetet är framtaget i samarbete med Räddningstjänsten Dala Mitt och med professor Lars Fredholm som handledare på avdelningen Brandteknik.

Detta inledande kapitel ska ge läsaren en vägledning om projektets uppbyggnad och rapportens disposition.

1.1 Bakgrund

Med den nya *lagen om skydd mot olyckor* (2003:778), som trädde i kraft i januari 2004, kom lagkrav på kommunerna om att utforma handlingsprogram för räddningstjänst och förebyggande verksamhet. Inför Svenska Brandskyddsföreningens årliga branschkonferens, Brand 2005, fick en grupp brandingenjörer i uppdrag att granska en del av de handlingsprogram som var klara vid årsskiftet 2004/2005. En rad brister och problem påträffades, däribland problemet med implementering av risk- och sårbarhetsanalyser i beslutsprocessen vid utformningen av handlingsprogram enligt lagen om skydd mot olyckor. Många kommuner upplever svårigheter i kommunikationen mellan tjänstemän och politiker. Det råder även problem att hålla samma standard på olika nivåer i processen. I nedanstående diagram 1 kan ses en tydlig tendens till att det saknas politiskt deltagande i utformningen av dessa handlingsprogram.

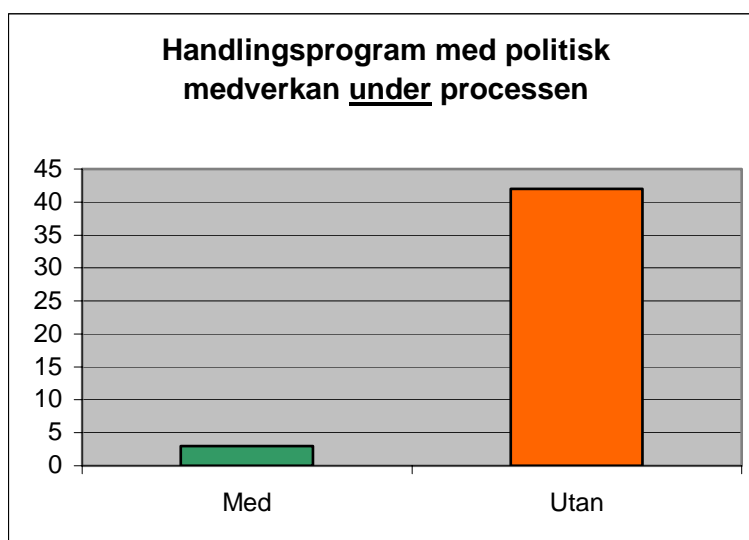

Diagram 1. Politiskt deltagande i framtagandet av handlingsprogram²

I Borlänge kommun har inte lagkravet om handlingsprogram uppfyllts. På Räddningstjänsten Dala Mitts uppdrag utreds i denna rapport huruvida en implementering av risk- och sårbarhetsanalyser i beslutsprocessen är möjlig och hur det framtida säkerhetsarbetet kan förbättras.

² Lago Ulf, Brand 2005, Västerås, 2005-05-24

1.2 Syfte och målsättning

Examensarbetet utförs på uppdrag av Räddningstjänsten Dala Mitt. Projektets syfte är att belysa de problem med implementering i säkerhetsarbetet som finns idag. Målsättningen är att ge riktlinjer för hur risk- och sårbarhetsanalyser kan implementeras bättre i beslutsprocessen i framtiden.

I Dala Mitts *förstudie angående utformningen av det kommunala säkerhetsarbetet inom Räddningstjänsten Dala Mitt*³ ingår en schematisk bild över det kommunala säkerhetsarbetet. En del av projektets målsättning blir att bedöma modellens lämplighet.

Under arbetets gång har målet även blivit att utarbeta ett underlag till en uppstart av det olycksförebyggande säkerhetsarbetet i Borlänge kommun.

1.3 Problemformulering

Med utgångspunkt i ovanstående bakgrund har följande frågor formulerats:

- Hur kommuniceras risker mellan politiker och tjänstemän? Tjänstemän är vana vid att kommunicera resultatet av riskanalyser med varandra. Men hur bra är de på att kommunicera och presentera det för politikerna? Riskanalysen är ett av de viktigaste beslutsunderlagen för politikerna, hur ska den presenteras så att det blir förståeligt för dem?
- Hur förbättrar vi kommunikationen tjänstemän emellan så att alla nivåer har samma utgångsstandard?
- Vad kan göras för att förbättra det framtida säkerhetsarbetet i Borlänge kommun?

1.4 Avgränsningar

Räddningstjänsten Dala Mitt är ett kommunalförbund som byggs upp av tre kommuner, Borlänge, Falu och Säter. Bild 1 nedan visar förbundets tre medlemskommuner.

Bild 1. Räddningstjänsten Dala Mitt är ett kommunalförbund bestående av tre medlemskommuner. Borlänge kommun, en av medlemskommunerna, är utgångspunkt för detta projekt.

³ Røjås Jonas, *Förstudie angående utformningen av det kommunala säkerhetsarbetet inom Räddningstjänsten Dala Mitt*, Borlänge kommun Remissutgåva, 2005-04-11

Projektet utgår endast från en specifik kommun, Borlänge kommun, och ett specifikt län, Dalarnas län. Avgränsningarna har gjorts av praktiska skäl främst tillgänglighet under projektets relativt korta tidsrymd. Valet av kommun har utförts på rekommendation och önskning från uppdragsgivaren. Riktlinjer och råd bör därför inte uppfattas som generella, men kan troligtvis i mycket stor utsträckning tillämpas på andra kommuner i liknande storleksordning.

1.5 Metod

Under våren 2004 deltog författaren i *Kurs i vetenskaplig metodik för examensarbetare* vid institutionen för byggnadsmekanik. Denna kurs behandlade ämnena vetenskaplig metodik, informationssökning, opponering samt muntlig och skriftlig rapportering. För att underlätta vid projektets problemformulering har boken *Problemformulering*⁴ lästs. Kursen *Svenska för tekniker* under våren 2005 har gett många värdefulla tips inför rapportskrivningen.

Arbetets första steg var att formulera målsättning med arbetet. Denna målsättning sattes upp utefter författarens egna mål med arbetet, handledarens synpunkter och uppdragsgivarens önskemål. Tre problemformuleringar utformades för att lättare kunna uppfylla målsättningen. Dessa utgör utgångsfrågeställningar för projektet.

Projektet baseras inledningsvis på omfattande litteraturstudier inom ett flertal områden som anknyter till arbetet. Mycket av den inledande tiden lades på förståelse av aktuell lagstiftning och den politiska beslutsprocessen. Fördjupningar har därefter gjorts inom området beslutsteori och politiska beslutsproblem samt de teoretiska problem som beskrivs på området. Även generell teori kring områdena risk och sårbarhet har studerats för ytterligare klarhet. Kunskap och litteratur har erhållits från Internet, via bibliotek, bland kurslitteratur från Riskhanterings- och brandingenjörsprogrammen, samt på rekommendation från intervjuade och rådfrågade personer.

Fördjupningarna inom aktuell lagstiftning gjordes för att få en inblick i hur kommunalt säkerhetsarbete styrs och regleras, och har koncentrerats på att förstå den nya lagstiftningen och dess krav.

Begreppen runt den offentliga sektorn klargjordes genom vidare litteraturstudier. Detta för att teoretiskt kunna kartlägga funktionen innan den praktiska analysen utfördes. Denna teoretiska grund för hur de demokratiskt valda nivåerna i vårt samhälle fungerar utgjorde en viktig byggsten i det fortsatta arbetet.

Intervjuer och enkäter har utgjort den analysdel arbetet baseras på. Med utgångspunkt i författarens litteraturstudier studerades hur Borlänge kommun, räddningstjänsten Dala Mitt och länsstyrelsen Dalarna arbetar med risk- och sårbarhetsanalyser och hur beslutsprocessen fungerar. Dessa intervjuer och enkätundersökningar utfördes med personer på olika nivå i beslutsprocessen, lokal nivå (kommunal) och regional nivå (länsstyrelse).

Intervjuernas syfte var att ge en bild av hur ordföranden och enhetschefer på de olika förvaltningarna uppfattar säkerhetsarbetet, samt att besvara de problemformuleringar

⁴ **Rienecker** Lotte, *Problemformulering*, Liber AB, Malmö, 2003

Implementeringsproblem i säkerhetsarbetet

som arbetet utgått från. Ordföranden kommer från den politiska sidan och cheferna är tjänstemän anställda på kommunen. Samtliga enhetschefer och nämndordföranden har sökts för intervjuer. Totalt har 15 personer tackat ja till att bli intervjuade. Några ordföranden har tackat nej eller hänvisat direkt till enhetscheferna. En begränsning är även det faktum att många av Borlänge kommuns enheter saknar enhetschef. Intervjuerna har utförts på respondentens arbetsplats och bandinspelats efter godkännande från respondenten.

Enkäter har skickats till de politiker som ingår i nämndernas arbetsutskott. Arbetsutskotten bereder ärenden som skall behandlas av nämnden. Deras medlemmar har därför stor inverkan på de beslut som tas i nämnderna och har av den anledningen valts att utgöra respondentgrupp för enkäterna. Enkätformuläret skickades med e-mail till totalt 42 personer, varav 6 som information till redan intervjuade nämndordföranden. Syftet var att kartlägga kunskapsnivån bland kommunens politiker samt få tips och idéer till hur risk- och sårbarhetsanalyser skall presenteras för att underlätta implementeringen.

Resultatet från intervjuer och enkäter har sammanställts, granskats och analyserats med målsättningen att kunna ge råd och riktlinjer för bättre implementering av risk- och sårbarhetsanalyser i beslutsprocessen. I detta arbete har krävts utökade litteratursökningar för att täcka teoribehovet på de nya kunskapsområdena.

1.6 Disposition

Rapportens inledande kapitel presenterar uppgiften och dess mål, syften och avgränsningar. Den teori som är aktuell för rapporten presenteras i kapitel 2. Detta för att ge läsaren en överblick och förståelse för det aktuella området. Nästa kapitel behandlar de lagar som styr den kommunala och regionala verksamheten, med fokus på den nya lagstiftningen för kommunalt säkerhetsarbete. Detta eftersom denna på många sätt påverkar vilket arbete som skall utföras på kommunal och regional nivå. Nästföljande kapitel presenterar den offentliga sektorn. Först ur ett övergripande perspektiv för att ge läsaren förståelse för hur de demokratiskt valda nivåerna i vårt samhälle fungerar och sedan på den lokala och regionala nivån som rapporten behandlar, Borlänge kommun och Länsstyrelse Dalarna. Intervjuer och enkäter utgör den resultatdel som presenteras i kapitel 6 och 7. Där redogörs även metodiken kring intervjuer och enkäter. Resultaten och teorin tolkas i kapitel 8. Avslutningsvis presenteras rekommendationer inför framtiden och ett förslag till information för kommunens anställda.

1. Inledning	}	Inledande del		
2. Teori	}	Bakgrund		
3. Lagar och förordningar				
4. Offentliga sektorn				
5. Handlingsprogram Borlänge kommun				
6. Intervjuer	}	Resultatdel	}	
7. Enkäter				
8. Tolkning och svar på projektets problemformuleringar	}	Avslutande del		Huvuddel
9. Framtida rekommendationer				
10. Informationspaket				
Referenser	}	Övrigt		
Bilagor				

2 Teori

Syftet med detta kapitel är att presentera den terminologi och teori som ligger till grund för detta arbete. Inledningsvis beskrivs risk och sårbarhet samt begrepp med anknytning till detta. Därefter behandlas ämnesområdet beslutsfattande. Kapitlet avslutas med en genomgång av PDCA-cykeln och begreppet säkerhetskultur.

2.1 Risk

Det finns nästan lika många definitioner på risk som det finns forskare på området. Det finns idag ingen helt accepterad eller rätt definition⁵. Instinktivt för ordet risk tankarna till negativa händelser. Risker är för de flesta människor saker och händelser som oroar dem. Risk upplevs också som någonting osäkert⁶. Eftersom begreppen används i många olika syften har de fått olika innebörd beroende på användare och situation. I detta kapitel görs ett försök att bena upp de begrepp som är aktuella för denna rapport.

En inom riskhanteringsområdet erkänd definition är att risk är den sammanvägda sannolikheten och konsekvensen av en händelse⁷.

Kaplan⁸ förklarade år 1997 risk som en taltrippel, $R = (\langle S_i, L_i, X_i \rangle)_c$. S betecknar ett scenario som kan uppstå för det aktuella systemet, händelsen. L står för likelihood, d.v.s. sannolikheten att S skall inträffa och X i sin tur är konsekvensen av S. Det nedsänkta indexet *i* betyder att beräkningen rör ett visst scenario, här scenario *i*. En mängd olika scenarier räknas sedan samman till den sammanlagda riskbilden R. Uttrycket åskådliggör begreppet risk men är inte matematiskt beräkningsbart.⁹

2.1.1 Riskperception och riskacceptans

Olika människor har olika nivå av riskacceptans. En person kan vara riskavert, riskneutral eller riskgillare. För dessa blir nyttofunktionen olika.¹⁰ Detta visas i bild 2 nedan.

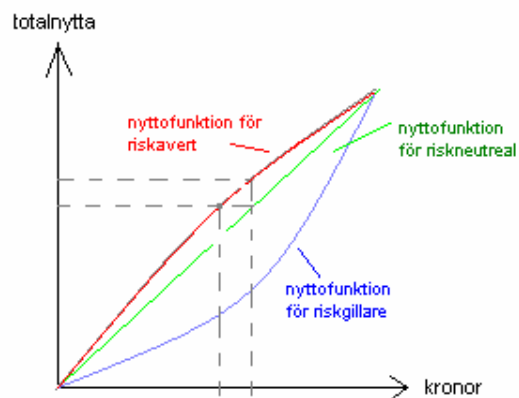

Bild 2. Nyttofunktionen skiljer sig mellan riskneutrala, riskaverta och riskgillare¹¹.

⁵ Renn O. (1998) *Three decades of risk research*. Journal of Risk Research 1 (1), 49-71

⁶ Leiss W. (2004) *Effective risk communication practice*. Toxicology Letters, 149, 399-404.

⁷ ISO/IEC, *Guide 73, Risk management – vocabulary – Guidelines for use in standards*, International Standard Organisation (ISO/IEC), Genève, 2002

⁸ Kaplan S, *The Words of Risk Analysis*. Risk analysis, Vol 17, No 4, Plenum Press, 1997

⁹ Kaplan S, *The Words of Risk Analysis*. Risk analysis, Vol 17, No 4, Plenum Press, 1997

¹⁰ Mattsson Bengt, *Riskhantering vid skydd mot olyckor – problemlösning och beslutsfattande*, Räddningsverket, Karlstad, 2000

Riskperception, d.v.s. hur människor uppfattar risker beror dessutom av en mängd faktorer. Den kan bero av graden av frivillighet, personlig kontroll, personliga fördelar, källans naturlighet, personliga egenskaper och inställning till riskkällan samt hur den påverkar barn och kommande generationer m.m.¹²

2.1.2 Olika olyckstyper kräver olika åtgärdsstrategier

I teorin beskrivs bedömningen av risker med en rät linje med lutningen -1 i ett logaritmiskt konsekvens-frekvensdiagram. Detta betyder att samhällets acceptans är någorlunda konstant för produkten av frekvens*konsekvens. Rasmussen och Svedung åskådliggör detta i boken *Proactive Risk Management in a Dynamic Society*¹³. Där kartläggs även tre olika olyckstyper längs den räta linjen. Detta beskrivs i bild 3 nedan. Dessa tre olyckstyper kräver olika åtgärdsstrategier. Frekventa småskaliga olyckor bedöms utifrån statistik, så kallad empirisk strategi. Åtgärdsprioriteringarna för medelstora olyckor bygger på utredningar som gjorts för de olyckor som inträffat tidigare. Detta benämns evolutionär teori. Katastrofer är stora olyckor som drabbar många men inträffar sällan. Därför krävs ett proaktivt synsätt, man kan inte vänta på katastroferna för att lära sig. Denna strategi kallas analytisk. I den egna verksamheten på de kommunala enheterna ingår framförallt de småskaliga och vissa medelstora olyckor.¹⁴

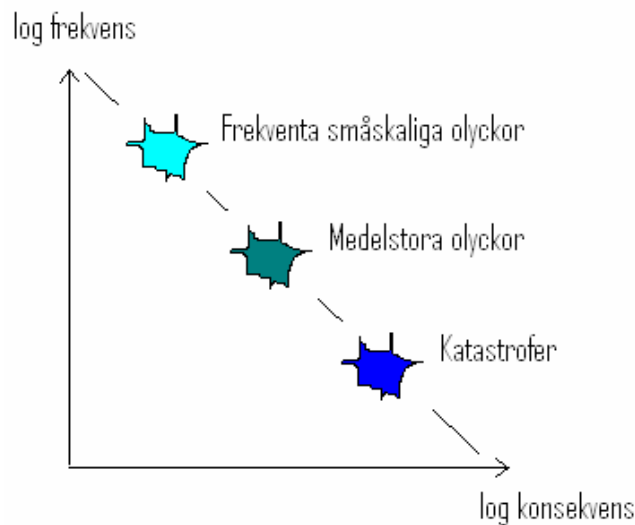

Bild 3. Generaliserat samband mellan frekvens och konsekvenser av olyckor. De tre olyckstyperna kräver olika riskhanteringsstrategier.¹⁵

¹¹ Mattsson Bengt, *Riskhantering vid skydd mot olyckor – problemlösning och beslutsfattande*, Räddningsverket, Karlstad, 2000

¹² Enander A, Johansson A, *Säkerhetsmedvetande – en förutsättning för säkerhetsbeteende?* Försvarshögskolan, Ledarskapsinstitutionen, Räddningsverket, Karlstad, 1999

¹³ Rasmussen Jens och Svedung Inge, *Proactive Risk Management in a Dynamic Society*, Räddningsverket, Karlstad, 2000

¹⁴ Rasmussen Jens och Svedung Inge, *Proactive Risk Management in a Dynamic Society*, Räddningsverket, Karlstad, 2000

¹⁵ Rasmussen Jens och Svedung Inge, *Proactive Risk Management in a Dynamic Society*, Räddningsverket, Karlstad, 2000

2.1.2 Riskhantering

Riskhantering är benämningen för det systematiska arbetet med att kontinuerligt analysera, värdera och åtgärda risker. En av de vanligaste beskrivningarna av riskhanteringsprocessen kommer från IEC¹⁶. Modellen består av tre delar, riskanalys, riskvärdering och riskreduktion/riskkontroll. Denna modell åskådliggörs i nedanstående bild 3. I detta kapitel är referensen övergripande IEC¹⁷, på de ställen andra referenser används är detta utsatt.

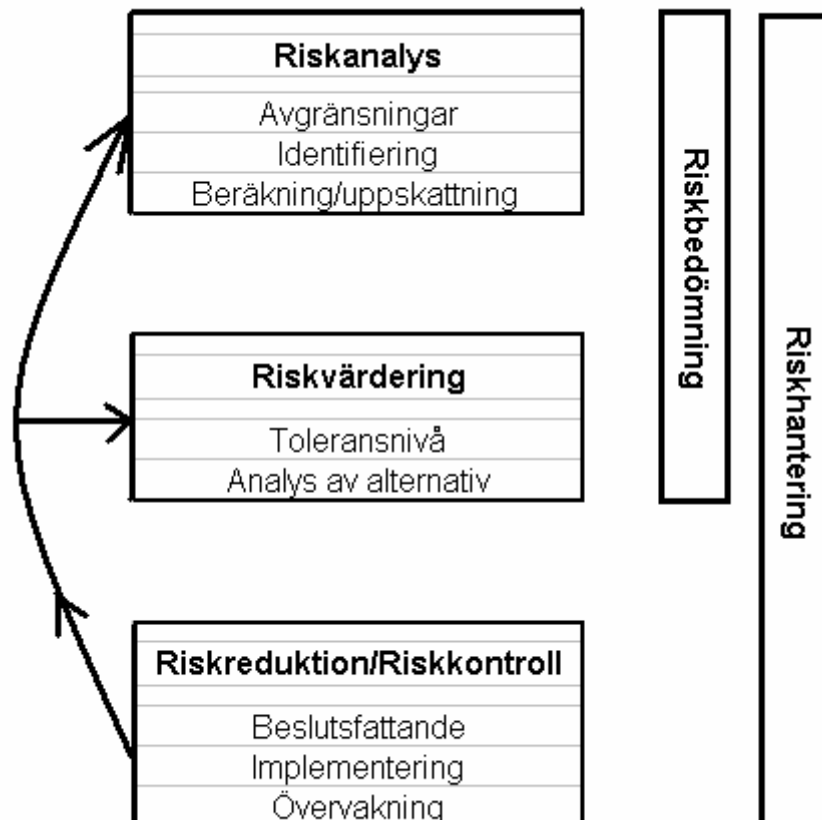

Bild 3. Riskhanteringsprocessen enligt IEC.¹⁸

Riskanalys

Riskanalys är den första delen i riskhanteringsprocessen. Här definieras omfattningen på analysen. Riskerna inom bestämda avgränsningar identifieras och beräknas eller uppskattas. Analysen kan vara kvantitativ eller kvalitativ. Kvantitativa analyser resulterar i att det sätts en siffra på risken i form av t.ex. sannolikhet och storlek på konsekvenser. Resultatet redovisas ofta i så kallade FN-kurvor (**F**requency of accidents versus **N**umber of deaths per accident) för samhällsrisk och/eller som riskkonturer för individrisk. Individuell risk att dö definieras som sannolikhet att dö om personen står oskyddad på samma ställe under ett år och utsätter sig för

¹⁶ IEC, *International standard – Dependability management part 3*. International Electrotechnical Commission, IEC 300-3-9, First edition 1995-12, 1995

¹⁷ IEC, *International standard – Dependability management part 3*. International Electrotechnical Commission, IEC 300-3-9, First edition 1995-12, 1995

¹⁸ IEC, *International standard – Dependability management part 3*. International Electrotechnical Commission, IEC 300-3-9, First edition 1995-12, 1995

verkningarna av vådaförlopp vid en studerad anläggning¹⁹. Samhällsriskerna innebär sannolikheten på årsbasis för att en studerad anläggning orsakar olyckor med ett eller flera dödsfall i omgivningen²⁰. Kvalitativa analyser bygger på uppskattningar, där scenarion kan rangordnas sinsemellan utan att kvantitativa mått används. Dessa används ofta när det är svårt att kvantifiera men riskerna ändå behöver identifieras och beskrivas eller vid en första grovsållning.

Riskvärdering

Då riskanalysen är utförd övergår man till riskvärderingen. En toleransnivå bestäms, vanligen i form av en övre och undre gräns för vad som är acceptabelt. Många nationer har lagstiftade gränsvärden för vad som är acceptabelt, så är inte fallet i Sverige. Risker som hamnar ovanför den övre gränsen är totalt oacceptabla och måste åtgärdas. Hamnar risken mellan gränserna bör de åtgärdas i den mån det kan anses rimligt.

Riskreduktion/Riskkontroll

Riskreduktion/Riskkontroll är den sista delen i modellen för riskhanteringsprocessen. Denna del bygger på åtgärdsförslag. Beslut fattas om vilka åtgärder som skall vidtas och processen fortsätter med genomförandet av dessa. Det finns fyra sätt att åtgärda risker, dessa är:

- Acceptans, risker som kan accepteras utan vidare åtgärder eller då kostnaden överstiger nyttan.
- Reducering, frekvensen eller konsekvensen av risken minskas.
- Dela risken, t.ex. genom försäkringar som tar en del av konsekvenserna.
- Eliminera, upphöra med den riskfyllda verksamheten.

Man får dock inte luras att tro att riskhanteringsprocessen är klar i och med vidtagen åtgärd. Åtgärderna måste utvärderas för att se om de gett effekt. Beroende av vilken effektnivå som uppnåtts avgörs om processen skall börja om igen eller inte.

2.1.3 Riskhantering i politiskt perspektiv

I ett politiskt perspektiv blir riskhantering än mer komplext. Slovic et al.²¹ presenterar två sätt för hur människor förstår och behandlar risker. Det ena är det analytiska synsättet, som är det synsätt som experterna ofta använder. I detta ingår t.ex. sannolikheter och modellering av konsekvenser. Det andra är mer känslobaserat och beror av människan. Ekström och Kråling²² har, fritt efter Slovic et al., åskådliggjort samspelet mellan dessa båda sätt i kontrast till politiskt beslutfattande i bild 4 nedan. De tre faktorerna verkar som motpoler, som alla måste förstås för att samhället skall kunna agera mot ett lägre risktagande. Risk som politik har sin grund i analyser och politikernas egna känslor och värderingar. Dessutom påverkas politiska beslut i stor

¹⁹ **Jacobsson** Anders, Lamnevik Stefan, *TOLERABEL RISK inom kemikaliehanterande verksamheter EN VÄGLEDNING FRÅN IPS*, Intressentföreningen för processsäkerhet, Juni 2001

²⁰ **Jacobsson** Anders, Lamnevik Stefan, *TOLERABEL RISK inom kemikaliehanterande verksamheter EN VÄGLEDNING FRÅN IPS*, Intressentföreningen för processsäkerhet, Juni 2001

²¹ **Slovic** P., Finucane M., Peters, E., MacGregor D. (2002), *Risk as Analysis and Risk as Feelings: Some Thoughts about Affect, Reason Risk, and Rationality*, paper från Annual Meeting of the Society for Risk Analysis, New Orleans, Louisiana, December 2002.

²² **Ekström** Daniel, Kråling Andreas, *Beslutsunderlag för kommunens handlingsprogram för skydd mot olyckor – med fokus mot förebyggande vardagsolyckor*, Brandteknik, Lunds Tekniska Högskola, rapport 5126, Lund, 2003

grad av opinionsbildande lobbyverksamhet och direkta gissningar. Politiker måste ofta fatta beslut med otillräcklig information och avväga risk med nytta. Ekström och Kräling drar slutsatsen att för att bättre få allmänheten att förstå risker bör de överföras från analys till känslor.

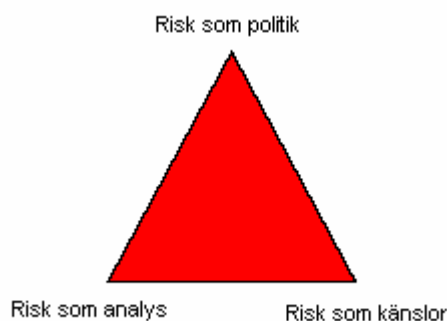

Bild 4. Risk ur tre perspektiv²³

2.2 Sårbarhet

Begreppet sårbarhet beskrivs i Kommunal sårbarhetsanalys²⁴ som "ett uttryck för en oförmåga hos ett objekt, system, individ, befolkningsgrupp m.m. att stå emot och hantera en specifik påfrestning som kan härledas till inre och yttre faktorer". Motsatsen beskrivs som robusthet och resiliens. Robusta system har en god motståndskraft och kan snabbt återuppbyggas till sitt normala tillstånd om en olycka inträffar. Sårbarhet betecknar alltså hur mycket eller hur allvarligt ett system påverkas av en händelse. Graden av sårbarhet bestäms av förmågan att förutse, motstå, hantera och återhämta sig från händelsen²⁵.

2.2.1 Sårbarhetsanalys

Sårbarhetsanalyser betonar det skyddsvärda systemet och syftar till att analysera ett systems sårbarhet mot de händelser som kan drabba det. Skriften *Kommunal sårbarhetsanalys*²⁶ ger ett förslag på innehåll i en sårbarhetsanalys. De ingående delarna är:

1. Definiera/fastställa det skyddsvärda och göra avgränsningar i system, tid och rum.
2. Identifiera riskkällor, oönskade situationer och händelser och på vilket sätt dessa kan skada det skyddsvärda.
3. Inventera och klarlägga krishanteringsförmågan.
4. Analysera krishanteringsförmågan i relation till de oönskade händelserna/situationerna.
5. Diskutera sårbarhetsreducerande åtgärder

²³ Ekström Daniel, Kräling Andreas, *Beslutsunderlag för kommunens handlingsprogram för skydd mot olyckor – med fokus mot förebyggande vardagsolyckor*, Brandteknik, Lunds Tekniska Högskola, rapport 5126, Lund, 2003

²⁴ Hallin P-O, Nilsson Jerry, Olofsson Nicklas, *Kommunal sårbarhetsanalys*, KBM:s forskningsserie nr 3, Krisberedskapsmyndigheten, Edita Ljunglöfs, Stockholm, 2004

²⁵ KBM, *Risk och sårbarhetsanalyser – vägledning för statliga myndigheter*, KBM rekommenderar 2003:1, Krisberedskapsmyndigheten, Edita Ljunglöfs, Stockholm, 2003

²⁶ Hallin P-O, Nilsson Jerry, Olofsson Nicklas, *Kommunal sårbarhetsanalys*, KBM:s forskningsserie nr 3, Krisberedskapsmyndigheten, Edita Ljunglöfs, Stockholm, 2004

2.3 Skillnaden mellan risk- och sårbarhetsanalyser

Skillnaden mellan risk- och sårbarhetsanalyser ligger i att riskanalysen strävar efter att storleksbestämma risken medan sårbarhetsanalysen i högre grad lyfter fram svagheter i motstånds- och hanteringsförmågan. Riskanalyser utgår från riskkällan, hotbilden, och ser vad den kan påverka medan sårbarhetsanalysen utgår från vad som är skyddsvärt och hur detta skall skyddas från de risker som finns i omgivningen. Analyserna syftar dock gemensamt till att:

- öka medvetenheten och kunskapen hos beslutsfattare och verksamhetsansvariga.
- utgöra en grund för planering och åtgärder som minskar riskerna och sårbarheten.
- utveckla förmågan att hantera kriser.
- stödja den fysiska planeringen.
- utgöra en grund för information till allmänheten.²⁷

2.4 Beslutsfattande

Beslutsprocessen definieras i nationalencyklopedin²⁸ som, "process som föregår (komplicerat) beslut". I detta kapitel behandlas beslutsteori och problem vid beslutsfattande. Kapitlet avslutas med en definition av den beslutsprocess som arbetet avser.

2.4.1 Beslutsteorier

Det finns många olika teorier och modeller för beslutsfattande. Tre större utmärker sig dock i litteraturen, dessa är normativa, deskriptiva och preskriptiva teorier. Normativa teorier bygger på ideala förutsättningar om hur beslut bör fattas. Teorierna kan anses vara orealistiska då de antar att beslutsprocessen har ett systematiskt och sekventiellt förlopp. Beslutsfattandet kan här liknas vid ett datorprogram som väljer logiskt med hjälp av givna beslutsregler.²⁹ Deskriptiva teorier lägger vikten vid hur beslut fattas i verkligheten. Istället för största möjliga måluppfyllelse inriktar de sig på en acceptansnivå, det vill säga att satisfiering går före optimering.³⁰ De preskriptiva teorierna fokuserar på att hjälpa beslutsfattarna att förbättra sin förmåga att identifiera problem, bedöma sannolikheter och välja åtgärder. Dessa teorier behandlar ett problem i taget³¹.

Beslutsfattande är en process av val mellan handlingsvägar som förväntas producera olika resultat³². Beslutsfattande brukar delas in i fyra kategorier. Dessa är beslutsfattande under:

²⁷ Hallin P-O, Nilsson Jerry, Olofsson Nicklas, *Kommunal sårbarhetsanalys*, KBM:s forskningsserie nr 3, Krisberedskapsmyndigheten, Edita Ljunglöfs, Stockholm, 2004

²⁸ http://80-www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=O869681&i_word=beslutsprocess 2005-09-08 kl 13:09

²⁹ Edlund Per-Olov, Högberg Olle, Leonardz Björn, *Beslutsmodeller – redskap för ekonomisk argumentation*, Studentlitteratur, Lund, 1999

³⁰ Edlund Per-Olov, Högberg Olle, Leonardz Björn, *Beslutsmodeller – redskap för ekonomisk argumentation*, Studentlitteratur, Lund, 1999

³¹ Mattsson Bengt, *Riskhantering vid skydd mot olyckor – problemlösning och beslutsfattande*, Räddningsverket, Karlstad, 2000

³² Beyer J, *Ideologies, values and decision-making in organizations*, 1981, Fritt översatt

- *säkerhet*, då vi vet vilka utfall vi kommer få. Varje handling har en känd konsekvens som kan fastställas exakt.
- *risk*, då utfallen kan definieras och sannolikheten för dessas inträffande är känd.
- *osäkerhet*, då utfallen kan definieras men sannolikheten är okänd.
- *genuin osäkerhet*, då inte ens utfallen kan definieras.³³

2.4.2 Osäkerheter

Vid beslutsfattande råder en mängd osäkerheter. Inom området skydd mot olyckor kan framförallt följande tre anses vara förekommande.

- *Modellosäkerhet* (osäkerhet om samband) rör vilken modell som är bäst lämpad för problemet. Denna osäkerhet behandlar även hur ett beslut inom ett område kan påverka andra områden.³⁴
- *Parameterosäkerhet* eller *osäkerhet om värderingar* handlar om osäkerheter när olika skadekategorier skall värderas. Detta berör bland annat hur värdet på minskade döds- och skadefall ska bedömas, vilken nyttan och kostnaden av valet är och när de infaller. Ett exempel på parameterosäkerhet är problemet med hur man skall kunna jämföra fördelar och kostnader som infaller vid olika tidpunkter³⁵. Olika personer har dessutom olika värderingar och det förekommer ofta en konflikt mellan olika mål i verksamheten³⁶.
- *Utfalls- eller variabelosäkerhet* berör osäkerheten för hur framtiden blir. Framtida händelser och konsekvenser kan aldrig förutsägas med full visshet³⁷.

Beslutsfattandet beror inte bara på uppfattningen av dessa osäkerheter utan beslutfattarnas olika personligheter spelar också en stor roll. De beslut som skall fattas ute i kommunerna kommer till stor del baseras på beslutfattarnas egna värderingar. I en beslutssituation hämtar vi information för vårt beslutsfattande från vår egen erfarenhet. Denna är unik, vilket är detsamma som att säga att dess värde varierar mellan individer.³⁸

2.4.3 Politiskt beslutsfattande

Organisationen beskrivs i det politiska perspektivet som en koalition av avskiljbara grupperingar, vilka inom sig har väl definierade och klara mål. Beslutsprocessen formas till en förhandlingsprocess där utgången blir en kompromiss³⁹. Det bör dock betonas att också inom varje politiskt parti finns skiftande intressen och uppfattningar. Beslutsprocessens resultat blir beroende av vilka som har makt i

³³ Mattsson Bengt, *Riskhantering vid skydd mot olyckor – problemlösning och beslutsfattande*, Räddningsverket, Karlstad, 2000

³⁴ Mattsson Bengt, *Riskhantering vid skydd mot olyckor – problemlösning och beslutsfattande*, Räddningsverket, Karlstad, 2000

³⁵ Mattsson Bengt, *Riskhantering vid skydd mot olyckor – problemlösning och beslutsfattande*, Räddningsverket, Karlstad, 2000

³⁶ Edlund Per-Olov, Högberg Olle, *Beslutsmodeller i praktisk tillämpning*, Studentlitteratur, Lund, 1993

³⁷ Mattsson Bengt, *Riskhantering vid skydd mot olyckor – problemlösning och beslutsfattande*, Räddningsverket, Karlstad, 2000

³⁸ Lindholm Stig, *Beslutsteori på psykologisk grund*, Pedagogiska skriftserien 7, Pedagogiska Institutionen vid Stockholms Universitet, Bokförlaget Liber, Stockholm, 1969

³⁹ Cyert R.M, March J.G, *A behavioral theory of the firm*, Englewood Cliffs, N J:Prebtice Hall, 1963

situationen och hur aktörerna förmår utnyttja sin makt i förhandlingssituationen. Det färdiga beslutet är sålunda inte resultat av val utan beroende av vem som lyckats driva igenom sina krav och intressen⁴⁰.

2.4.4 Beslutsprocessen

Beslutsprocessen kan liknas vid en produktionsprocess. På samma sätt som kvaliteten hos en produkt är beroende av att processens delar sker på rätt sätt i rätt ordning, är rationaliteten vid beslutsfattande beroende av att vissa delaktiviteter utförs och att dessa utförs i en viss ordning.⁴¹

För att förstå beslutsprocessen krävs att denna sätts in i ett sammanhang. Beslutsprocessens sammanhang och kopplingen mellan process och miljö är dock oklara. Det är därför de inblandade aktörernas tolkning av sammanhanget som får betydelse för beslutsprocessens utformning och resultat.⁴² Statsvetenskaplig litteratur, bland annat *Förvaltning, stat och samhälle*⁴³ av Lennart Lundqvist, brukar tala om policyprocessen som är den process i vilken den offentliga politiken bedrivs. Denna process omfattar nedanstående fem faser:

1. *Initiering* vilket innebär att någon tar upp en fråga eller ett problem till behandling
2. *Beredning* som innebär att material till beslutsunderlag samlas in, värderas och sammanställs.
3. *Beslutsfattande* vilket är själva valet av handlingsalternativ.
4. *Implementering* som betyder att beslutet genomförs.
5. *Efterkontroll* som innebär att åtgärderna utvärderas.

De två faser som föregår beslutsfattandet brukar kallas politikens inputsida och de faser som kommer efter beslutsfattandet kallas dess outputsida. Denna rapport kommer främst att koncentrera sig på de första tre faserna med betoning på andra fasen, beredning. Implementering står i litteraturen för fasen efter beslutsfattande. I denna rapport syftar dock implementeringen på införandet av risk- och sårbarhetsanalyser i politikens inputsida. Det är i beredningsskedet som risk- och sårbarhetsanalyser skall implementeras för att vara en del av beslutsprocessen. I denna rapport definieras beslutsprocesser som beredning och beslutsfattande vid det val av handlingsalternativ som sker på kommunal och regional nivå.

2.4.5 Implementering

Implementeringsproblem innebär att beslut inte genomförs som avsetts. I denna rapport avser detta beslut baserade på risk- och sårbarhetsanalyser i någon form. I en uppsats av Sannerstedt⁴⁴ redovisas ett antal förutsättningar som bör råda för att

⁴⁰ **Bacharach** S.B, Lawler E.J, *Power and politics in organizations*, San Fransisco, Jossey-Bass, 1980

⁴¹ **Ekman** Bo, *Beslutsrationalisering*, Almqvist & Wiksell Förlag AB, Stockholm, 1970

⁴² **Sahlin-Andersson** Kerstin, *Beslutsprocessens komplexitet. Att genomföra och hindra stora projekt*, Bokförlaget Doxa AB, Lund, 1986

⁴³ **Lundqvist** Lennart, *Förvaltning, stat och samhälle*, Studentlitteratur, Lund, 1992

⁴⁴ **Sannerstedt** Anders, *Implementering – hur politiska beslut genomförs i praktiken*, i Rothstein Bo, *Politik som organisation – Förvaltningspolitikens grundproblem*, SNS Förlag, Elanders Graphic Systems AB, Angered, 2001

man ska kunna förvänta sig att implementeringen överensstämmer med beslutsintentionerna.

- Den direkta styrningen skall vara entydig. Beslutsfattarens intentioner skall inte kunna missförstås.
- Den indirekta styrningen skall vara lämpligt utformad, strukturen skall inte vara för komplicerad.
- Väck gillande hos implementeraren. Detta ger motivation att genomföra enligt intentionerna.
- Implementeringen skall gå att kontrollera.
- Externa aktörer skall inte kunna försvåra tillämpningen.⁴⁵

För att något skall kunna implementeras finns tre nödvändiga villkor. Tillämparen skall:

- *förstå* beslutet,
- *kunna* genomföra beslutet och
- *vilja* genomföra beslutet.

Om tillämparen förstår beslutet och dessutom kan genomföra det genom att han/hon förfogar över tillräckliga resurser, så kommer beslutet att genomföras, förutsatt att tillämparen också vill göra det.⁴⁶

2.5 Säkerhetskultur

Med en god säkerhetskultur menas att ett antal komponenter uppfylls. Begreppet kan definieras på en mängd sätt, ett av de vanligaste är:

"Säkerhetskulturen i en organisation är produkten av individers och grupper värderingar, attityder, uppfattningar, kompetenser och beteendemönster som bestämmer engagemanget till och färdigheten i en organisations hantering av säkerhet, hälsa och miljö".⁴⁷

De fyra kritiska komponenterna i en väl fungerande säkerhetskultur är lärande, rapportering, flexibilitet och rättvisa. En lärande organisation är en organisation som har och använder processer som fortlöpande ökar organisationens förmåga att förbättra sig. En lärande organisation skall vara anpassningsbar till förändringar och även utveckla och uppmåna till lärande. I en rapporterande organisation finns sådan tillit och engagemang att alla tillbud och olyckor rapporteras på ett enkelt sätt. Om organisationen även är rättvis uppmuntras till rapportering så att hela organisationen kan lära sig av misstagen. Det finns även en tydlig gräns för vad som är acceptabelt och oacceptabelt beteende. Den flexibla organisationen har respekt för personalens

⁴⁵ **Sannerstedt** Anders, *Implementering – hur politiska beslut genomförs i praktiken*, i Rothstein Bo, *Politik som organisation – Förvaltningspolitikens grundproblem*, SNS Förlag, Elanders Graphic Systems AB, Angered, 2001

⁴⁶ **Sannerstedt** Anders, *Implementering – hur politiska beslut genomförs i praktiken*, i Rothstein Bo, *Politik som organisation – Förvaltningspolitikens grundproblem*, SNS Förlag, Elanders Graphic Systems AB, Angered, 2001

⁴⁷ **HSC** (Health and Safety Commission), 1993. Third Report: *Organising for Safety*. ACSNI Study Group on Human Factors. HMSO, London

kompetenser i form av kunskap och erfarenheter, det vill säga det är inte alltid personen med högst rang i organisationen som är mest lämpad att lösa problemet.⁴⁸

2.6 PDCA-cykeln

PDCA-cykeln, även kallad Demings cirkel beskriver en ständigt roterande cirkel som strävar mot ständiga förbättringar. Genom att lära av tidigare erfarenheter kan organisationen bli bättre. Cirkeln består av delarna Plan, Do, Check och Act. Plan står för Planeringsfasen som innebär att organisationen ser över var de är i dagsläget, vart de vill nå och hur de kommer dit. Nästa fas är Do, Utförande där man ser till att nödvändiga resurser avsätts, att det informeras och utbildas samt att planen genomförs. Denna fas går sedan över i Check, Kontrollera som står för återkoppling och uppföljning, man frågar sig om organisationen uppfyller målen och är på rätt väg. Avslutningsvis skall fasen Act, Agera genomföras, denna innebär utvärdering, korrigerande och standardisering. För att ständiga förbättringar skall uppnås måste cykeln genomföras kontinuerligt. Detta åskådliggörs i bild 5 nedan.⁴⁹

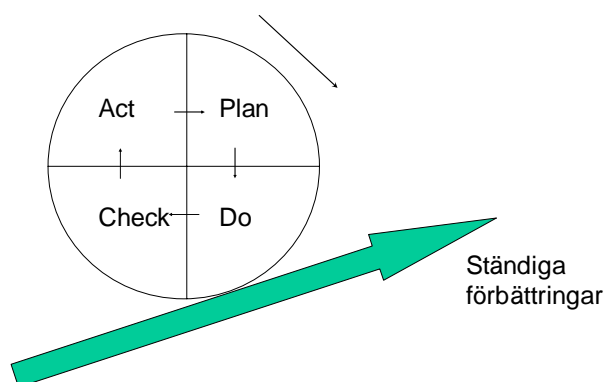

Bild 5. Demings Cirkel, PDCA-cykeln visar arbetet mot ständiga förbättringar⁵⁰.

⁴⁸ **Akselsson** Roland, *Människa, teknik, organisation och riskhantering*, Institutionen för Designvetenskaper, Lunds Tekniska Högskola, Lund, 2004-08-01

⁴⁹ **Deming** W.E., 1993. *The New Economics: for industry, government and education*. Massachusetts Institute of Technology, Center for Advanced Engineering Study, Cambridge, Massachusetts.

⁵⁰ **Deming** W.E., Kilian C.S., 1992. *The World of W. Edwards Deming*. SPC Press, Knoxville, Tennessee

3 Lagar och förordningar

Säkerhetsarbetet inom kommunen kan indelas i följande tre huvudområden:

- internt skydd,
- skydd mot olyckor och
- planering och beredskap för extraordinära händelser och civilt försvar.

Indelningen i dessa tre områden sker främst med avseende på lagstiftning. Det är många lagar och förordningar som styr över kommunerna och länen. I detta kapitel behandlas några av de viktigaste för säkerhetsarbetet med avseende på risk och sårbarhet.

3.1 Lagen om skydd mot olyckor

Lagen (SFS 2003:778) om skydd mot olyckor ersatte, den 1 januari 2004, den gamla *räddningstjänstlagen (SFS 1986:1102)*. Lagens syfte är att ge alla människor ett likvärdigt skydd mot olyckor i hela landet. Skydd mot olyckor avser liv, hälsa, egendom och miljö.

Lagen reglerar skyldigheter på olika nivåer, för den enskilde, kommunen och staten. En viktig del i lagen är just tydliggörandet av den enskildes skyldigheter och därmed ansvar. Kommunerna skall genom bl.a. rådgivning och information underlätta för den enskilde att ta sitt ansvar. På kommunens ansvar ligger också att ta fram handlingsprogram för förebyggande verksamhet och räddningstjänst. I lagens tredje kapitel regleras dessa skyldigheter.

”3 § En kommun skall ha ett handlingsprogram för förebyggande verksamhet. I programmet skall anges målet för kommunens verksamhet samt de risker för olyckor som finns i kommunen och som kan leda till räddningsinsatser. I programmet skall också anges hur kommunens förebyggande verksamhet är ordnad och hur den planeras. Handlingsprogrammet skall antas av kommunfullmäktige för varje ny mandatperiod. Innan programmet antas skall samråd ha skett med de myndigheter som kan ha ett väsentligt intresse i saken. Kommunfullmäktige kan uppdra åt kommunal nämnd att under perioden anta närmare riktlinjer. I ett kommunalförbund skall handlingsprogrammet antas av den beslutande församlingen. Regeringen får, om det finns synnerliga skäl, på framställning av den myndighet som regeringen bestämmer besluta om ändring av ett handlingsprogram för förebyggande verksamhet.”⁵¹

”8 § En kommun skall ha ett handlingsprogram för räddningstjänst. I programmet skall anges målet för kommunens verksamhet samt de risker för olyckor som finns i kommunen och som kan leda till räddningsinsatser. I programmet skall också anges vilken förmåga kommunen har och avser att skaffa sig för att göra sådana insatser. Som en del av förmågan skall anges vilka resurser kommunen har och avser att skaffa sig. Förmågan skall redovisas såväl med avseende på förhållandena i fred som under höjd beredskap.

⁵¹ Lagen (SFS 2003:778) om skydd mot olyckor

Handlingsprogrammet skall antas av kommunfullmäktige för varje ny mandatperiod. Innan programmet antas skall samråd ha skett med de myndigheter som kan ha ett väsentligt intresse i saken. Kommunfullmäktige kan uppdra åt kommunal nämnd att under perioden anta närmare riktlinjer. I ett kommunalförbund skall handlingsprogrammet antas av den beslutande församlingen. Regeringen får, om det finns synnerliga skäl, på framställning av den myndighet som regeringen bestämmer besluta om ändring av ett handlingsprogram för räddningstjänst.”⁵²

Handlingsprogrammen skall enligt denna lag innehålla:

- Lokala verksamhetsmål som formulerar kommunens mål för verksamheten.
- Inventering av de olycksrisker som finns i kommunen och som kan leda till räddningsinsats.
- Beskrivning av kommunens förebyggande verksamhet, med avseende på uppbyggnad och planering.
- Den förmåga och de resurser kommunen har och avser att skaffa sig för att genomföra räddningsinsatser, såväl i fred som under höjd beredskap.⁵³

Handlingsprogrammen skall fungera som kommunens styrdokument för arbetet med skydd mot olyckor och skall vara en kontinuerlig process med uppföljning, utvärdering och förbättring. Målet är att uppnå en samsyn för säkerhet och trygghet i kommunen.⁵⁴

Även begreppet räddningstjänst definieras av lagen i dess första kapitel.

”2 § Med räddningstjänst avses i lagen de räddningsinsatser som staten eller kommunerna skall ansvara för vid olyckor och överhängande fara för olyckor för att hindra och begränsa skador på människor, egendom eller miljön.”⁵⁵

Sammanfattningsvis skiljer sig lagen från den gamla räddningstjänstlagen i ett antal punkter:

- Lagen har moderniserats och bygger på tre skeden, förebyggande åtgärder, räddningstjänst och efterföljande åtgärder, samt ansvar för den enskilde, för kommunen och staten.
- Minskad detaljreglering av framförallt den kommunala räddningstjänsten,
- Nationella mål för såväl olycksförebyggande verksamhet som räddningstjänstverksamhet införs.
- Handlingsprogram för skydd mot olyckor, med avseende på förebyggande verksamhet och räddningstjänst, skall upprättas i kommunerna.

⁵² Lagen (SFS 2003:778) om skydd mot olyckor

⁵³ http://www.srv.se/templates/SRV_Page___1271.aspx 2005-08-29 kl 14:52

⁵⁴ http://www.srv.se/templates/SRV_Page___1271.aspx 2005-08-29 kl 14:52

⁵⁵ Lagen (SFS 2003:778) om skydd mot olyckor

- Den enskildes ansvar tydliggörs, exempelvis skyldigheten att dokumentera brandskyddet i vissa verksamheter och att kommunens kontroll av säkerheten ändras från brandsyn till en ren tillsynsfunktion.⁵⁶

3.2 Förordningen om skydd mot olyckor

I förordningen (SFS 2003:789) om skydd mot olyckor⁵⁷ finns föreskrifter som ansluter till det som föreskrivs i lagen om skydd mot olyckor. I förordningens tredje kapitel redogörs för handlingsprogrammets utformning.

”3 § De handlingsprogram som avses i 3 kap. 3 och 8 §§ lagen (2003:778) om skydd mot olyckor skall innehålla uppgifter om samverkan med andra kommuner och med statliga myndigheter och enskilda. I de handlingsprogram som avses i 3 kap. 8 § samma lag skall en kommun i förekommande fall lämna uppgift om hamnar och deras gränser i vatten.”⁵⁸

”4 § En kommuns handlingsprogram skall tillställas länsstyrelsen, Statens räddningsverk samt de kommuner och andra med vilka samverkan inom förebyggande arbete eller räddningstjänst kan bli aktuell.”⁵⁹

3.3 Lagen om extraordinära händelser i fredstid hos kommuner och landsting

En extraordinär händelse är ”en händelse som avviker från det normala, innebär en allvarlig störning eller överhängande risk för en allvarlig störning i viktiga samhällsfunktioner och kräver skyndsamma insatser av en kommun eller ett landsting”⁶⁰. I lagen (2002:883) om extraordinära händelser i fredstid hos kommuner och landsting regleras kommuner och landstings organisation vid sådana händelser i fredstid. Kommuner och landsting skall för varje ny mandatperiod fastställa en plan för hur de ska hantera extraordinära händelser det skall också finnas en krisledningsnämnd som fullgör uppgifter under sådana situationer. Kommunernas planer ska grundas på nämndvisa risk- och sårbarhetsanalyser. Analysernas huvudsyfte är att:

- öka medvetandet och kunskapen hos kommunens verksamhetsansvariga och beslutsfattare
- utgöra en grund för information till kommuns invånare och anställda,
- utgöra en grund för planering och genomförande av åtgärder, som minskar kommunens risker och sårbarhet,
- stödja den fysiska planeringen och
- förbättra förmågan att hantera inträffade kriser.⁶¹

⁵⁶ http://www.boden.se/raddnings_och_beredskapsforvaltning/boden/Ny%20lag%20om%20olyckor.pdf 2005-08-24 kl 15:16

⁵⁷ Förordningen (SFS 2003:789) om skydd mot olyckor

⁵⁸ Förordningen (SFS 2003:789) om skydd mot olyckor

⁵⁹ Förordningen (SFS 2003:789) om skydd mot olyckor

⁶⁰ Lagen (2002:883) om extraordinära händelser i fredstid hos kommuner och landsting

⁶¹ **Försvarsdepartementet** (2004). Kommunernas uppgifter i samhällets krishanteringssystem. Bilaga till regeringsbeslut den 17 juni 2004 (Försvarsdepartementet. dnr Fö2003/2001/CIV, nr10).

Texten Kommunernas uppgifter i samhällets krishanteringssystem⁶² rekommenderar att kommunerna samordnar risk- och sårbarhetsarbetet inom lagen för extraordinära händelser med övrigt förebyggande arbete, framförallt upprättandet av handlingsprogram enligt lagen om skydd mot olyckor

3.4 Kommunallagen

Sveriges kommuner och landsting lyder alla under en gemensam kommunallag. Den nu gällande *kommunallagen (SFS 1991:900)* trädde i kraft den 1 januari 1992. Kommunallagen är den grundläggande lagen som styr kommunernas verksamhet. Enligt denna lag får kommuner och landsting själva ta hand om angelägenheter av allmänt intresse. Det gäller sådant som har anknytning till kommunens eller landstingets område eller deras medlemmar. En kommun kan normalt inte åta sig uppgifter som staten eller annan kommun eller landsting ansvarar för. Kommunallagen reglerar i detalj hur kommunen ska vara uppbyggd, hur dess ledning väljs och hur beslut fattas.⁶³

Det finns även flera speciallagar som rör kommunernas viktiga samhällsfunktioner, exempelvis om:

- socialtjänst (socialtjänstlagen)
- hälso- och sjukvården (hälso- och sjukvårdslagen)
- skola (skollagen)
- plan- och byggfrågor (plan och bygglagen)
- hälso- och miljöskydd (miljöbalken)
- räddningstjänst (lagen om skydd mot olyckor)

Flera av speciallagarna är så kallade ramlagar som regeringen eller statliga myndigheter kan komplettera med förordningar och/eller föreskrifter.

3.5 Lagstiftning för länsstyrelsens verksamhet

Länsstyrelsens arbete styrs av en mängd lagar och förordningar. Verksamhetens främsta målinriktning styrs av *förordningen (2002:864) för Länsstyrelseinstruktionen* och *Verksförordningen (1995:1322)*. De direkta uppgifterna styrs av diverse speciallagar.⁶⁴ Dessa lagar kommer inte att presenteras närmare i detta kapitel. Mer om Länsstyrelsens verksamhet kan läsas i kapitel 4.

⁶² **Försvarsdepartementet** (2004). Kommunernas uppgifter i samhällets krishanteringssystem. Bilaga till regeringsbeslut den 17 juni 2004 (Försvarsdepartementet, dnr Fö2003/2001/CIV, nr10).

⁶³ <http://www.regeringen.se/sb/d/1906/a/12256> 2005-08-25 kl 10:00

⁶⁴ **Ångqvist** Sven, jurist, rättsenheten, Länsstyrelsen i Dalarnas län, telefonkontakt 2005-09-15

4 Den offentliga sektorn

Detta kapitel inleds med en övergripande beskrivning om hur de demokratiskt valda nivåerna fungerar. Därefter presenteras de regionala och lokala förhållandena som råder för rapportens studieplats.

4.1. Övergripande

I Sverige har vi tre demokratiskt valda nivåer: riksdagen på nationell nivå, landstinget på regional nivå och kommunen på lokal nivå. Dessa har olika ansvarsområden och uppgifter. Sverige hade den 1 januari 2005, 290 kommuner, 20 landsting och 21 länsstyrelser.⁶⁵

4.1.1 Kommuner och landsting

I Sverige råder kommunalt självstyre vilket innebär att varje kommun och landsting skall ha en självständig, och inom vissa ramar, fri bestämmanderätt. Självstyrelsen är sedan 1974 inskriven i grundlagen, *Regeringsformen*⁶⁶. Den huvudsakliga beslutanderätt som åligger kommunerna och landstingen verkställs av de folkvalda kommun- och landstingsfullmäktige. Deras ledamöter väljs i allmänna val vart fjärde år som sammanfaller med riksdagsvalet. Minimala antalet ledamöter beror av antalet röstberättigade i kommunen eller landstinget. I folkmun benämns dessa folkvalda ledamöter och deras ersättare, politiker.⁶⁷

Varje kommun och landsting måste ha en styrelse, en valnämnd, en krisledningsnämnd och en överförmyndarnämnd eller en överförmyndare. Vilka övriga nämnder som skall finnas väljs av fullmäktige. Ledamöter i styrelsen och nämnderna väljs av fullmäktige. Styrelsens roll kan liknas vid regeringens. Den ska vara ledande och samordnande och hålla uppsikt över de andra nämndernas verksamhet. Utöver denna roll har styrelsen ansvaret för den ekonomiska förvaltningen och att bereda fullmäktiges ärenden. Detta ger möjligheter avseende tidsprioriteringar och ordningsföljd på genomförande av beslutade projekt. Ärendebereidningen sköts av nämnderna men styrelsen bär ansvaret. Ansvaret för förvaltning och verkställandet av fullmäktiges beslut ligger på nämnderna.⁶⁸

Beslut kan fattas av fullmäktige, kommunstyrelse, nämnd eller tjänsteman beroende på vilken fråga det gäller och vilken delegationsordning (beslutanderätt) man har. För att en fråga skall behandlas i kommunfullmäktige krävs ett initiativ från någon, vanligen kommunstyrelsen eller en nämnd. Även enskilda kommunfullmäktigeledamöter kan ge förslag till beslut, en så kallad motion. Då förslagen kommer från kommuninvånare kallas de medborgarförslag.⁶⁹ Det är en ändring i kommunallagen, från och med den 1 juli 2002, som har gjort det möjligt för kommunerna att införa medborgarförslag till kommunfullmäktige.⁷⁰ Ett medborgarförslag ska vara skriftligt och undertecknat av en eller flera personer.

⁶⁵ http://www.sverige.se/sverige/templates/page_____114.aspx#lansstyrelsen 2005-08-31 kl 11:59

⁶⁶ Regeringsformen (SFS 1974:152)

⁶⁷ <http://www.regeringen.se/sb/d/1906/a/12261> 2005-08-25 kl 12:19

⁶⁸ <http://www.regeringen.se/sb/d/1906/a/12271> 2005-08-25 kl 12:11

⁶⁹

<http://www.falun.se/www/falun/kf.nsf/doc/4E476F8B1D03B55AC1256EBB00452FA5?OpenDocument&Expand=5> 2005-08-30 kl 12:58

⁷⁰ Kommunallagen (SFS 1991:900) 5 kap § 23 punkt 5

Förslaget kan bara behandlas av fullmäktige om det ligger inom fullmäktiges befogenhetsområde.⁷¹

4.1.2 Länsstyrelse

Många är osäkra på vad som skiljer länsstyrelse och landsting åt. Ofta blandas de ihop och tas för att vara samma. Landstinget är en kommunal organisation och dess huvudansvar är att ansvara för sjukvården i länet.⁷² Länsstyrelsens viktigaste uppgift är att vara statens regionala representant och samordnare i de frågor som statsmakterna lagt på länsstyrelsen. Länsstyrelsen skall agera utifrån ett statligt helhetsperspektiv på regional nivå, vilket i princip innebär att den ska se till att beslut som tas på högre nivåer genomförs och att samordna statlig och kommunal verksamhet i länet. Utöver detta har länsstyrelsen förvaltningsuppgifter och uppgifter som tillsyn, utvärdering och uppföljning på de offentliga åtaganden som kommunen utför. Bild 6 nedan visar Länsstyrelsens olika arbetsområden.

Politikområde	Verksamhetsområde	Verksamhetsgren	
Regional samhällsorganisation	Kunskapsuppbyggnad, samordnings- och sektorsövergripande arbete	Utåtriktat sektorsövergripande	
		Regional utveckling	
		Miljömålsarbete	
	Tillsyn och vägledning	Ärendehandläggning	Social tillsyn
			Miljötillsyn
			Djur- och livsmedelstillsyn
			Övrig tillsyn
			Trafikärenden
			EU-stöd
			Övrig ärendehandläggning

Bild 6. Länsstyrelsens verksamhetsstruktur.⁷³

Länsstyrelsen leds av en landshövding som regeringen utser. Regeringen utser också länsråd som är landshövdingarnas ställföreträdare. Personalen i övrigt anställs av länsstyrelsen. Tidigare utsågs Länsstyrelsens styrelse av landstinget men i och med en ny regeringsproposition utses den, från och med år 2003, av regeringen. Propositionen innebär ett tydliggörande av länsstyrelsens statliga uppdrag. Styrelsen är det högsta beslutande organet och består av politiker och representanter från olika samhällsområden i länet. Antalet styrelseledamöter beror av om länet har kommunala samverkansorgan eller ej.⁷⁴

Enligt *förordningen (2002:864) med länsstyrelseinstruktion 52 § 1*. skall länsstyrelsen inom länet "bevaka att risk- och beredskapshänsyn tas i samhällsplaneringen samt främja arbetet med kommunala risk- och sårbarhetsanalyser."⁷⁵

⁷¹ Johansson Roger, Informationschef Borlänge kommun, mailkontakt roger.johansson@borlange.se, 2005-11-15

⁷² <http://www.lst.se/samh.htm> 2005-08-26 kl 14:49

⁷³ Regleringsbrev för budgetåret 2005 avseende Länsstyrelserna,

⁷⁴ <http://www.regeringen.se/sb/d/5308> 2005-08-25 kl. 14:03

⁷⁵ Förordning (2002:864) med länsstyrelseinstruktion

4.2 Lokalt och regionalt

Den 1 januari 1997 bytte Kopparbergs län namn och blev Dalarnas län. I stort sammanfaller länet med Dalarnas landskap. Länet består av 15 kommuner och där bor totalt cirka 277 000 personer⁷⁶. Länets yta är 28194 km² och residensstaden är Falun.

4.2.1 Borlänge kommun

I Borlänge kommun bor 46988 personer (den 31 december 2004) fördelade på kommunens 587 km². Av dessa bor drygt 80 % i Borlänge tätort. Efter en längre befolkningsminskning, cirka tusen personer på tio år, ökade kommunens befolkning under 2004.⁷⁷ Borlänge kommunfullmäktige består av 61 personer. Sedan valet 2002 bildar Socialdemokraterna ensam majoritet.⁷⁸ Diagram 2 nedan visar fördelningen av mandat i kommunfullmäktige.

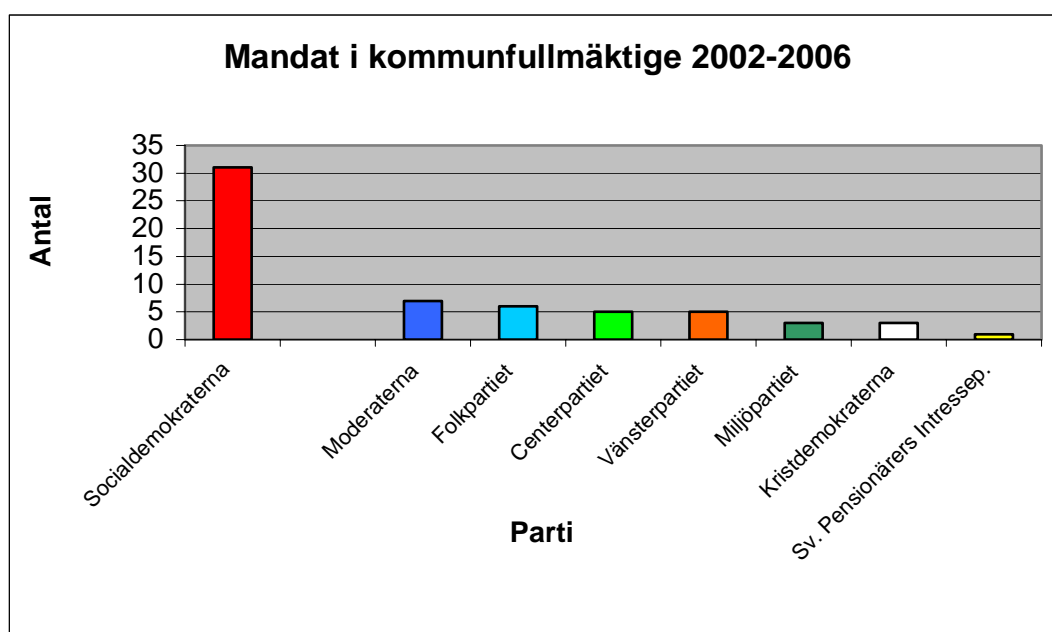

Diagram 2. Mandat för de olika partierna i kommunfullmäktige.

Borlänge kommunfullmäktige har utsett 12 nämnder. Dessa nämnder är uppdelade i beställarnämnder och traditionell förvaltning. Beställarnämnderna är Barn- och Skolnämnden, Borlänges gemensamma vård och omsorgsnämnd, Fritidsnämnden, Kulturnämnden och Nämnden för arbetsmarknad och vuxnas lärande. För beställarnämnderna finns resultatenheter som är nämndens utförare. De traditionella förvaltningarna är Byggnadsnämnden, Gymnasienämnden Borlänge-Säter, Miljönämnden, Socialnämnden och Överförmyndarnämnden. Utöver detta finns en Krisledningsnämnd och en Valnämnd. Nämndernas sammansättning speglar den politiska majoriteten.⁷⁹ Borlänge kommuns organisation åskådliggörs i bild 7 på nästa sida. Bilden är tagen från Borlänge kommuns hemsida.⁸⁰

⁷⁶ <http://www.w.lst.se/template/NewsPage.aspx?id=3373> 2005-08-26 kl 15:23

⁷⁷ http://www.borlange.se/statistik/2005_komfakta_sv/sida1.html

⁷⁸ <http://www.borlange.se> 2005-09-05 kl 09:26

⁷⁹ Johansson Roger, informationsansvarig Borlänge kommun, mailkontakt roger.johansson@borlange.se 2005-09-08

⁸⁰ <http://www.borlange.se> 2005-09-23 kl 10:04

Borlänge kommuns organisation

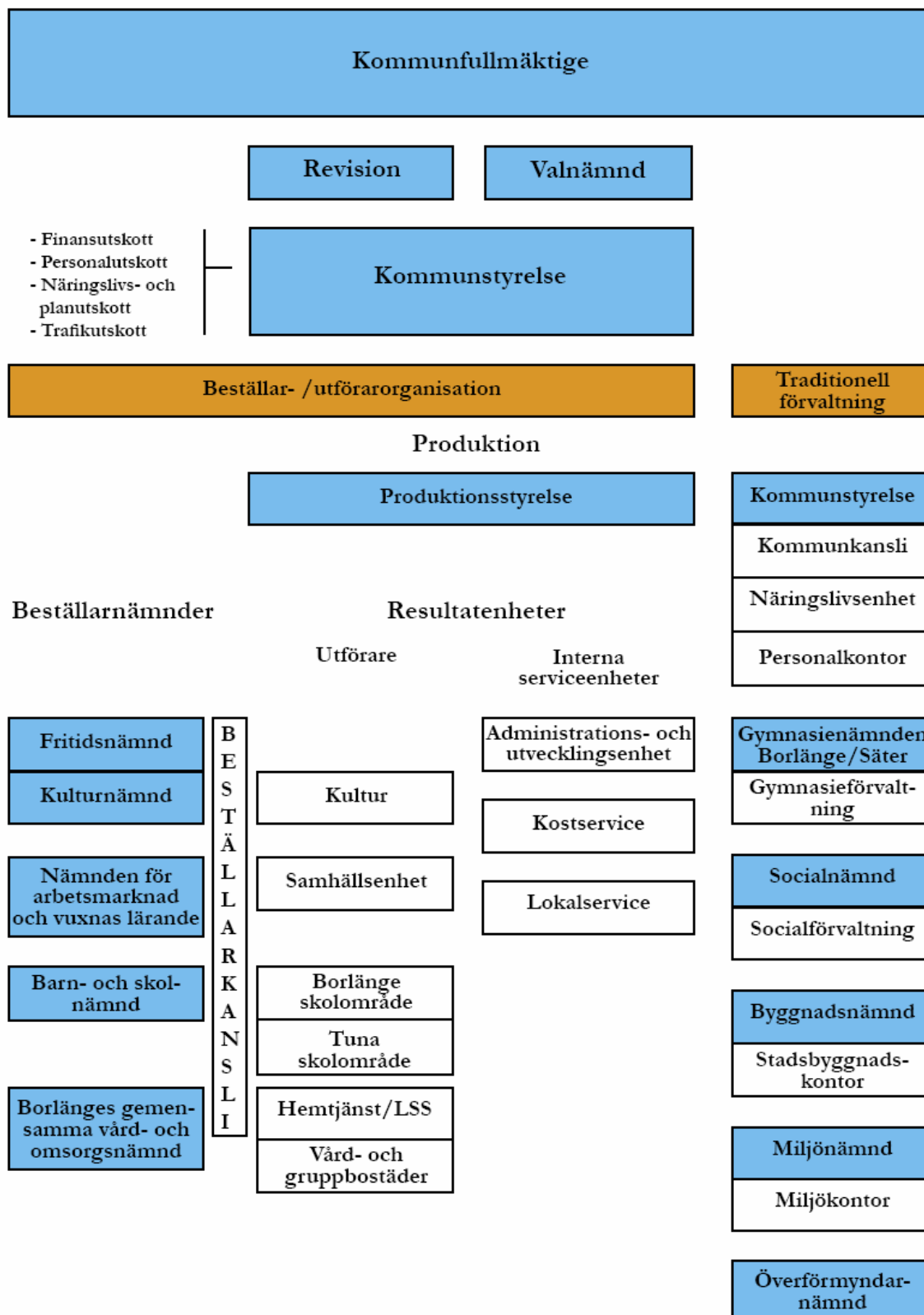

Bild 7. Organisationsuppbyggnad för Borlänge kommun⁸¹

⁸¹ <http://www.borlange.se> 2005-09-23 kl 10:04

Borlänge kommuns säkerhetsarbete

I skrivande stund har Borlänge kommun och räddningstjänsten Dala Mitt inget antaget handlingsprogram för räddningstjänst och den förebyggande verksamheten. En förstudie angående utformningen av handlingsprogram är på remiss hos Länsstyrelsen och planen är att kommunfullmäktige skall anta denna som handlingsprogram vid decembermötet.⁸² Handlingsprogram för Borlänge presenteras närmare i kapitel 5.

Dock kan det i kommunens dokument och beslut hittas ämnen som anknyter till säkerhetsområdet.

De mål som kommunen satt upp för att tryggt samhälle kan läsas i *Vision för Borlänge kommun – Möjligheternas Borlänge...* och *Kommunfullmäktiges inriktningsmål för verksamheten*. Här uttrycks:

" Ett tryggt samhälle.....

*Ett Borlänge där samverkan och solidaritet mellan medborgare, företag, föreningar, kommunen och polisen skapar ett tryggare och säkrare samhälle"*⁸³

*"Borlänge är ett samhälle där boende, företagare och besökare kan känna sig trygga."*⁸⁴

Beträffande säkerhetsarbetet har inget mål satts. 1995 tog kommunfullmäktige beslut om en övergripande policy för koncernens riskhanteringsarbete. Denna uttrycker att ett aktivt riskhanteringsarbete skall:

- Skapa en hög trygghet och säkerhet för allmänheten, näringsliv, miljö och personal inom kommunen.
- Trygg service till medborgaren.
- Upprätthålla kommunens goda renommé.
- Säkerställa en väl fungerande verksamhet inom koncernen, med så få störningar som möjligt.
- Bidra till bästa möjliga totalekonomi.⁸⁵

Den utredningsgrupp som formulerade policyn påtalade att kommunens riskhanteringsarbete kan utföras på ett mer samordnat, systematiskt och aktivt sätt. I beslutet redovisas även uttalade ambitioner med riskhanteringsarbetet, t.ex. arbete utifrån en helhetssyn, ökad samordning, riskmedvetenheten skall hållas hög och förebyggande arbete skall högprioriteras mm. För att uppfylla detta finns även strategier med förslag till ansvarsfördelning och målutformning. Ansvar ligger övergripande på kommunstyrelsen, på enheterna är det upp till ansvarig enhetschef att tillse att riskhanteringsarbetet integreras och efterföljs.⁸⁶

⁸² **Bladlund** Thorsten, säkerhetssamordnare Borlänge kommun, 2005-10-18

⁸³ **Borlänge Kommunfullmäktige**, *Vision för Borlänge kommun – Möjligheternas Borlänge...*, 2002-12-19, § 205

⁸⁴ *Kommunfullmäktiges inriktningsmål för verksamheten*, www.borlange.se 2005-09-23 kl 10:20

⁸⁵ **Borlänge Kommunfullmäktige**, beslut från Kommunfullmäktige Dnr 95/0013 § 152

⁸⁶ **Borlänge Kommunfullmäktige**, beslut från Kommunfullmäktige Dnr 95/0013 § 152

4.2.2 Kommunala samarbetsorgan

Borlänge kommun är med i ett antal kommunala samarbetsorgan. Dessa presenterar nedan.

Regionkommittén MittDalarna

Regionkommittén grundades ur ett långvarigt samarbete mellan grannkommunerna Falun och Borlänge. Senare anslöt sig även Ludvika, Gagnef och Säter till regionkommittén och 2001 bestod MittDalarna av dessa fem fullvärdiga medlemskommuner. Regionkommittén har 25 ledamöter, fem från vardera kommunen utses av respektive kommunfullmäktige. Syftet med samarbetet är att stärka och utveckla regionen till en attraktiv region nationellt och internationellt. Kommittén har som uppgift att förbättra effektiviteten i kommunerna och har även rätt att tillsätta utredningar och starta projekt i de kommunala förvaltningarna och bolagen. MittDalarna är ett samarbetsorgan och ingen egen juridisk person.⁸⁷

Kommunalförbund

Borlänge Kommun är med i tre kommunalförbund. Ett kommunalförbund är en gemensam organisation mellan ett antal kommuner och eventuellt landsting. Kommunförbunden styrs av regler i kommunallagen och skall som beslutande församling ha antingen förbundsfullmäktige eller en förbundsledning. Den beslutande församlingen skall tillsätta en förbundsstyrelse. Om ett förbund är organiserat med förbundsledning, skall ledningen också vara förbundsstyrelse.

Kommunalförbundet för vård och behandling i Dalarna bildades 1997 och är en organisation där alla Dalarnas 15 kommuner är medlemmar. Varje kommun tillsätter en ordinarie ledamot och en ersättare till förbundsledningen. Huvuduppgiften är att driva verksamheter avseende psykosocial problematik hos barn, ungdomar och deras familjer.⁸⁸

Räddningstjänsten Dala Mitt är ett kommunalförbund bestående av räddningstjänsten i Borlänge, Falun och Säter. Förbundet bildades 1998 och styrs av en förbundsledning med åtta ledamöter från kommunerna; tre från Borlänge, tre från Falun och två från Säter. Stora frågor och beslut skall idag beslutas i respektive kommuns fullmäktige. Målet uttrycks på Dala Mitts hemsida "*Räddningstjänsten skall följa och aktivt delta i samhällets utveckling och genom olycks- och skadeförebyggande samt skadeavhjälpande åtgärder arbeta för ett bättre skydd och en högre säkerhet för människor, miljö och egendom.*"⁸⁹

Region Dalarna är ett kommunalförbund bildat 2002 som består av länets samtliga kommuner och Landstinget. Deras uppgift är att ansvara för, samordna och effektivisera det regionala utvecklingsarbetet i Dalarna. Region Dalarna är förutom ett kommunalförbund även av regeringen utsett till ett samverkansorgan i Dalarna. Detta innebär att det gäller speciella regler och förbundet hanterar, från och med den 1 januari 2003 enligt *lagen (2002:34) om samverkansorgan i länen*, regionala utvecklingsfrågor som tidigare hanterats av Länsstyrelsen. Förbundet styrs av en

⁸⁷ <http://www.mittdalarna.se/mittdalarna/orga.html> 2005-08-30 kl 13:34

⁸⁸ <http://www.vobdalarna.se/index.php> 2005-08-30 kl 14:04

⁸⁹ <http://www.dalamitt.se/> 2005-08-30 kl 14:38

förbundsdirection bestående av 25 ledamöter, en från vardera kommunen och 10 från landstinget.⁹⁰

4.2.3 Landstinget Dalarna

I Dalarnas landsting har sedan valet 2002 socialdemokraterna och vänsterpartiet en gemensam majoritet. I landstingsfullmäktige sitter 83 ledamöter fördelade enligt diagram 3 nedan.⁹¹

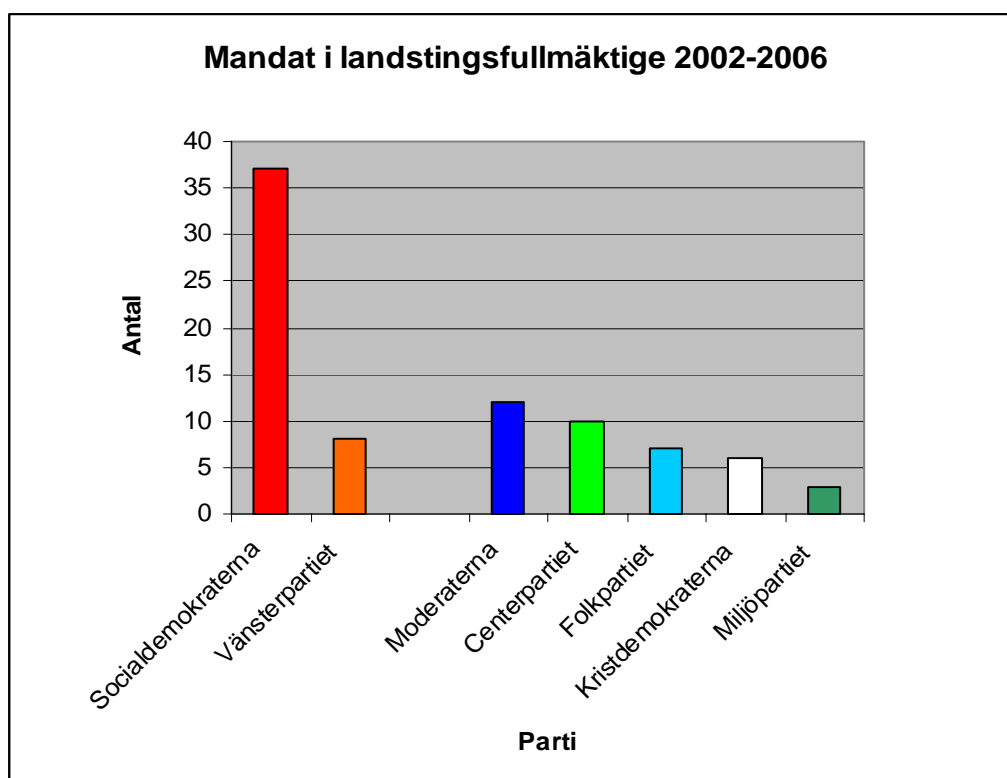

Diagram 3. Mandat för de olika partierna i landstingsfullmäktige.

Landstingsstyrelsen består i sin tur av 19 ledamöter, fördelade procentuellt efter valresultatet 2002. Landstinget Dalarna har sedan årsskiftet 2005 följande nämnder: tre folkhögskolenämnder, Förtroendenämnden, fyra lokala hälso- och sjukvårdsnämnder, Servicenämnden och Tandvårdsnämnden.⁹²

4.2.4 Länsstyrelsen Dalarna

I län med samverkansorgan består styrelsen, utöver ordföranden, av högst åtta ledamöter.⁹³ Styrelsens ordförande är Dalarnas landshövding, Ingrid Dahlberg. Som landshövding är hon chef för länsstyrelsens verksamhet och dess cirka 200 anställda.⁹⁴ Länsstyrelsens verksamhet är uppdelad på åtta enheter. Organisationen åskådliggörs i bild 8 nedan.

⁹⁰ <http://www.regiondalarna.se/omregiondalarna.html> 2005-08-30 kl 14:23

⁹¹ http://www.ltdalarna.se/templates/ltPage___2123.asp 2005-08-31 kl 12:57

⁹² http://www.ltdalarna.se/templates/ltPage___5593.asp 2005-08-31 kl 12:59

⁹³ Förordning (2002:864) med länsstyrelseinstruktion

⁹⁴ <http://www.w.lst.se/template/NewsPage.aspx?id=2083> 2005-08-30 kl 15:14

Bild 8. Länsstyrelsens organisation⁹⁵

I *Länsstyrelsens verksamhetsplan för 2005-2007*⁹⁶ som fastställdes av Länsstyrelsens styrelse den 14 februari 2005 redogörs för åtta prioriterade arbetsområden.

1. Tryggt och säkert Dalarna - bred samverkan
2. Hållbar utveckling i Dalarna – metoder och verktyg
3. Tillväxt och näringslivsutveckling i Dalarna - sektorsövergripande arbete
4. Utveckling av Dalarnas landsbygd – samverkan och samordning
5. Dalarnas miljömål - genomförande och uppföljning
6. En effektiv och systematisk tillsyn
7. Kundfokus, rättssäkerhet och effektivitet i ärendehandläggningen
8. God inre administration och effektiva processer

Det område som i störst utsträckning anknyter till denna rapport är det första, tryggt och säkert Dalarna. I Länsstyrelsen uppgifter ingår att arbeta för att förebygga risker och sårbarhet i länet genom att utveckla formerna för hur dessa frågor hanteras i samhällsplaneringen. Som ett av Länsstyrelsens övergripande mål har följande uttryckts *"Dalarna har en väl fungerande krisledningsorganisation, risk- och sårbarhetsanalyserna i länet har bidragit till ett höjt riskmedvetande och fungerar som ett viktigt underlag i samhällsplaneringen"*. För att kunna uppnå detta planeras särskilda insatser. Länsstyrelsen skall *"genomföra kontinuerliga regionala risk- och sårbarhetsanalyser. Initiera pilotstudier i ett par av länets kommuner för att bredda kunskaper och utveckla metoder för hur risk- och sårbarhetsfrågor tas upp i kommunernas översiktsplaner. Analyser genomförda till 2006 prioriteras i ett Riskåtgärdsprogram som förankras i länet."* Dessa insatser utförs med det förväntade resultatet att det skall finnas *"ett kontinuerligt risk- och sårbarhetsarbete, som breddar kunskaper och utvecklar metoder för hur risk- och sårbarhetsfrågor ska tas upp i kommunernas översiktsplaner och länets skapande av ett robust samhälle."*⁹⁷

⁹⁵ <http://www.w.lst.se/template/NewsPage.aspx?id=2151> 2005-09-09 kl 11:03

⁹⁶ <http://www.w.lst.se/upload/7970/vp05.pdf> 2005-08-30 kl 15:47

⁹⁷ <http://www.w.lst.se/upload/7970/vp05.pdf> 2005-08-30 kl 15:47

5 Handlingsprogram Borlänge kommun

Borlänge kommun, som en del av Räddningstjänsten Dala Mitt, är en av de kommuner som vid årsskiftet 2004/2005 inte lämnat in något handlingsprogram för räddningstjänst och förebyggande verksamhet. Lagen om skydd mot olyckors 3 § och 8 § säger att i ett kommunalförbund skall handlingsprogrammen antas av den beslutande församlingen. Enligt Dala Mitts förbundsordning, där det är kommunfullmäktige i respektive medlemskommun som är den beslutande församlingen, kan Dala Mitts direktion inte anta handlingsprogrammen⁹⁸. Förbundsordningen säger att stora frågor och beslut skall beslutas i respektive kommuns fullmäktige⁹⁹. Räddningstjänsten Dala Mitts tolkning är därför att ansvaret för handlingsprogrammen enligt lagen om skydd mot olyckor därmed ligger på medlemskommunerna¹⁰⁰. Den 23 augusti 2005¹⁰¹ togs beslut i kommunstyrelsens finansutskott i Borlänge att överlämna *förstudie angående utformningen av det kommunala säkerhetsarbetet inom Räddningstjänsten Dala Mitt*¹⁰² till Länsstyrelsen för yttrande. Förstudien skall återsändas till kommunstyrelsens finansutskott i slutet av oktober, där beslut om fortsatt arbete tas. Planen är att handlingsprogrammet tas upp i kommunfullmäktige för beslut i december. I sammanträdesprotokollet föreslås även att en arbetsgrupp bildas för att arbeta fram handlingsprogram. Denna grupp skall bestå av företrädare från:

- Kommunledningen
- Brottsförebyggande rådet
- Miljökontoret
- Hållbar samhällsutveckling (översiktsplanering)
- Borlänge energi
- Räddningstjänsten
- Produktionsorganisationen¹⁰³

Denna grupp utgör en så kallad styrgrupp och skall ledas av kommunens risk- och säkerhetssamordnare. I avvaktande på att arbetet med handlingsprogram startas föreslås att kommunfullmäktige beslutar om att anta den förstudie som Räddningstjänsten Dala Mitt utfört.

I förstudien har mycket lämnats öppet för hur kommunens olycksförebyggande arbete skall utföras. Målsättningen med handlingsprogrammen är att det inte skall bli en pappersprodukt för att tillfredsställa myndigheternas krav utan ha bäring i kommunens olika verksamheter. Förstudien har begränsats till att innefatta olyckor som föranleder räddningsinsats och har syftet att utgöra riktlinjer för ett första

⁹⁸ Sandvik Markus, räddningschef, Räddningstjänsten Dala Mitt, mailkontakt markus.sandvik@dalamitt.se 2005-11-28

⁹⁹ <http://www.dalamitt.se>, 2005-12-06 kl 12:12

¹⁰⁰ Sandvik Markus, räddningschef, Räddningstjänsten Dala Mitt, mailkontakt markus.sandvik@dalamitt.se 2005-11-28

¹⁰¹ Kommunstyrelsens finansutskott, Sammanträdesprotokoll, § 246 Handlingsprogram för det kommunala säkerhetsarbetet, Borlänge, 2005-08-23

¹⁰² Røjås Jonas, Förstudie angående utformningen av det kommunala säkerhetsarbetet inom Räddningstjänsten Dala Mitt, Borlänge kommun Remissutgåva, 2005-04-11

¹⁰³ Kommunstyrelsens finansutskott, Sammanträdesprotokoll, § 246 Handlingsprogram för det kommunala säkerhetsarbetet, Borlänge, 2005-08-23

Implementeringsproblem i säkerhetsarbetet

handlingsprogram. För att ge politiker och tjänstemän ett bättre beslutsunderlag vid prioritering av begränsade resurser föreslås det framtida kommunala säkerhetsarbetet i större utsträckning än tidigare utgå från risk- och sårbarhetsanalyser.

I förstudien anges att det förebyggande arbetet mot drunkning, trafikolyckor, brand och naturolyckor kommer att genomföras gemensamt av räddningstjänsten och övriga kommunala förvaltningar. Det finns ett förslag till modell för hur det kommunala säkerhetsarbetet skall bedrivas. Denna modell bygger på riskhanteringsprocessen med sina tre delar, analys, värdering och reduktion. I arbetsmodellen har dessa tre delar övergått i fyra;

1. Kunskapsuppbyggande och förberedande,
2. Risk och sårbarhetsanalys,
3. Riskvärdering Sårbarhetsrevision och
4. Riskreducerande åtgärder.

En schematisk bild över förstudiens arbetsmodell visas i bild 9 nedan. Modellens användbarhet diskuteras i kapitel 8.

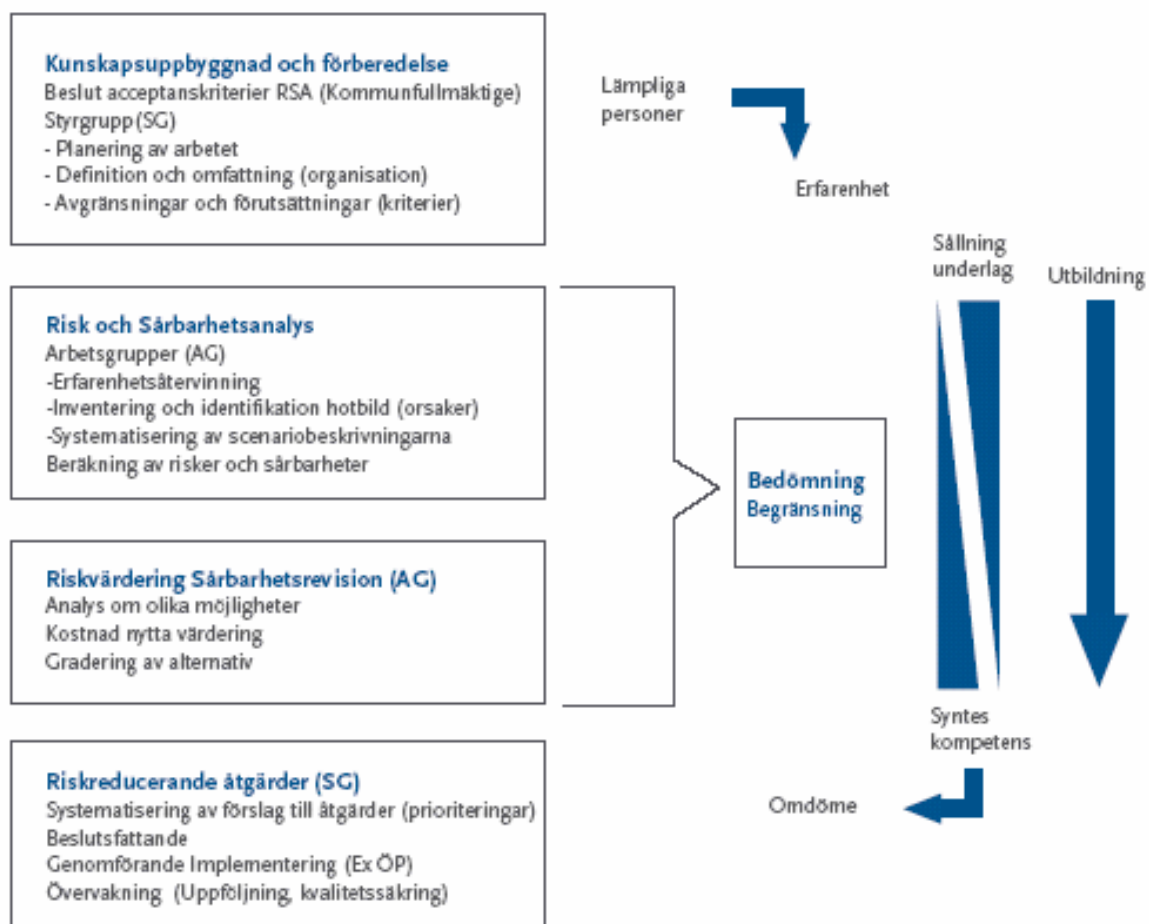

Bild 9. Schematisk bild över det kommunala säkerhetsarbetet¹⁰⁴

¹⁰⁴ Røjås Jonas, Förstudie angående utformningen av det kommunala säkerhetsarbetet inom Räddningstjänsten Dala Mitt, Borlänge kommun Remissutgåva, Bilaga G, 2005-04-11

6 Intervjuer

Detta kapitel redogör för hur Intervjuunderlag har tagits fram och hur undersökningarna sedan genomförts samt svarsresultaten av dem. Underlag för utformandet av intervjufrågor har hämtats från *Enkätboken*¹⁰⁵ och *Kvantitativa intervjuer*¹⁰⁶ av Jan Trost.

Utgångspunkten för intervjuerna har varit att få en uppfattning om inställningen till säkerhetsarbete hos Borlänge kommuns politiker och tjänstemän. Intervjufrågorna har konstruerats med det huvudsakliga syftet att hämta information om hur ordförande och enhetschefer på de olika nämnderna/förvaltningarna ser på säkerhet, risk och sårbarhet och hur informationsspridningen fungerar. Respondenten har kontaktats via telefon för att bestämma tid för intervju. Vissa respondenter har tackat nej, vissa har hänvisat till andra och en del har inte varit anträffbara. Om respondenten inte varit anträffbar eller återkommit med svar inom en månad har respondenten strukits från listan. Totalt har 15 tjänstemän och politiker på kommunen, samt beredskapsdirektören på länsstyrelsen intervjuats. Intervjun genomfördes på respondentens arbetsplats och har bandinspelats efter godkännande från respondenten. Undersökningen är kvalitativ och frågorna har därför utformats därefter. Frågorna är till sin art öppna vilket lämnar större utrymme för respondentens åsikter. Efter utskrift av den bandinspelade intervjun har denna skickats till respondenten för granskning. Om intervjuprotokollet godkänts av respondenten har detta bifogats som bilaga till denna rapport. Dessa godkända intervjuprotokoll redovisas i bilaga I-XIII. Två personer har inte accepterat att protokollet publiceras. Under nedanstående rubriker i kapitel 6.1 och 6.2 redovisas en sammanställning av de svar som getts. Åsikterna tillhör en eller flera av respondenterna.

Förutom respondenter på Borlänge kommun och Länsstyrelsen Dalarna har två brandingenjörer från Norrköping och Jönköpings kommun intervjuats. Kommunerna valdes utefter de tre kommuner som i utarbetandet av handlingsprogram haft politiskt deltagande, enligt diagram 1 kapitel 1. Dessa båda intervjuer utfördes för att få hjälp och tips på hur man sätter igång säkerhetsarbetet i en kommun. Kapitel 6.3 redovisar referat från de båda intervjuerna.

6.1 Intervjuresultat Borlänge kommun

6.1.1 Kommunens mål med säkerhetsarbetet

I intervjuer framkom att det är oklart om det i kommunen finns något utsatt mål för säkerhetsarbetet. De flesta ställer sig frågande till om det överhuvudtaget finns ett mål. Diagram 4 nedan visar den procentuella fördelningen på frågan om Borlänge kommun har ett mål för säkerhetsarbetet. De som svarat att det finns ett mål kan inte uttrycka det. I detta arbete har författaren inte kunnat hitta något mål för kommunens säkerhetsarbete, vilket förklarar den osäkerhet som råder. Vissa respondenter siar om vad ett sådant mål, om det fanns, skulle innefatta. Dessa antaganden uttrycks som

- att varje Borlängebo skall känna sig trygg och säker,

¹⁰⁵ Trost Jan, *Enkätboken*, Studentlitteratur, Lund, 2001

¹⁰⁶ Trost Jan, *Kvantitativa intervjuer*, Studentlitteratur, Lund, 2005

- att man skall undvika och eliminera risker,
- att vi skall ha säkrare arbetsplatser och förebygga så att det inte händer saker och ting.

Diagram 4. Många är osäkra på om kommunens har något mål med säkerhetsarbetet

6.1.2 Risk, sårbarhet och säkerhet

Eftersom det råder stor begreppsförvirring på risk- och sårbarhetsområdet så har frågor formulerats för att söka respondenternas definition på begreppen risk, sårbarhet och säkerhet. Dessa definitioner går isär, men de flesta är eniga om att de tre begreppen hänger ihop.

Risk

Risk har en övervikt på att vara något relativt oväntat, negativt som kan hända. För många är risker i fysisk form, och risker benämns även som saker av allmänfarlig typ. Risk ses även som en osäkerhetsfaktor, något man inte har tillräckligt kunnande om. En respondent svarar att risk är en kombination av en sannolikhet att något skall inträffa i förhållande till frekvensen.

Sårbarhet

Sårbarhet definieras som att något inte är solitt, priset av ett öppet samhälle och att något är underminerat, bräckligt eller svagt. Många ser även sårbarhet som att man inte är förberedd och att man inte tänkt på vilka situationer som kan uppstå. På enheter med liten personalstyrka beskrivs sårbarhet som svårigheten att ersätta de personer som jobbar, och att man är mer sårbar när man är ensam. Sårbarhet är för många ur personlig synvinkel att de utsätts för hot, kränkningar eller svartmålning.

Säkerhet

Säkerhet innebär för många förmågan att klara av sina uppgifter, att vara kunnig. Några talar om säkerhet som att eliminera risker, att ha åtgärder för att det som bedöms som sårbart och riskfyllt inte skall uppstå. En majoritet talar om förebyggande och förberedelser, att man har utfört analyser och har färdiga handlingsplaner så att man vet vad man skall göra om det händer. Säkerhet är att ha både hängslan och livrem säger en respondent, det kan också symbolisera kvalitet i arbetet. En vanlig betraktelse på säkerhet är även de diskuterade låsta dörrarna i stadshuset. Många anser att den interna säkerheten idag är bristfällig, eftersom vem som helst kan ta sig in i stadshuset och utföra våldsdåd.

6.1.3 Ansvar för risk och säkerhet

Uppfattningen om vem som arbetar med risk- och sårbarhetsanalyser på förvaltningar och nämnder är osäker. De flesta ordförande tror att det ligger på tjänstemännen, på de olika enheterna, dock tror de i många fall att det endast är för ekonomiska risker och personalsårbarhet som dessa analyser utförs. Många är frågande till om det görs några analyser för kunden eller brukaren, det vill säga medborgaren.

De intervjuade enhetscheferna och tjänstemännen har en högre medvetenhet om vad risk- och sårbarhetsanalyser är. Ett samband mellan de som gått utbildning om Systematiskt brandskyddsarbete och kunskapen om risk- och sårbarhetsanalyser kan ses. Dock är det inte många av cheferna som menar att analyser genomförs. Det talas om risker i verksamheten, men det är inte på många platser som detta dokumenteras. På tjänstemannasidan påtalas även att det inte finns någon speciellt utsedd person som ansvarar för säkerheten, detta ligger som en del i chefernas ansvarsområde. Vad gäller risker för brukaren så är det ovanligt att dessa analyseras. På de platser detta görs är det som en del i kvalitetssäkringen eller skyddsronder, inte som uttalade risk- och sårbarhetsanalyser. Den enhet som ligger steget före de andra på området är hemtjänsten/LSS, där risk- och sårbarhetsanalyser tillämpas för att förebygga olyckor.

6.1.4 Presentation av risk och sårbarhetsanalyser

För att lättare kunna ta del av risk- och sårbarhetsanalyser anser de flesta att det handlar mycket om greppbarhet och förståbarhet. Man vill få informationen presenterad muntligt. Papper anses vara en belastning där det är svårt att hitta rätt och förstå. Om informationen även kommer muntligt, finns möjligheten att direkt kontrollera om man förstått budskapet. Säkerhetsfrågorna ses som viktiga men den mängd papper som cirkulerar ses som för stor och otillgänglig. I en tidigare debatt om säkerhet vid ICA Maxi märktes det väldigt tydligt att det var svårt för många att tolka eller att de inte ville tolka de här uppgifterna. Informationen måste anpassas eftersom den inte riktar sig till experter, men samtidigt skall det kunna ställas krav på personerna som skall ta del av materialet så att de utvecklas istället för att allting förenklas. Informationen skall ske muntligt i kombination med kortfattade och överskådliga skriftliga redogörelser. Det skriftliga underlaget skall gärna innehålla konkreta exempel och tydliggörande av uppdraget. Viktigt är att det skriftliga och muntliga underlaget hör ihop. Att muntlig information skall ingå är alla eniga om, dock råder olika åsikter om hur det här skall gå till. Några tror att informationsdagar med utbildning på området där alla samlas är den bästa vägen. Några anser att informationen måste komma direkt till varje enhet för att ha någon verkan. Dock är det en majoritet som tror på information i olika nivåer. En inledande information på övergripande nivå om vikten av arbetet och uppdraget bör gå till nyckelpersoner. Därefter krävs information till dem som är utförare i organisationen. Att informationen sker muntligt anser många bidrar till att en kreativ diskussion skapas.

6.1.5 Förbättrad implementering

För att få igång säkerhetsarbetet menar många att medvetenheten måste ökas och inställningen måste förändras. För att åstadkomma detta finns två starka alternativ, det första att det händer något som väcker uppmärksamheten. Detta är ett alternativ som man vet fungerar men som inte är tillämpligt eftersom man i säkerhetsarbetet skall jobba för att det inte händer. Det andra alternativet är utbildning, som ses som A och O i processen. Anledningen till att arbetet inte kommit igång anses bottna i att man inte törs eller inte kan, och att man då inte heller vill. En respondent har uttryckt det som att man måste impregneras med kunskap, att få ett synsätt i sig. Mycket av det som sägs glöms bort, kan man istället förmedla ett synsätt så går man efteråt ut med en bild om hur det ska vara. En annan respondent menar att det handlar om att lära sig mer och att därigenom sätta på sig "rätt glasögon". Informationen på säkerhetsområdet kommer idag oftast som en skrivelse eller ett protokoll, det är sällan någon annan form av information. För att det skall bli en förändring i synsätt och attityder så tror många respondenter att det krävs en längre process, inte bara en information, utan vid flera tillfällen och med uppföljning så att fler blir delaktiga. Det är processen som förändrar beteende och synsätt mer grundligt. När information och utbildning väl gått ut till användaren måste det finnas ett stöd i utförandet. Många känner en säkerhet i att det nu tillsatts en säkerhetssamordnare på heltid. Eftersom respondenterna inte ser sig själva som experter på området, ser de gärna att informationen pekar på tillämpningar och verkliga saker så att man förstår att det verkligen kan hända. Om man inte förstår värdet av arbetet så väcks inte engagemanget. För att själva kunna utföra analyser finns önskingar om "hjälp till självhjälp"- verktyg, något slags lathund eller checklista som underlättar processen.

6.1.6 Oförändrat säkerhetsarbete efter större tillbud och olyckor

En av frågorna var om respondenten ansåg att säkerhetsarbetet förändrats efter de större olyckor och tillbud som drabbat kommunen, bland annat gasoltågolyckan år 2000. De flesta ansåg att medvetenheten förändrades i direkt anslutning till olyckan, men att den nu svalnat av. Vad man anser sig ha blivit bättre på är det krishanteringsarbete som behövs. Genom att man har fått sätta igång organisationen, har man fått övning och förbättrat sina rutiner. En respondent hävdar att det kan finnas en risk i att det gått så bra och att man haft så mycket tid på sig. Hon tror att risken ligger i att man tror att man är väldigt bra på de här frågorna och att man därmed slappnar av och inte arbetar med det tillräckligt. Ingen av respondenterna ger några exempel på hur det förebyggande arbetet förändrats, huvudsakligen på grund av att de inte anser att det har förändrats.

6.1.7 Nya lagar relativt okända

De nya lagarna på säkerhetsområdet, Lagen om skydd mot olyckor och Lagen om extraordinära händelser i fredstid hos kommuner och landsting, kan anses vara relativt okända. 64 % av respondenterna uppger att de känner till de nya lagarna men av dessa uppger 78 % att kunskapen om dessa inte sträcker sig längre än vetskapen att de finns. Hela 36 % av respondenterna svarar att de inte känner till de båda lagarna. Även bland dem som gått kurser i Systematiskt brandskyddsarbete (SBA) påträffas personer som säger sig inte känna till lagarna. Detta trots att den

utbildning som getts har utgått från Lagen om skydd mot olyckor. I diagram 5 nedan redovisas den procentuella fördelningen av svaren.

Diagram 5. De nya lagarna är relativt okända

I och med att lagarna är relativt okända, är det inte många som upplever någon förändring i säkerhetsarbetet efter att de införts. De förändringar som ändå påtalas är användandet av SBA och i ett fall även att arbetsmiljöarbetet blivit tydligare och mer utökat.

6.1.8 Kommunens säkerhetsarbete

Uppfattningen bland politikerna är att det på de olika förvaltningarna, nämnderna och kommunen i dagsläget inte finns något arbete med att få en gemensam syn på säkerhetsfrågorna och många anser inte heller att det finns en vi-känsla på området. Dock tror de att sådana diskussioner kan komma igång när arbetet aktualiseras. Hos enhetscheferna är uppfattningen en annan. Många anser att det visst görs ett arbete för att alla skall ha en gemensam syn på säkerhetsfrågorna. Detta arbete utförs dock på olika sätt t.ex. genom att alla får samma utbildning eller att frågorna diskuteras. Beträffande säkerhetsinformation som kommer från kommunen och hur den fungerar ställer många sig frågande till om den överhuvudtaget finns. En minoritet anser att det fungerar väldigt bra och de ställer sig frågande till att någon kunnat undgå denna information. Den information som nämns kommer via e-post eller direkt på den interna hemsidan, i vissa fall talas även om chefsträffar och kommunfullmäktige.

Många anser och tror att det finns en kompetens för säkerhetsfrågorna i kommunen men att den ännu inte är aktiverad. Ett stort förtroende ligger även på den säkerhetssamordnare som anställts. På frågan om kommunen har kompetens för säkerhetsfrågorna nämner cirka hälften säkerhetssamordnaren som kommunens kompetens. Flertalet respondenter anser att han utgör en viktig del i att få igång säkerhetsarbetet. Även då frågan gäller om kommunen har någon organisation för säkerhetsarbetet nämns säkerhetssamordnaren. Han tillsammans med säkerhetsplaner anses utgöra kommunens organisation. När frågan istället rör nämndens kompetens för säkerhetsfrågorna är fler osäkra på att den finns. Många anser dock att de kan tillgå kompetens från andra och att de har kompetens på andra områden som kanske kan utnyttjas. Att man inte har kompetensen upplevs som en otrygghet, och att det är det som är anledningen till att arbetet inte satts igång. Det krävs ökad kunskap på området för att öka kompetensen och därmed våga ta tag i de här frågorna.

Något som är motsägelsefullt till att man anser att kompetensen kan lånas in är att det överlag inte finns någon kontakt med andra enheter/nämnder beträffande säkerhetsfrågorna. Även på detta område syns en tydlig skillnad i uppfattningen hos politiker och tjänstemän. Politikerna svarar övergripande att det inte finns någon relation i dessa frågor, men bland tjänstemännen är det fler som anser att ett sådant arbete pågår, eller skall startas upp. Det samarbete som påtalas hos några är kontakter med räddningstjänsten för brandskyddsarbetet och som remissinstans i planprocessen.

50 % av de intervjuade anser att kommunen jobbar aktivt med säkerhetsfrågorna. Att en säkerhetssamordnare anställts på heltid ses som ett steg i rätt riktning och att målet är att göra arbetet aktivt. 40 % anser sig vara för dåligt insatta för att svara på frågan och 10 % svarar att kommunen inte jobbar aktivt. Ett exempel på detta anses vara den dåliga säkerheten i stadshuset. Enheternas eget säkerhetsarbete bedöms som aktivt av 75 % av respondenterna.

Många saknar ett strukturerat sätt att rapportera säkerhetsarbetet uppåt. Uppfattningen är att det i nuläget inte finns någon uppsamling utan varje enhets arbete stannar på enheten. Flera respondenter säger sig ha påtalat denna brist uppåt i organisationen, men ännu inte sett någon lösning.

6.1.9 Inställning och attityder är viktigast att förändra

Det som flest respondenter anser vara viktigt att förändra på säkerhetsområdet är inställning och attityder i hela organisationen. För att medvetandegöra de risker som finns och deras konsekvenser anses att det krävs ett långsiktigt arbete. Politiker och tjänstemän måste göras uppmärksamma på att det kan bli ett snäpp värre i framtiden, att de inte längre kan luta sig tillbaka på det som gått bra tidigare. Det förebyggande arbetet måste förbättras, fungerar det så har man kommit långt. Detta och attityder tror respondenterna förändras genom kunskap, vilken innebär att säkerheten kan diskuteras och kommuniceras. Uppdraget och ansvaret måste tydliggöras så att arbetet görs för att man förstår att det är viktigt, inte för att lagen säger att det skall göras. Det krävs utbildning och information till kommunens anställda så att de lär sig mer på området. Denna utbildning eller information måste ske på en pedagogisk nivå. I dagsläget är det få som fått någon utbildning på området. De utbildningar som trots allt nämns är systematiskt brandskyddsarbete, krisberedskap för finansutskottet, röda korset och systematiskt arbetsmiljöarbete. Genom att informera och utbilda hamnar ämnet på agendan. När människor samlas och diskuterar kring en problemställning startas en process. Denna har de sedan med sig i andra beslut.

För att förändra attityder och få igång säkerhetsarbetet anses nyckeln vara chefernas engagemang. Är cheferna engagerade och ställer krav, så når man alltid mycket längre. Är det en fråga som chefen struntar i då kommer man inte långt. Dock måste det finnas en förståelse för att det finns många andra aspekter att ta hänsyn till i beslutsprocessen. Dessutom finns det starka politiska viljor. Det är inte alltid det går i samma takt. Säkerhetsfrågorna är viktiga men det är kanske inte alltid de som styr. En respondent anser att ett realistiskt mål med säkerhetsarbetet skulle vara att risk- och sårbarhetsanalyser tillsammans med handlingsprogram skall vara ett

obligatoriskt indata vid budgetplaneringen. Respondenten anser att detta skulle öka förståelsen för en medveten riskhantering hos politikerna.

6.2 Kontakt med länsstyrelsen

Kommunens kanslichef, Anna Eriksson¹⁰⁷, har även fått frågor om kontakterna med länsstyrelsen. Hon anser att länsstyrelsen har varit ganska pådrivande i de här frågorna och det är den som initierat ett sådant säkerhetsarbete och även gett viss inspiration. Hon anser även att informationen har fungerat bra med en god dialog, men att länsstyrelsen i några fall kräver alltför snabba resultat. Kanslichefen menar att säkerhetsarbetet är en process som kräver tid om man vill förändra något. Till skillnad från andra områden tycker hon att länsstyrelsen varit mycket mer tillgängliga på det här området, den är inte längre enbart en tillsynsmyndighet som pekar med hela handen. Eriksson anser att länsstyrelsen visar intresse för kommunens arbete och har själv tagit kontakt med dem för att få ytterligare hjälp. Hon anser även att länsstyrelsen borde användas mer i det kommunala säkerhetsarbetet, mycket eftersom detta område ofta sträcker sig över kommungränserna, man är sällan ensam när det händer något. Med avseende på säkerhetsfrågorna tycker hon att länsstyrelsen har tillräcklig kompetens.

Under intervjuer och enkäter är det ingen som nämnt säkerhetsinformation och utbildning från länsstyrelsen, detta trots att beredskapsdirektören, Lars-Håkan Jönsson¹⁰⁸, på länsstyrelsen hävdar att de kört informationskampanjer i alla länets kommuner, det så kallade kommunpaketet. Denna information har riktat sig till politiker och förvaltningschefer. I övrigt har de utfört tillsynsverksamhet i form av besök på räddningstjänster, samt skriftliga förfrågningar om tidsplaner för handlingsprogram hos kommunerna. För räddningstjänsten har det skett utbildning i handlingsprogram 2004, här var dock uppslutningen från Dala Mitt dålig.

Beredskapsdirektören tror att en anledning till att Borlänge kommun och räddningstjänsten Dala Mitt inte har antagit handlingsprogram kan vara de chefsbyten som skett nästan samtidigt som lagen skulle implementeras, samt att det i ett förbund lätt blir så att medlemskommunerna tror att säkerhetsarbetet är något som sköts av räddningstjänsten. Han tror att man från räddningstjänstens sida måste backa ur och säga att det förebyggande arbetet är kommunerna uppgift men att räddningstjänsten kan agera som handledare. Jönsson konstaterar dock avslutande att lagen finns där, och den skall ju följas, och att han hoppas att alla Dalarnas kommuner i alla fall innan nyår har antagit handlingsprogram och verkar efter dem.

Länsstyrelsens mål för säkerhetsarbetet, för skydd mot olyckor och extraordinära händelser, finns uttryckt i Länsstyrelsens verksamhetsplan för 2008 – ett tryggt och säkert Dalarna. Här påtalas bred samverkan och att implementeringen av lagen om skydd mot olyckor skall följas upp samt att det skall finnas antagna program. Beredskapsdirektören tycker att länets säkerhetsarbete utvecklas hela tiden och påtalar även det goda samarbetet mellan räddningstjänsterna bland annat i form av Riskhanteringsprojektet. Man vill från länsstyrelsens sida inte rekommendera en speciell metod för riskhanteringsarbetet, men anser att någon måste ta ett beslut om hur arbetet skall utföras. Han anser att kommunerna har kompetens för

¹⁰⁷ Eriksson Anna, kanslichef Borlänge kommun, intervju 2005-09-28

¹⁰⁸ Jönsson Lars-Håkan, beredskapsdirektör, Länsstyrelsen i Dalarnas län, telefonintervju 2005-10-18

säkerhetsfrågorna och att de måste använda det de har och försöka hitta rätt arbetsformer.

För att lyckas med säkerhetsarbetet tror Jönsson att man måste påtala egennytta och det egna ansvaret. Man måste sätta upp milstolpar för arbetet och sedan hålla dessa. Arbetet bör ligga på en grupp som har mandat att arbeta med säkerhetsfrågorna. Denna grupp utför en övergripande riskanalys samtidigt som förankringar sker i de olika verksamheterna och resulterar i kompletteringar till den övergripande analysen. Han anser att om man skall vara riktigt konsekvent "så *bestämmer man att de här riskerna hanterar vi genom att hitta förebyggande åtgärder och gör ett program för det, och de här riskerna hanterar vi genom räddningsinsats och skriver ett program för det*". Jönsson betraktar det som den svåraste delen att sedan skriva vilka risker som man inte har resurser att åtgärda och därför väljer bort.

6.3 Tips från andra kommuner

För att få hjälp och tips på hur man sätter igång säkerhetsarbetet i en kommun har brandingenjörer på två av de tre kommuner som i utarbetandet av handlingsprogram haft politiskt deltagande, enligt diagram 1 kapitel 1, intervjuats. I en telefonintervju uttrycker Ulf Lago¹⁰⁹, brandingenjör på Norrköpings Brandförsvär hur de fick med kommunen i arbetet med att ta fram Handlingsprogram.

*"I Norrköping lade vi inte upp det som **hur får vi med kommunen i arbetet** utan vi ansåg att lagen lade ansvaret i kommunledningens knä."* Därför tog de kontakt med kommunstyrelsen och berättade att nu finns det en ny lag som innebär en ny uppgift för kommunen. Sedan var det upp till dem att bestämma vem som skulle göra vad. Detta arbete påbörjades redan i mitten av 2003, då deras nämnd skrev till kommunstyrelsen och berättade om den nya lagen och vilka skyldigheter den innebar. Kommunstyrelsen satte sig sedan ner och började jobba med detta. De deltog även i den information som Länsstyrelsen gav om det nya säkerhetsarbetet. Sedan kom tidpunkten när kommunstyrelsen tog upp frågan och de från brandförsvaret deltog och informerade om den nya lagen. Mötet resulterade först i ett beslut i kommunstyrelsen och sedermera ett beslut i kommunfullmäktige, där brandförsvaret bland annat fick i uppgift att ta fram Handlingsprogram.

Kommunstyrelsens beslut innebar också att en styrgrupp för handlingsprogramsarbetet etablerades, med kommunalråd, oppositionsråd och tre politiker från nämnden. Under denna styrgrupp fanns tjänstemän från fem kommunala förvaltningar. En riskanalys för kommunen togs fram av tjänstemannagruppen. Styrgruppen samlade sedan alla nämnders presidier och informerade om resultat av riskanalysen. Därefter jobbade tjänstemannagruppen tillsammans med styrgruppen vidare med målformuleringarna. När detta var klart kallades nämndernas presidier igen och förslag till mål presenterades och politikerna fick ge synpunkter. Nämnderna fick sedan handlingsprogrammet på remiss innan det antogs av kommunfullmäktige. Under arbetet har man jobbat mycket med information till den politiska nivån, och man projektanställde en informatör som anses ha varit outhärlig för dem. Lago avslutar med att *"Vi kallar vårt arbetssätt för Norrköpingsmodellen, jag tror inte att det är någon annan kommun som haft detta tillvägagångssätt."*

¹⁰⁹ Lago Ulf, brandingenjör Norrköpings Brandförsvär, telefonintervju 2005-10-05

Fredric Jonsson¹¹⁰ på räddningstjänsten i Jönköping uttrycker sin synvinkel på problemet något annorlunda eftersom de där haft ett annat angreppssätt. De handfasta råden är att börja i det lilla och först och främst måste man ha högsta politiska förankring, det räcker inte med nämnd eller förbundsstyrelse, man måste upp på fullmäktige och kommunens kommunstyrelsenivå. Där säljer man in arbetet. Det man säljer in det på är de ekonomiska vinsterna av att jobba skadeförebyggande, även humanitära värden givetvis, men om man kan visa ekonomiska vinster så är det, det allra bästa. Att använda sig av statistik och bra underlag, visa på problemen och sälja in det på högsta politiska nivå från början, anser Jonsson är det viktigaste.

Räddningstjänsten såg till att de fick mandatet att vara samordnare och initiativtagare till arbetet med handlingsprogram enligt lagen om skydd mot olyckor. Efter att de fick det så har de ställt upp väldigt mycket och bjudit på resurser och mycket tid, utan debiteringar mellan förvaltningarna, detta har varit en del av deras kärnuppgift. Jonsson uttrycker det som att *"man stöttar mycket och tjafsar inte om tidplaner hit och dit"*. För att få engagemang neråt i organisationen så har de precis gjort en modell som de har använt tillsammans med riskanalyser. Dessa riskanalyser har gjorts innan som en tjänstemannaprodukt på räddningstjänsten. De har även använt sig av begreppet skyddsanalys där man tittar systematiskt på hur skyddet är uppbyggt och vilken nivå de har på skyddet idag. I denna ingår att systematiskt gå igenom hur skyddet är, hur många som har brandvarnare, hur det är med utrymningsvägar, hur många som använder cykelhjälm, hur det är med vägar i kommunen och vilken nivå de har på skyddet i förhållande till andra. För det har Jönköpings kommun en metod som finns att ladda ner på deras hemsida. Även Handlingsprogrammet finns på hemsidan, www.jonkoping.se.

Skyddsanalysen görs tillsammans med förvaltningarna. Detta arbete är temainriktat på så sätt att när de jobbar med temat brand så gör de det med de förvaltningar som drabbas av detta. Med temat trafik så är det de förvaltningarna som berörs av detta. Det är inte bara förvaltningar utan även de i det geografiska området som kallas kommun som är med, polis, vägverk, intresseorganisationer och så vidare. På det sättet skapas engagemang i den delen när man analyserar skyddet och kommer fram till att så här ser skyddet ut idag. Då kan det också sällas och visas på att det är de här delarna av skyddet som är viktigast att förbättra och sedan jämföra detta med riskbilden. När risken är hög och skyddet lågt så kanske det finns en anledning att ändra där. Slutsatserna skrivs in som satsningar i handlingsprogrammet. Sedan går detta tillbaks till politikerna för sanktionering. Då kan man visa att man gjort prioriteringar och även fört in kostnad/nytta i kostnad/nytta-analyser på de förändringar man vill ha till stånd. För att göra detta har de använt sådant material som redan finns men också gjort en del egna beräkningar. Material finns både på operativt, brandvarnare, sprinkler osv. Sedan visar man på de samhällsekonomiska fördelarna, om det även finns kommunalekonomiska fördelar så har man i Jönköping upplevt det som ännu enklare att få respons. Därefter erhöles sanktioner från kommunledningen och sedan implementerades arbetet. Eftersom förvaltningarna varit med och deltagit i arbetet så är det inte så svårt med genomförandet. Det är där man är just nu, att få planen att bli verklighet.

¹¹⁰ Jonsson Fredric, brandingenjör Räddningstjänsten Jönköping, telefonintervju 2005-10-07

Verktygen för att jobba skadeförebyggande och att göra analyserna har man inte utbildat förvaltningarna i, utan endast informerat. Sedan har de jobbat ihop, där räddningstjänsten står för sakkompetensen, något Jonsson tror är en nyckel. *"Att hålla på och tro att man skall utbilda alla till riskingenjörer det går inte, för på förvaltningarna får detta inte bli en för stor grej, för detta är en störning i deras verklighet, det skall vi ha klart för oss. Skador och olyckor är ju en störning som man helst inte vill ha med att göra. Det fungerar inte med svulstiga utbildningsplaner och handlingsplaner, det blir inget av det. Det är bara att jämföra med när vi på räddningstjänsten tar emot andra handlingsprogram, så får man lite den samma inställningen. Det skall vara enkelt, det skall vara angeläget och man skall få mycket hjälp när man behöver det"*. Han förklarar det som att räddningstjänsten agerar som en internkonsult inom kommunen i de här frågorna. Däremot så har de haft en tvåtimmars utbildning i Systematiskt brandskyddsarbete, SBA, för alla inom kommunen som är berörda av det, inte bara kommunens verksamheter. Den har körts klart. Arbetet där kommunen har ansvar som verksamhetsutövare och fastighetsägare har varit väldigt annorlunda från arbetet med handlingsprogram. Där finns en tjänst som bara arbetar med att implementera SBA i förvaltningarna. Den tjänsten finns på stadskontoret där de har ansvaret för det interna skyddet i kommunen. Kommunens säkerhetssamordnare har inte någon brandkompetens så då har han förstärkts med denna tjänsteman från räddningstjänsten. Kommunen har även en styrgrupp där det tekniska kontoret, fastighetsägare, räddningstjänsten och säkerhetssamordnaren ingår. Sedan samordnas allt där, både det interna skyddet, arbetet kring handlingsprogram för det skadeförebyggande arbetet och även arbetet med extraordinära händelser, av en funktion som direkt rapporterar till kommunstyrelsen så att det inte blir separata delar. Sammanfattningsvis vad gäller utbildning skall det i de delar där det handlar om SBA och verksamhetsansvar vara mer utbildning. I de delarna det handlar om att delta aktivt i skadeförebyggande arbete, skall det jobbas mer tillsammans. Arbetet skall inte göras så avancerat och man skall inte trycka ner en massa ansvar utan se det som en gemensam uppgift för kommunen.

Jonsson tror att man engagerar folk i arbetet genom att visa på effekterna av olika åtgärder, jobba mycket med kostnad/nytta, statistik och även att man kan jobba med scenarion. Det är viktigt att vara ganska målande. Han säger även att *"Det är ju bra att-attityden"* inte är så bra, utan man måste visa tydligt på vad det innebär och vilka fördelar som finns. Sedan finns det en hel del att hämta från Räddningsverket bland annat vad gäller kostnad/nytta-analyser som är genomförda. Man kan även göra egna kostnad/nytta-bedömningar i form av att *"om vi med den här metoden kan minska antalet med 10 % så kan vi tjäna det här och det kommer inte kosta mer än det här"*. Det tror han är väldigt viktigt. Slutligen tillägger Jonsson att det finns en nyskriven rapport som har reviderat alla sådana resultat och talar om huruvida de är användbara just nu.

7 Enkäter

Detta kapitel redogör för hur enkätformulär har tagits fram och hur undersökningarna sedan genomförts samt svarsresultaten av dem. Underlag för utformandet av enkäter har hämtats från *Enkätboken*¹¹¹ av Jan Trost.

Enkäten har utformats med dels fasta svarsalternativ och dels öppna svar och kan därför ses som halvstrukturerad med en övervikt på ostrukturerad. Det färdiga enkätformuläret skickades med e-mail till respondenter på de olika nämnderna för att främst ge en bild av deras säkerhetstänkande. Nämnderna har ett arbetsutskott som bereder de ärenden som skall behandlas av nämnden. Deras medlemmar har därför stor inverkan på de beslut som tas i nämnderna och har av den anledningen valts att utgöra respondentgrupp för enkäterna. Totalt skickades enkäten till 42 personer, varav 6 utskick utgjorde information till redan intervjuade nämndordföranden. Respondenterna har haft en månad på sig att svara på enkäten. 12 dagar innan deadline skickades en påminnelse till dem som inte meddelat svar på enkäten. Denna påminnelse innehöll även ett tack till dem som redan svarat. Svarsfrekvensen har varit låg, endast 5 personer fördelade på 4 arbetsutskott har svarat på enkäten. Detta motsvarar en svarsfrekvens på 14 %. Ett antal åsikter har kommit in om att man som fritidspolitiker inte har någon kunskap om dessa frågor och därför inte kan svara på dem. Förklaringen till den dåliga svarsfrekvensen tros vara okunskap, en slutsats som dras från de svar och även de ytterligare synpunkter som inkommit. Det låga svarsantalet gör att det är svårt att dra slutsatser av resultatet. Nedan redovisas en sammanfattning av de svar som inkommit. Enkätunderlaget presenteras i bilaga XIV.

7.1 Risk, sårbarhet och säkerhet

Endast tre av de fem svarande har gett ett svar på frågan om hur de definierar risk, sårbarhet och säkerhet. De båda övriga har svarat att de inte vet eller att de som fritidspolitiker inte kan svara på frågan. Risk definieras som möjligheten att en viss händelse inträffar, något man kalkylerar med själv och en form av sannolikhet för att råka ut för skada. Sårbarhet definieras av en respondent som en form av känslighet för att drabbas av skada. De båda andra svarar att sårbarhet är när de svaga sidor som finns angrips eller utsätts för påfrestningar, eller att kommunen utifrån stadsplanering, infrastruktur, resurser och kunskap kan vara mer eller mindre sårbar. Säkerhet anses vara en form av garanti för att undvika skada men även att man planerar och är väl förberedd på att olika händelser kan inträffa och att man då har resurser i form av kunskap, räddningstjänst och polis.

7.2 Presentation av risk och sårbarhetsanalyser

För att kunna använda risk- och sårbarhetsanalyser som beslutsunderlag bör de presenteras på ett begripligt jordnära sätt. Ett förslag är att det sker en konsekvensbeskrivning vid beslut precis som man har en skrivning om barnperspektivet. Byråkratin i kommunen är omfattande och ärenden tar lång tid så man bör koncentrera sig och välja ut vissa ärenden för att göra detta. Vid presentationen önskas redovisningar av åtgärdsförslag, gärna presenterade av räddningstjänsten.

¹¹¹ Trost Jan, *Enkätboken*, Studentlitteratur, Lund, 2001

7.3 Förbättrad implementering

För att underlätta implementeringen av risk- och sårbarhetsanalyser krävs utbildning och information så att alla vet vad det handlar om. En implementering av risk- och sårbarhetsanalyser i allmän verksamhet bör bygga på någon kvantifiering av risk och sårbarhet i respektive verksamhet och kanske även del av verksamhet.

7.4 Säkerhetsarbete

Hur enhetens organisation för säkerhetsarbetet är uppbyggd relaterar även i enkäten mycket till den organisation som finns efter att något hänt. Här nämns bland annat att finansutskottet fungerar som krisnämnd om något händer och att det finns en grupp av tjänstemän som ingår i POSOM (Psykologiskt Och Socialt Omhändertagande). Övrigt som påtalas är organisationen för Systematiskt Arbetsmiljöarbete

Vad gäller mål för säkerhetsarbetet på enheterna svarar två att de inte vet om det finns något. En svarar att det måste vara samma som kommunens allmänna mål som bland annat finns att läsa i arbetsmiljöpolicyn. En respondent menar att målet inte finns för nämnden utan ligger på enheten. Slutligen svarar en respondent att målet måste vara att förebygga skador och se till att ta hand om de som drabbas. Rutinerna i stadshuset när det gäller risk för angrepp ses om och det har även varit en diskussion om att låsa stadshuset. Denna diskussion resulterade i att kommunalrådet och de högre tjänstemännen är inlåsta, övriga delar är öppna.

På området säkerhet anser sig bara en av de svarande ha fått utbildning. Denna utbildning är i form av skyddsombudsutbildning

Endast på en av enheterna säger sig en av respondenterna känna till att det genomförs risk- och sårbarhetsanalyser, dock har denna respondent svårt att svara på hur de används och uppdateras. Respondenten anser att det krävs utbildning på området. En av de respondenter som svarat att riskanalyser inte genomförs på enheten har påpekat att han/hon inte kan påminna sig om att de används eller uppdateras i deras arbete. Ingen av enheterna har svarat att de tar del av extern information i form av företags riskanalyser och information från länsstyrelsen. Riskbedömningsarbetet av den här typen bedöms inte vara prioriterat. En respondent svarar att frågorna inte alls finns vad han/hon märkt inom sin beställarnämnds område.

Fyra av fem svarar att det finns en vi-känsla för bearbetandet av lokalpolitiska säkerhetsfrågor och de anser inte att det finns några intressekonflikter mellan olika parter som påverkar detta arbete. Säkerhet upplevs inte som en politiskt stridbar fråga utan man är överens om vikten av att ha en bra säkerhet. Dock finns en viss olikhet i viljan att anslå medel för detta arbete.

Ingen av respondenterna har märkt några förändringar med avseende på ny lagstiftning och ingen uppger heller att det på enheten finns någon plan för framtagandet av handlingsprogram för förebyggande verksamheten. Ingen anser sig ha försökt påverka detta i någon riktning. Frågan om huruvida det görs något på enheten för att man skall ha samma syn på säkerhetsfrågorna, besvaras med att man inte vet eller att det aldrig behandlats som en central frågeställning. Informationen som tillhandahålls från kommunen på säkerhetsområdet bedöms som

dålig i fyra av fem fall, den sista anser att den fungerar mindre bra. Detta åskådliggörs i diagram 6 nedan.

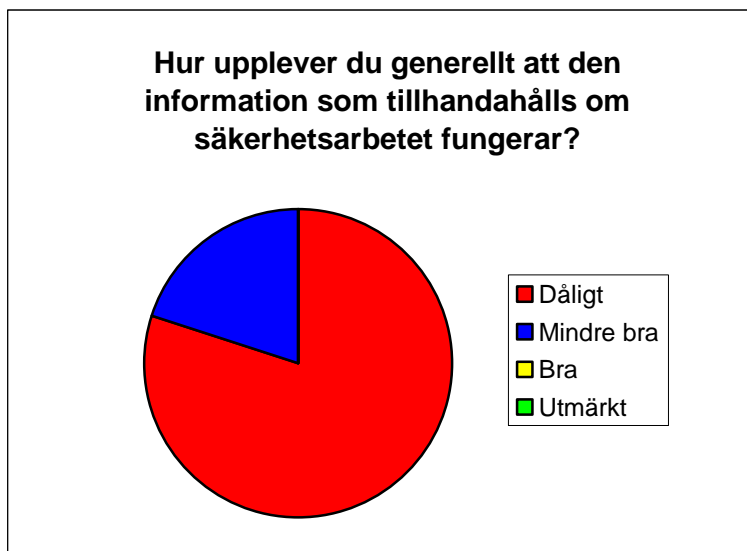

Diagram 6. Många anser att informationen om säkerhetsarbetet fungerar dåligt

Tre av fem anser inte att länsstyrelsen har kompetens för säkerhetsfrågorna, två anser att de har det. Med avseende på kommunens kompetens är förhållandet omvänt, 2:3. När det handlar om hur relationen är till andra kommuner och länsstyrelsen går det inte att dra några slutsatser eftersom svaren är spridda över hela skalan. Relationen till andra nämnder/förvaltningar uppfattas dock som bra eller utmärkt.

I övrigt har tillagts att man upplevt enkätfrågorna som svåra och att man i nämnderna inte jobbar med dessa frågor.

8 Tolkning av resultat och svar på projektets problemformuleringar

I detta kapitel tolkas de resultat som intervjuer och enkäter har gett. Även den arbetsmodell som redovisas i kapitel 5 diskuteras utifrån lämplighet och användningsområden. Teori och intervju- och enkätresultat är grundstenarna för att förklara den nuvarande situationen i Borlänge kommun. Kapitlet avslutas med svar på projektets tre problemformuleringar.

8.1 Implementering

Den litteratur som behandlar implementeringsproblemet koncentrerar sig främst på processen efter beslut, då dessa skall genomföras. I boken *Politik som organisation*¹¹² definieras beslutsprocessen som den process som resulterar i att auktorativa politiska beslut fattas och implementeringsprocessen som den process varigenom detta beslut omsätts i handlande. Även implementeringsprocessen är en beslutsprocess, eller en kedja av beslutsprocesser, eftersom implementeringen innebär fortsatt beslutsfattande. Trots att dessa idéer gäller implementering efter politiska beslut, kan de i många fall anses tillämpbara även på implementeringsprocessen innan politiska beslut.

Implementeringsproblem innebär att beslut inte genomförs som avsetts. I denna rapport avser detta beslut baserade på risk- och sårbarhetsanalyser i någon form. Staten har utökat påtryckningar i form av nya lagar som ställer krav på kommunerna att utföra risk- och sårbarhetsanalyser. Ett vanligt problem är att de handlingsprogram som lagen om skydd mot olyckor ställer krav på inte genomförs. I sirenen nr 2 2005¹¹³ uppges att endast 31 % av landets kommuner antagit handlingsprogram för räddningstjänst vid årsskiftet 2004/2005. Beträffande handlingsprogram för förebyggande verksamheten var resultatet än mer skrämmande. Endast 27 % av landets kommuner hade vid årsskiftet antagit sådana handlingsprogram. I de fall där analyser utförts uppstår problemet med implementering i beslutsprocesser.

För att något skall kunna implementeras nämner Sannerstedt¹¹⁴ tre nödvändiga villkor. Tillämparen skall:

- *förstå* beslutet.
- *kunna* genomföra beslutet.
- *vilja* genomföra beslutet.

Om tillämparen förstår beslutet och dessutom kan genomföra det genom att han/hon förfogar över tillräckliga resurser, så kommer beslutet att genomföras, förutsatt att tillämparen också vill göra det. Denna teori behandlas utförligare i kapitel 2.4.5. Vad gäller implementering av risk- och sårbarhetsanalyser i beslutsprocesser, kan framförallt de två första villkoren anses otillräckligt uppfyllda, i vissa fall även det tredje. För att bättre uppnå den erforderade nivån på säkerhetsarbetet krävs att man på kommunal nivå jobbar med att uppfylla villkoren. Utifrån de svar som erhållits i intervjuer och enkäter uppfattar jag framförallt förståelsen som bristfällig. På många

¹¹² Rothstein Bo, *Politik som organisation – Förvaltningspolitikens grundproblem*, SNS Förlag, Elanders Graphic Systems AB, Angered, 2001

¹¹³ Sirenen nr 2 2005, Statens räddningsverk, Karlstad

¹¹⁴ Sannerstedt Anders, *Implementering – hur politiska beslut genomförs i praktiken*, i Rothstein Bo, *Politik som organisation – Förvaltningspolitikens grundproblem*, SNS Förlag, Elanders Graphic Systems AB, Angered, 2001

områden saknas kunskap om vad säkerhetsarbetet är och vilka skyldigheter kommunen har. Jag tror att implementering av risk- och sårbarhetsanalyser i Borlänge kommun är ett för högt ställt krav i nuläget. Den grundläggande kunskapen saknas och därför bör man börja med att få en förståelse för vad säkerhetsarbetet och skydd mot olyckor innebär. För att göra informationen mer lättförståelig bör den anpassas till att den inte riktar sig till experter men ändå vara riktig. Pappersmassan måste minskas och informationen bör därför ske kombinerat skriftligt och muntligt. Hur detta planeras att genomföras behandlas i kapitel 10. Målet är att de tre kriterierna uppfylls, att tillämparen förstår, kan och vill, samt att arbetet skall kunna kontrolleras i form av uppföljning och utvärdering. Ledorden bör vara entydighet, kontrollerbart och inte för komplicerat.

8.2 Nya lagar - Nya möjligheter

De senaste årens övergång till, målorienterade och funktionsbaserade, nya lagar inom säkerhetsområdet kan i många avseende ses som en problematik i sig. Den målbild som förmedlas i lagtexten är i många fall oklar och bred. Detta gör att organisationen kan uppleva svårigheter att tolka vad som egentligen skall göras. I kombination med den terminologiförvirring som finns inom området kan det bli svårt att få de resultat som avses. Detta tror jag är en av de främsta anledningarna till det låga antalet handlingsprogram som utförts, även i Borlänge kommun. Jag tror dock att genom att utnyttja de möjligheter som en mer målorienterad lagstiftning ger utrymme för, kan organisationen vinna stora fördelar. Handlingsprogram och planer kan utformas efter kommunens behov vilket bör kunna göra riskhanteringsarbetet mer kreativt och därigenom öka engagemanget. I ett examensarbete av Andersson¹¹⁵ diskuteras fördelarna med funktionsbaserade lagar vs preskriptiva lagar. Hon har i arbetet främst behandlat Boverkets Byggregler med avseende på branddimensionering, men jag anser att hennes slutsatser är generella för dessa regler. Hon anser att omsorgsfullt formulerade funktionskrav ger ett ökat utrymme för variation och snabb anpassning till en förändrad verklighet. Det som kan uppfattas som en vaghet i formuleringar måste tas som en styrka som underlättar för att uppnå överenskommelse vid olika beslut. För att handskas med de problem som övergången från regelstyrning till målstyrning utgör, behöver kommunen en gemensam vision, en policy och ett mål för säkerhetsarbetet.

8.3 Återkoppling och feedback

När väl säkerhetsarbetet har satt igång får man inte glömma bort att det alltid går att bli bättre. För detta krävs återkoppling och utvärdering. Detta gäller både inom förvaltning och kommun såväl som i kontakt med räddningstjänst och andra beslutsunderlagsutformare. Man måste ställa sig frågan om de önskade resultaten uppnås och om inte, av vilka orsaker? En bra modell för att åskådliggöra hur säkerhetsarbetet i kommunerna bör gå till är den så kallade PDCA-cykeln, även kallad Demings cirkel som presenterades i kapitel 2.6.

¹¹⁵ Andersson C, *Risk- och kostnadsvärdering av alternativa brandskyddslösningar*, Avdelningen för Brandteknik LTH, Lund, 1999

I boken *Kommunbaserat säkerhetsarbete*¹¹⁶, utökas PDCA-cykeln till en modell med sex steg. Deras sammantagna modell består av stegen:

- Undersöka
- organisera
- planera
- genomföra
- kontrollera
- förbättra

Denna modell överensstämmer i många delar med den arbetsmodell som redovisats i *förstudie angående utformningen av det kommunala säkerhetsarbetet inom Räddningstjänsten Dala Mitt*¹¹⁷. En samlad bild över förstudiens arbetsmodell redovisas i kapitel 7. Arbetsmodell innehåller många bra punkter och bygger på riskhanteringsprocessen med sina tre delar, analys, värdering och reduktion. I arbetsmodellen har dessa tre delar övergått i fyra.

8.4. Förstudiens modell för svår för brukaren på kommunen

Det är i arbetsmodellens första fas, *Kunskapsuppbyggande och förberedelse*, som detta projekt kommer in i bilden. Modellen är en grundsten där de ingående delarna kan utgöra en mall i utformandet av och tankearbetet runt kommunens säkerhetsarbete. Dock kan det på många plan anses att modellen är för svår för att brukaren på de kommunala enheterna skall kunna ta den till sig. Efter intervjuer och enkäter är uppfattningen den att kunskapsnivån i Borlänge kommun är för låg för att denna skall kunna implementeras. En revidering eller finputsning av modellen är inte tillräckligt för att modellen skall vara tillräckligt okomplicerad. Vad som krävs i detta skede är ett säkerhetstänkande i kommunen. Modellen kan mycket väl användas som ett redskap hos Räddningstjänsten Dala Mitt i framtagande av handlingsprogram, men i Borlänge kommun krävs en process för att öka medvetenheten och kunskapen inom ämnesområdet. Detta är en nödvändighet för att det framtida säkerhetsarbetet skall uppnå kraven i de nya lagarna.

8.5 Utbildning ett behov

Genom att utveckla angreppssättet och planera en utbildning för hur säkerhetsarbetet skall nå ut till tjänstemän och beslutsfattare inom kommunen, har det kunskapsuppbyggande och förberedande stadiet inletts. Utarbetandet av utbildningsinnehåll har skett i samråd med säkerhetssamordnaren i Borlänge kommun. Samarbetet tillsammans med intervju- och enkätsvar används för att få en bred bild och synvinklar från många olika verksamheter. Även arbetsområdets avgränsningar, vilka som skall ingå och vad ett tänkbart mål kan vara har diskuterats med säkerhetssamordnaren. Det har dock beslutats att det är mer rimligt att den tilltänkta styrgruppen sätter upp dessa mål och avgränsningar. Bra exempel finns att hämta i en del av de handlingsprogram som lästs. Jag och säkerhetssamordnaren anser

¹¹⁶ **Rosenberg** Tommy och Andersson Ragnar, *Kommunbaserat säkerhetsarbete – En integrerad arbetsmodell för ett säkrare och tryggare lokalsamhälle*, arbetsrapport preliminär version, Institutionen för Samhällsvetenskap/Folkhälsovetenskap, Karlstads universitet, september 2004

¹¹⁷ **Røjås** Jonas, *Förstudie angående utformningen av det kommunala säkerhetsarbetet inom Räddningstjänsten Dala Mitt*, Borlänge kommun Remissutgåva, 2005-04-11

båda att Luleå kommuns handlingsprogram¹¹⁸ har en mycket föredömlig layout. Handlingsprogrammet är lätt att följa och samtliga mål redovisas i markerade rutor så att de är lätta att se samtidigt som det klargörs att de är viktiga. Luleå kommuns riskbild och olycksfallsstatistik kan i många fall anses överensstämma med Borlänge kommuns. Luleås målområden kan därför utgöra en riktlinje för Borlänge, dock bör målen konkretiseras tydligare så att de inte bara utgör en strävan utan är faktiskt genomförbara. Efter att styrgruppen satt upp mål kommer dessa att sändas till kommunfullmäktige för beslut. Att det tas ett politiskt beslut om vision, policy och mål är mycket viktigt för att processen skall komma igång. Om säkerhetsarbetet inte hamnar på den politiska agendan tappar det i status och det blir svårt att hitta engagemang bland kommunens anställda. I detta skede planeras även vilka arbetsuppgifter som faller på vem och ansvarsfördelningen klargörs. De kommunala nämnderna kommer att ha ansvaret för att säkerhetsarbetet bedrivs enligt de policys, visioner och mål som kommunfullmäktige beslutat om.

8.6 Säkerhetskultur saknas

Fasen *Risk och sårbarhetsanalys*, i förstudiens modell, är det område där arbetet börjar på de enskilda arbetsgrupperna. Dessa kommer att byggas upp av enheterna var för sig. Genom den utbildning som erhållits finns underlag för, och kunskap om tillvägagångssätt. Viktigt vid detta arbete är att olika sätt för identifiering presenteras. Detta kan ske genom att se till statistik eller att helt enkelt se till vad folk är rädda för. Dessa båda sätt bör kombineras och kompletteras med fantasi om vad som kan hända. Anledningen att det subjektiva uppfattandet av risker skall tas med är att kommunen jobbar för att dess invånare skall känna sig trygga och säkra. Trots att den subjektivt upplevda risken i många fall skiljer sig från den faktiska risken, bör dessa områden behandlas för att se till medborgarens behov. Fantasin bör tas till för att analysera vilka risker som finns men kanske aldrig inträffat. I Borlänge är detta en viktig faktor eftersom kommunen innehar en tung industri med SSAB tunnplåt AB och Stora Enso Kvarnsveden. Dessa båda har förutom industriella risker även en omfattande kemikaliehantering, vilket bland annat påverkar säkerheten i form av farliga godstransporter. Inom nämnderna måste en säkerhetskultur (kapitel 2.5) byggas upp. På så sätt blir säkerheten en naturlig del av arbetet inte en ökad belastning. För att främja en god säkerhetskultur är ledningens engagemang till säkerhetsfrågorna i många fall avgörande.¹¹⁹ Detta påtalades även i intervjuer, bland annat sade Kanslichefen Anna Eriksson¹²⁰:

"Fullmäktige kan ta en policy om något bra men om den policyn skall förändra något i verkligheten så krävs det mycket jobb. Nyckeln i sådant är chefers engagemang. Är cheferna engagerade och ställer krav, så når man alltid mycket längre. Är det en fråga som chefen struntar i, då kommer man inte långt."

Som tidigare nämnts i intervjumaterialet är attityder och inställningar viktiga att förändra. För att utföra dessa förändringar kan man dra lärdom från en del av organisationerna. Framförallt i vården och skolverksamheten finns en uppbyggd rapportering organisation som återspeglar sig främst i kvalitetssäkring eller

¹¹⁸ **Luleå kommun**, *Handlingsprogram för förebyggande verksamhet i Luleå kommun enligt Lag om skydd mot olyckor*, Luleå kommunfullmäktige, 2004

¹¹⁹ **Akselsson Roland**, *Människa, teknik, organisation och riskhantering*, Institutionen för Designvetenskaper, Lunds Tekniska Högskola, Lund, 2004-08-01

¹²⁰ **Eriksson Anna**, kanslichef Borlänge kommun, Intervju, 2005-09-28

skyddsronder. Inom skolan finns representanter för alla i organisationen, i form av elevskyddsombud och skyddsombud. Dessa är ett utmärkt verktyg för en rapporterende organisation. Dock tror jag att det i många fall brister på att man inte alltid lär sig av de misstag som gjorts. Inte heller vet man var kompetensen finns i organisationen, detta är ett område där man måste arbeta för att få igång säkerhetsarbetet. Genom den information och utbildning som kommer att ges är förhoppningen att öka ledningens engagemang för de här frågorna så att det ställs krav på organisationen. Detta är en viktig del, kraven skall inte kännas som att de kommer utifrån. Man skall i organisationen känna att frågan är angelägen och att det är därför man arbetar med den.

8.7 Metod för identifiering

Det tankesätt som förstudien bygger på, att man vill ha med hela kommunen i utarbetandet av handlingsprogram, är bra. Man har insett att de som jobbar i verksamheten har störst inblick i den, och är experter inom sitt område. Det är här man identifierar risker och sätter upp åtgärdsplaner för dem. Dock måste det finnas ett sätt för att rapportera uppåt, så att även de som skall prestera dokumenten har inblick i verksamhetens risker och arbete. I Borlänge är det den tilltänkta styrgruppens ansvarsområde att ta fram handlingsprogram för förebyggande verksamhet och räddningstjänst. För att kunna göra detta måste kommunen upprätta ett rapporteringssystem så att enheterna vet vad, hur och till vem de skall rapportera. Målet är precis som påtalat att försöka skapa en så trygg och säker kommun som möjligt, inte bara prestera en pappersprodukt som godkänns. Detta kräver uppsamling och att arbetet sedan utvärderas och följs upp. För att i verksamheterna kunna identifiera sina risker krävs det hjälp från säkerhetssamordnaren och/eller räddningstjänsten. En enkel metod där risker av alla former identifieras och sedan bedöms i färgskalor kan vara ett bra verktyg. Detta liknar till viss del den metod som Jönköpings kommun använt för skyddsanalys. Risker bedöms med färgerna röd, gul och grön. Röd innebär att risken är oacceptabel och skall/bör åtgärdas, gul att den måste ses över och grön att den accepteras/är tillfredsställande. Nedan, i bild 9 redovisas ett exempel på hur detta kan se ut. Detta är dock bara en beskrivning av hur man kan resonera, exemplet utgör ingen absolut sanning.

Risker		bedömning	Åtgärder	Ansvar
olyckstyp	orsaker			
fallolyckor	pensionärer sätter upp gardiner, byter lampor osv. Vardagssysslor		Information till äldre om lätta åtgärder, Fixar-Malte, Halkskydd	Respektive enhetschef
bränder	torrkokning		timers i alla boende	BS

Bild 9. Exempel på riskkartläggning

Det finns inga kriterier för hur färgerna skall sättas. Detta för att bedömandet skall komma bort från siffror. Färgen skall representera en gemensam bedömning som gjorts på enheten, förutom konsekvenser och sannolikheter måste en hänsyn tas till aversionen, dvs. den upplevda motviljan till risken. För storolyckor kan till exempel den statistiska risken vara mycket låg medan olyckan i sig bedöms som mycket

hotfull och i många fall har en nolltolerans. Om den händer är detta oacceptabelt och händelsen klassas därför som röd. När det gäller fallet med fallolyckor har denna risk en hög sannolikhet, konsekvenser är relativt små men många vilket innebär höga samhällskostnader. Detta motiverar den röda färgen på denna olyckstyp. Viktigt är även att man sätter ut vem som ansvarar för risken och hur den kan åtgärdas. I teorin beskrivs bedömningen av risker med en rät linje med lutningen -1 i ett logaritmiskt konsekvens-frekvensdiagram. Detta betyder att samhällets acceptans är någorlunda konstant för produkten av frekvens*konsekvens. Rasmussen och Svedung åskådliggör detta och kartlägger även tre olika olyckstyper längs den räta linjen, frekventa småskaliga olyckor, medelstora olyckor och katastrofer. Dessa tre olyckstyper kräver olika åtgärdsstrategier. I den egna verksamheten på de kommunala enheterna ingår framförallt de småskaliga och vissa medelstora olyckor.

Det finns även ett urval av andra metoder. Två relativt lätta metoder för värdering av risker presenteras i arbetsrapporten *Kommunbaserat säkerhetsarbete*¹²¹. Konsekvensen bedöms efter hur allvarligt människor skadas, sannolikheten efter hur ofta skador av denna typ kan inträffa. Här sätts istället siffror på riskerna.

8.8 Vikten av ständigt lärande

Högerfältet i förstudiens modell visar just på det ständiga lärandet som tagits upp tidigare. Genom att använda tidigare erfarenheter och lära sig av dem ökar organisationen sin förmåga. Underlaget sållas och de viktigaste arbetsområdena väljs ut. Genom denna diskussion ökar kompetensen.

Om den framtida ambitionen är att ta steget vidare till att implementera risk- och sårbarhetsanalyser i beslutsprocessen, måste man vara medveten om vad som väcker politikernas uppmärksamhet. Som exempel kan nämnas om Räddningstjänsten Dala Mitt vill att den riskanalys som gjorts för farligtgodstransporter i Borlänge kommun¹²², skall användas som ett underlag i beslutsprocessen. Detta kräver i så fall en översyn av metoder. För att få beslutsfattare att ta till sig materialet måste det presenteras kort och enkelt. Det fungerar inte att skicka över den rapport som gjorts och räkna med att politikerna sedan tar hänsyn till denna vid beslut. Min uppfattning är att denna i många fall inte ens kommer att öppnas. Här krävs information och kortfattade pedagogiska förklaringar. Genom att informera om vad rapporten egentligen innebär och vad som egentligen kan hända om de bortser från rekommendationerna, kan politikernas uppmärksamhet väckas. Många lever i den föreställning att en vägg av betong kan rädda dem från att utsättas, oavsett på vilket avstånd denna är från riskkällan. Påtala de direkta risker som medborgaren, d.v.s. även politikern kan utsättas för.

8.9 Policy från 1995 efterlevs inte

Trots att den utformade policyn från 1995 både är tydlig och innehåller strategier för genomförande förefaller kommunens förtroendevalda och enhetschefer vara relativt ovetande om dess förekomst. Samma brister som påträffades av utredningsgruppen

¹²¹ **Rosenberg** Tommy och Andersson Ragnar, *Kommunbaserat säkerhetsarbete – En integrerad arbetsmodell för ett säkrare och tryggare lokalsamhälle*, arbetsrapport preliminär version, Institutionen för Samhällsvetenskap/Folkhälsovetenskap, Karlstads universitet, september 2004

¹²² **Carlsson** Thomas, *Riskanalys av farligtgodstransporter i Borlänge kommun - Ett underlag till rekommendationer i planprocessen*, Avdelningen för Brandteknik, Lunds Tekniska Högskola, rapport 5129, Lund, 2003

1995 existerar fortfarande. Det framstår som att Borlänge kommun beslutat om en policy och sedan satt den i hyllan, utan att föra ut den till förtroendevalda och personal. Detta trots att det i ambitionerna tydligt uttrycks att ”*stor omsorg skall ägnas åt fortlöpande utbildning och information om policy och riskhanteringsarbete till förtroendevalda och all personal*”¹²³. På tio år har inga påtagliga förändringar gjorts. Personal och förtroendevalda har mycket liten kunskap om att det finns en policy som skall efterlevas. Jag anser att den uttalade policyn har de flesta riktlinjer som kommunen behöver för säkerhetsarbetet och att därmed uppfylla lagarna. Dock är bristen på implementering av policyn i kommunkoncernen tydlig. Även detta pekar på ett ökat utbildningsbehov.

8.10 Tips från andra kommuner

För att få hjälp och tips på hur man sätter igång säkerhetsarbetet i en kommun har brandingenjörer på två av de tre kommuner som i utarbetandet av handlingsprogram haft politiskt deltagande, enligt diagram 1 kapitel 1, intervjuats. I telefonintervjuer svarade Ulf Lago¹²⁴, brandingenjör på Norrköpings Brandförsvär, och Fredric Jonsson¹²⁵, brandingenjör på räddningstjänsten i Jönköping, på frågor om hur de fick med kommunen i arbetet med att ta fram Handlingsprogram.

Viktiga delar att ta med sig från dessa intervjuer är just synsättet att detta är angeläget för kommunen. I arbetet med handlingsprogram enligt lagen om skydd mot olyckor bör sedan räddningstjänsten finnas med och utgöra en viktig kompetens och ett stöd i framtagandet. Det är även viktigt att engagera kommunens högsta organ. Utan stöd och beslut i kommunfullmäktige blir arbetet svårt att genomföra. Idéerna om skadeförebyggande arbete måste säljas in och kan motiveras t.ex. med ekonomiska vinster. Genom att engagera varje förvaltning och sedan stödja dem i arbetet når man längre. Det skall vara enkelt, det skall vara angeläget och man skall få mycket hjälp när man behöver det. Dessa råd kommer att tas fasta på i rekommendationer och i informationens innehåll.

8.11 Styrgruppens uppgifter måste klargöras

För att lyckas med säkerhetsarbetet i Borlänge kommun tror jag att både politiker och tjänstemän behöver utbildning. Den kommunala styrgrupp¹²⁶ som skall bildas för att arbeta med säkerhetsfrågor måste ha klargjorda uppgifter och en klar utformning. Uppgiften bör vara att:

- initiera,
- analysera,
- styra och
- utveckla säkerhetsarbetet

Gruppen skall även utgöra ett stöd vid olika gruppers problem och behov. Detta är de uppgifter som redovisas i arbetsrapporten *Kommunbaserat säkerhetsarbete*.¹²⁷

¹²³ **Borlänge Kommunfullmäktige**, beslut från Kommunfullmäktige Dnr 95/0013 § 152

¹²⁴ **Lago** Ulf, brandingenjör Norrköpings Brandförsvär, telefonintervju 2005-10-05

¹²⁵ **Jonsson** Fredric, brandingenjör Räddningstjänsten Jönköping, telefonintervju 2005-10-07

¹²⁶ **Kommunstyrelsens finansutskott**, Sammanträdesprotokoll, § 246 Handlingsprogram för det kommunala säkerhetsarbetet, Borlänge, 2005-08-23

¹²⁷ **Rosenberg** Tommy och Andersson Ragnar, *Kommunbaserat säkerhetsarbete – En integrerad arbetsmodell för ett säkrare och tryggare lokalsamhälle*, arbetsrapport preliminär version, Institutionen för Samhällsvetenskap/Folkhälsovetenskap, Karlstads universitet, september 2004

8.12 Svar på projektets tre problemformuleringar

I det inledande kapitlet presenterades tre problemformuleringar. Som avslutning på detta kapitel besvaras frågorna utifrån tidigare tolkningar.

- Hur kommuniceras risker mellan politiker och tjänstemän? Tjänstemän är vana vid att kommunicera resultatet av riskanalyser med varandra. Men hur bra är de på att kommunicera och presentera det för politikerna? Riskanalysen är ett av de viktigaste beslutsunderlagen för politikerna, hur ska den presenteras så att det blir förståeligt för dem?

För att besvara den första frågan angående kommunikation mellan tjänstemän och politiker, då tjänstemännen främst representerar räddningstjänsten, anser jag att denna har fungerat mycket bristfälligt. Min uppfattning är att Räddningstjänsten Dala Mitt inte alls har nått ut med sitt budskap, vilket troligen beror på att budskapet har varit för komplicerat och för omfattande. Uppfattningen i Borlänge kommun är att det kommer många tjocka skrivelser som man inte tar sig tid att läsa och att det som läses ofta är för obegripligt. För att nå ut med budskapet om säkerhet, risk och sårbarhet måste det vara mer konkret och kortfattat. Informationen bör ske på plats. Det skriftliga underlag som ges ut ska komplettera det muntliga budskapet. Informationen måste visa på konkreta exempel på vad som kan hända om man bortser från faktorerna, inte enbart redogöras i sannolikheter i form av tiopotenser. Budskapet måste vara greppbart, så att även personer som inte är experter kan förstå det. Satsa på enkelhet för att få budskapet begripligt. För att motivera olika åtgärder kan kostnad/nytta-analyser användas.

- Hur förbättrar vi kommunikationen tjänstemän emellan så att alla nivåer har samma utgångsstandard?

För att förbättra kommunikationen tjänstemän emellan så att alla har samma utgångsstandard krävs en kontinuerlig utbildning och kompetensutveckling i kommunen. Förslag till vad som skall ingå i en inledande information ges i kapitel 10. Denna utbildning kommer förhoppningsvis leda till att kommunens anställda och framförallt nyckelpersoner har samma grund att stå på. Detta bidrar till en förbättrad kommunikation eftersom man då talar samma språk.

- Vad kan göras för att förbättra det framtida säkerhetsarbetet i Borlänge kommun?

För att förbättra det framtida säkerhetsarbetet i Borlänge kommun är utbildning den enda möjliga vägen. Det är på kunskapsnivån det nu brister och om beslutsfattarna inte görs medvetna om de krav som föreligger kommer arbetet att fortsätta stå stilla. Det finns ekonomiska möjligheter att genomföra denna utbildning, eftersom de nya lagarna har medfört ökade bidrag till kommunerna. Om kommunen dessutom försöker samordna arbetet med extraordinära händelser och skydd mot olyckor finns mer pengar att hämta enligt *Kommunernas uppgifter i samhällets krishanteringssystem*¹²⁸. Där redogörs även för ett antal uppgifter som kommunens på uppdrag av staten skall utföra. Bland dessa återfinns bland annat:

¹²⁸ Försvarsdepartementet (2004). *Kommunernas uppgifter i samhällets krishanteringssystem*. Bilaga till regeringsbeslut den 17 juni 2004 (Försvarsdepartementet. dnr Fö2003/2001/CIV, nr10).

Tolkning av resultat och svar på projektets problemformuleringarna

- Utbildning: Kommunen skall svara för att förtroendevalda och anställda får erforderlig utbildning för att kunna lösa sina uppgifter och att övning av kommunens ledning och berörda förvaltningar sker regelbundet.
- Rapportering: Kommunen skall hålla länsstyrelsen underrättad om vilka åtgärder för att minska risker och sårbarhet i kommunen och för att förbättra krishanteringsförmågan som kommunen vidtagit.

Med utbildning och rapportering ökas medvetenheten. Om kommunen även strävar mot att leva efter den policy som beslutats fås en helhet i säkerhetsarbetet. Målen att säkerhetsarbetet skall genomsyra samtliga kommunala verksamheter kan uppfyllas genom den ambition som uttryckts; att en redovisning av det årliga riskhanteringsarbetet skall komma att ges en självklar plats i koncernens årsredovisning. Policydokumentet påtalar även att säkerhetsfrågorna skall lyftas fram och ges en naturlig plats i det dagliga arbetet vid enheterna. Ett förslag för att tillgodose detta är att säkerhetsarbetet skall finnas med på dagordningen på alla personalmöten ute i verksamheterna

9 Framtida rekommendationer

I detta kapitel redovisas rekommendationer och tankar inför det framtida säkerhetsarbetet i Borlänge kommun. Rekommendationerna är indelade i Rekommendationer till räddningstjänsten Dala Mitt och rekommendationer till Säkerhetssamordnaren i Borlänge kommun.

9.1 Rekommendationer för bättre säkerhetsarbete

De rekommendationer som ges är följande.

Till Räddningstjänsten Dala Mitt:

- Visa er mer i kommunen, delta gärna på kommunfullmäktige och i andra kommunala forum. De gånger räddningstjänsten varit där ses som mycket uppskattade av många
- Tänk på att i er information och ert arbete med kommunerna vara förståbara. Budskapet måste vara enkelt och angeläget. Ha förståelse för att alla inte är experter på det här området och att den lätta vägen ibland kan vara bättre än den rätta vägen. Krångla inte till det. Både intervjuer, enkäter och implementeringsteorin pekar på att beskeden måste vara entydiga och lämpligt utformade, inte för komplicerade.
- Utnyttja det faktum att det nu tillsatts en säkerhetssamordnare i Borlänge kommun. Han är en viktig resurs både för er och för kommunen. Samarbeta med styrgruppen så att de får en väsentlig och klargjord uppgift, inte bara blir en grupp i mängden. Detta är en grupp som kan få en viktig roll i framtagandet av handlingsprogram.
- Tydliggör att handlingsprogram för förebyggande verksamhet och räddningstjänst är en viktig uppgift för kommunen.
- Var en hjälp och ett stöd i arbetet.
- Brand är bara ett delproblem – fokusera på helheten.

Till säkerhetssamordnaren i Borlänge kommun:

- Utbilda på alla nivåer för att få delaktighet och engagemang
- Upprätta ett rapporteringssystem så att styrgruppen kan ta del av enheternas säkerhetsarbete.
- Se till att styrgruppen får ansvar för att sammanställa handlingsprogram utifrån den information som rapporteras in.
- De mål som formuleras för säkerhetsarbetet måste vara tydliga och gärna möjliggöra uppföljningar.
- Utgå gärna från den befintliga policyn som innehåller många bra riktlinjer och strategier för säkerhetsarbetet. Om policyn efterlevs är kommunen på väg mot målgång, istället för att som nu fortfarande vara på startsträckan.
- Se det som din uppgift att förankra säkerhetsfrågorna och säkerhetstänkandet hos dina kollegor på kommunen.
- Påtala egennyttan t.ex. att försäkringspremier sänks, marknadsföring för kommunen och minskade kostnader för olyckor.
- Ta vara på det arbete som redan görs på enheterna i form av Systematiskt brandskyddsarbete, kvalitetssäkring och arbetsmiljöarbete.

9.2 Framtiden

Detta kapitel innehåller tips och tankeställningar inför det framtida säkerhetsarbetet.

9.2.1 Fixar-Malte

Ett tips till kommunen för att komma åt kommunens största olycksrisk, fallolyckor, är att inrätta en så kallad *Fixar-Malte*. Detta innebär att det finns en person i kommunen som har till uppgift att hjälpa äldre och funktionshindrade med sysslor som kan medföra en skaderisk, t.ex. att byta glödlampor, spika upp tavlor och sätta upp gardiner. Detta är en metod som initierades i Höganäs kommun i slutet av 1999. Då hade man tidigare haft ett projekt som hette "Håll dig på benen". Därifrån kom tankarna och det tillsattes en grupp på två personer som skulle utföra riskronder. Dessa ronder resulterade att man såg risker hos äldre när de skulle lösa så kallade vardagliga problem som att byta lampor, gardiner och så vidare. Mattor och sladdar utgjorde också en påtaglig risk. Projektet *Fixar-Malte* startades 2001, det utföll bra och fick ett mycket positivt mottagande. I slutet av 2002 permanentades tjänsten som nu består av en vaktmästare som på halvtid jobbar som *Fixar-Malte*. För detta arbete har han bil, mobiltelefon, verktyg och arbetskläder, övrigt material står pensionärerna själva för. Tjänsten vänder sig till alla pensionärer och en del funktionshindrade i kommunen och finansieras inom socialnämndens budgetramar. Tjänster som utförs får inte konkurrera med tjänstesektorn i övrigt, därför utförs till exempel inte städning och trädgårdsarbete. Arbetet kan inte visa effekter i statistik eftersom tjänsten vänder sig till alla äldre, +65 i kommunen, även de som är hemmaboende och som annars inte förs in i statistiken. Arbetet är förebyggande och trots att ingen statistik kan bevisa effekterna, är uppfattningen att det är skäligt att nyttan är högre än kostnaden. Man märker en rad positiva vinster i kommunen, framförallt ser de äldre tjänsten som ett stöd och en tydlig hjälp, vilket medför ökad trygghetskänsla. Tjänsten har även en social funktion vilket bidrar till en hälsosam miljö.¹²⁹ Andra tips på hur fallolyckor förebyggs kan hittas i C-uppsatsen, Att förebygga fallolyckor och höftfrakturer bland äldre – en samhällsekonomisk kalkyl av Folke Andersson.¹³⁰

9.2.2 Kvalitetskontroll på handlingsprogram

I framtiden kan vara intressant att utreda kvaliteten på de handlingsprogram som godkänts i Sveriges kommuner. I dagsläget har enbart sammanställningar av antalet handlingsprogram gjorts. Den senaste kom som ett pressmeddelande från Räddningsverket den 3 oktober 2005¹³¹. Då redovisades att 20 % av landets kommuner ännu inte antagit handlingsprogram och att detta naturligtvis inte var tillfredsställande. Istället för att enbart redovisa statistik skulle det vara intressant att studera standarden på de inlämnade handlingsprogrammen. Detta i någon form av undersökning för att kartlägga hur kommunerna lever upp till lagen, men även om handlingsprogrammen är ett levande dokument som det arbetas efter eller bara ett dokument för att kunna kryssa av att det är gjort. Med andra ord besvara frågan om

¹²⁹ Lilja Martinsson Ann-Christin, äldreinformatör Höganäs kommun, telefonkontakt 2005-11-03

¹³⁰ Folkesson Anders, Att förebygga fallolyckor och höftfrakturer bland äldre – en samhällsekonomisk kalkyl, Nationalekonomi C-uppsats, Institutionen för ekonomi Karlstad universitet, 2004-01-23

¹³¹ Räddningsverket, Uppföljning av handlingsprogram enligt LSO, PM, Dossie/Diariennr 413-1325-2005, karlstad, 2005-10-03

handlingsprogrammen endast är en hyllvärmare eller om de är en väg till ständiga förbättringar. Är kvaliteten på de handlingsprogram som godkänts tillfredsställande?

10 Informationspaket

Målgruppen för informationen är kommunens nyckelpersoner d.v.s. tjänstemän och förtroendevalda som har en högre position i kommunen och därför påverkar inriktning och arbetssätt i verksamheten. Den information som ges bör därför till att börja med rikta sig till ordföranden och cheferna på de olika enheterna samt kommunstyrelsen. Detta för att få högsta politiska förankring. När dessa nyckelpersoner har fått information bör den i största möjliga mån även föras ut till övrig personal på enheterna. För att lyckas med detta kan man på mindre enheter använda sig av den ordinarie informationsvägen där cheferna informerar sina anställda. I större enheter kan det vara lämpligt att säkerhetssamordnaren kallar till en information för de anställda.

Syftet med informationen är att ge målgruppen en grundläggande kunskap om kommunalt säkerhetsarbete och de nya lagar som styr detta. Genom att informera och beskriva kommunens uppdrag hoppas vi väcka en diskussion som ökar engagemanget för säkerhet och skydd mot olyckor. Informationen skall även presentera de förändringar som övergången från räddningstjänstlag till lagen om skydd mot olyckor innebär och varför dessa gjorts.

Ett förslag till uppbyggnad av informationen presenteras nedan. Till varje bild finns ett textförslag på vad som skall behandlas. Naturligtvis är det upp till den som håller informationen att använda sina egna ord för att förklara bildernas innebörd, texten utgör endast ett stöd.

Bild A.

Bild A. Under hösten har en undersökning gjorts i kommunen för att kartlägga säkerhetsarbetet och medvetenheten om de frågeställningar som ämnet rör. Med anledning av de nya lagar som finns på området och de nya uppgifter som kommunen ställs inför, hålls denna information.

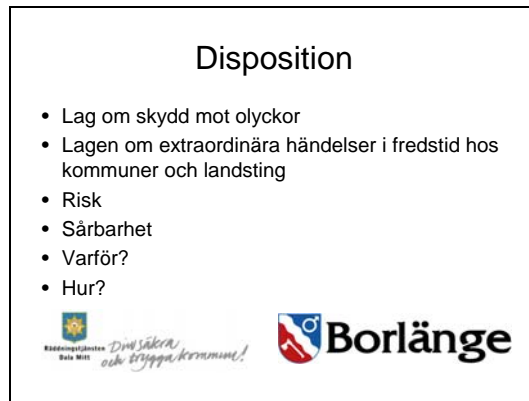

Bild B.

Bild B. Informationen kommer att byggas upp enligt följande punkter

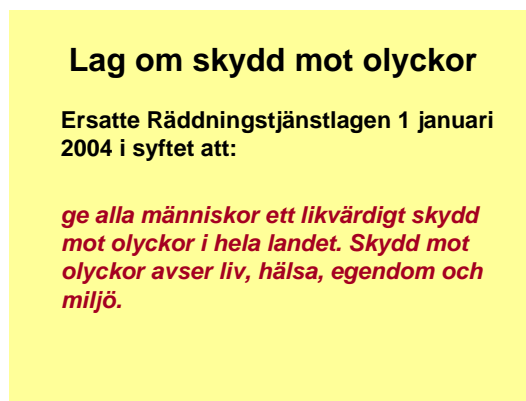

Bild C.

Bild C. Lagen om Skydd mot olyckor ersatte den 1 januari 2004 den gamla räddningstjänstlagen. Främsta syftet är att ge alla människor ett likvärdigt skydd mot olyckor i hela landet. Skydd mot olyckor avser liv, hälsa, egendom och miljö.

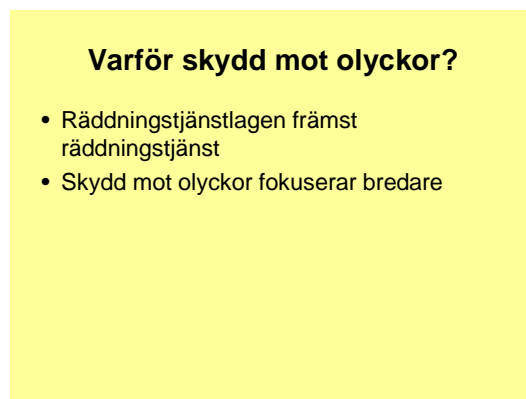

Bild D.

Bild D. Lagen har moderniserats och bygger på tre skeden, förebyggande åtgärder, räddningstjänst och efterföljande åtgärder, samt ansvar för den enskilde, kommunen och staten. Lagen innebär minskad detaljreglering, istället har nationella mål för såväl olycksförebyggande verksamhet som räddningstjänstverksamhet införts.

Lagen påtalar

- tydliggörandet av den enskildas skyldigheter och därmed ansvar.
- Kommunerna skall genom bl.a. rådgivning och information underlätta för den enskilde att ta sitt ansvar.

Bild E.

Bild E. Den enskildes ansvar tydliggörs, exempelvis skyldigheten att dokumentera brandskyddet i vissa verksamheter och att kommunens kontroll av säkerheten ändras från brandsyn till en ren tillsynsfunktion. Detta yttrar sig bland annat i SBA, Systematiskt Brandskyddsarbete som har utbildats tidigare och nu börjar ge resultat.

Lagen kräver

Handlingsprogram för förebyggande verksamhet och för räddningstjänst

Bild F.

Bild F. Handlingsprogram för skydd mot olyckor, med avseende på förebyggande verksamhet och räddningstjänst, skall upprättas i kommunerna. I nuläget har kommunen en förstudie på remiss hos länsstyrelsen. Denna är i stort utvecklad av räddningstjänsten. Till nästa års handlingsprogram vill vi få med hela kommunen i utarbetandet.

Handlingsprogrammen...

- antas för varje ny mandatperiod av kommunfullmäktige eller den beslutande församlingen i ett kommunalförbund

Bild G.

Bild G. För varje ny mandatperiod antas handlingsprogrammen av kommunalförbundets beslutande församling. Detta innebär att det nu är dags att utforma ett nytt program

Handlingsprogrammets innehåll

- målet för kommunens verksamhet
- de risker för olyckor som finns i kommunen och som kan leda till räddningsinsatser.
- hur kommunens förebyggande verksamhet är ordnad och hur den planeras.
- vilken förmåga kommunen har och avser att skaffa sig för att göra räddningsinsatser

Bild H.

Bild H. Handlingsprogrammet skall innehålla målet för kommunens verksamhet, samt hur man tänker nå dit, d.v.s. utformning och planering. Risker som kan leda till olyckor skall identifieras, bedömas och åtgärdas. Detta är en uppgift på respektive förvaltning/enhet.

Handlingsprogrammen...

- skall fungera som styrdokument för arbetet med skydd mot olyckor
- skall utgöra en kontinuerlig process med uppföljning, utvärdering och förbättring. Målet är att uppnå en samsyn för säkerhet och trygghet i kommunen.

Bild I.

Bild I. Handlingsprogrammen skall fungera som styrdokument för arbetet med skydd mot olyckor. En viktig del av arbetet med handlingsprogram är delarna uppföljning, utvärdering och förbättring. I processen och säkerhetsarbetet skall man sträva mot ständiga förbättringar. Genom att dra slutsatser av det som gjorts och resultatet av det kan organisationen lära sig att bli bättre

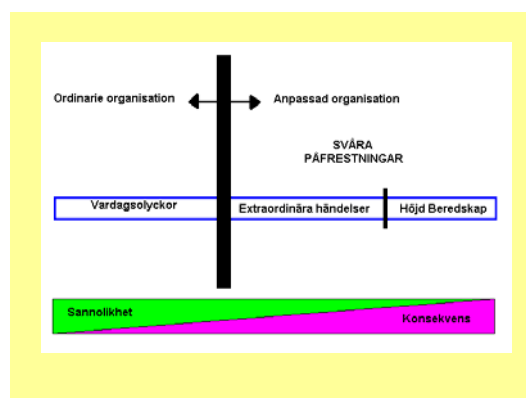

Bild J.

Bild J. Med olyckor menas framförallt vardagsolyckor, men även större olyckor påtalas. Genom att arbeta övergripande med säkerhetsarbetet och samordna skydd mot olyckor och krisledningsplan kan man behandla olyckor på alla nivåer. Många av de vardagliga olyckorna är de som kräver räddningsinsats. Dock är fallolyckor den

överlägset vanligaste dödsorsaken till följd av olyckor i Sverige. Även på andra områden sträcker sig arbetet över förvaltningsgränserna.

Denna bild visar att säkerhetsarbetet i kommunen spänner över hela axeln. Vardagsolyckorna ryms i lagen om Skydd mot olyckor. Extraordinära händelser är nästa steg som regleras av Lagen om extraordinära händelser.

Lagen om extraordinära händelser i fredstid hos kommuner och landsting

Extraordinär händelse:

en händelse som avviker från det normala, innebär en allvarlig störning eller överhängande risk för en allvarlig störning i viktiga samhällsfunktioner och kräver skyndsamma insatser av en kommun eller ett landsting

Bild K.

Bild K. En Extraordinär händelse är en händelse som avviker från det normala, innebär en allvarlig störning eller överhängande risk för en allvarlig störning i viktiga samhällsfunktioner och kräver skyndsamma insatser av en kommun eller ett landsting.

Kommunen skall

- för varje ny mandatperiod fastställa en plan för hur de ska hantera extraordinära händelser
- tillsätta en krisledningsnämnd som fullgör uppgifter under sådana situationer.
- tillse att kommunens planer grundas på nämndvisa risk- och sårbarhetsanalyser.

Bild L.

Bild L. Kommunen skall för varje ny mandatperiod fastställa en plan för hur de ska hantera extraordinära händelser, för detta finns kommunens krisledningsplan där ROSA ingår som en del. ROSA är en risk- och sårbarhetsanalys som behandlar krissituationer. En krisledningsnämnd som fullgör uppgifter under sådana situationer skall finnas, i Borlänge utgörs denna av finansutskottet.

Risk- och sårbarhetanalysernas huvudsyfte

- öka medvetandet och kunskapen hos kommunens verksamhetsansvariga och beslutsfattare
- utgöra en grund för information till kommuns invånare och anställda,
- utgöra en grund för planering och genomförande av åtgärder, som minskar kommunens risker och sårbarhet,
- stödja den fysiska planeringen och
- förbättra förmågan att hantera inträffade kriser.

Bild M.

Bild M. Med dessa analyser vill vi starta en diskussion om säkerhetsfrågorna. Genom att titta på riskerna i den egna verksamheten ökas medvetenheten. De risker som identifieras måste därefter bedömas och eventuellt åtgärdas.

Vad är risk?

den sammanvägda sannolikheten och konsekvensen av en händelse

Bild N.

Bild N. Enligt litteraturen inom riskhanteringsområdet brukar risk beskrivas som den sammanvägda sannolikheten och konsekvensen av en händelse. Det innebär att vid bedömning av risker skall hänsyn tas både till sannolikheterna och konsekvenserna. En risk med låg sannolikhet kan ha så stora konsekvenser om den inträffar att den måste åtgärdas. På samma sätt kan en risk med relativt små konsekvenser men en hög sannolikhet, så kallade vardagsolyckor, också behöva åtgärdas eftersom de kostar mycket pengar för samhället.

Vad är sårbarhet?

ett uttryck för en oförmåga hos ett objekt, system, individ, befolkningsgrupp m.m. att stå emot och hantera en specifik påfrestning som kan härledas till inre och yttre faktorer

- Sårbarhet betecknar hur mycket eller hur allvarligt ett system påverkas av en händelse.
- Motsats robusthet, resiliens

Bild O.

Bild O. Sårbarhet är ett uttryck för en oförmåga hos ett objekt, system, individ, befolkningsgrupp m.m. att stå emot och hantera en specifik påfrestning som kan

härledas till inre och yttre faktorer. Sårbarhet betecknar hur mycket eller hur allvarligt ett system påverkas av en händelse. Motsatserna beskrivs som robusthet, resiliens.

Er uppgift

- Identifiera och bedöma riskerna i er verksamhet.
- Vilka åtgärder finns och kan göras
- Rapportera till styrgruppen som sedan utarbetar ett handlingsprogram för förebyggandearbetet.

Bild P.

Bild P. Se möjligheterna i det som redan görs på enheterna i form av SBA, kvalitetssäkring och Arbetsmiljöarbete.

Varför?

- Handlingsprogrammet gagnar hela egna verksamheten och invånarna
- Ekonomisk vinning
- Visa på engagemang för frågorna
- Skapa en attraktiv kommun - Trygghet för medborgaren

Bild Q.

Bild Q. Ekonomisk vinning, räddningsverket har gett ut rapporter för hur förebyggande arbete speglas i kostnad/nytta-analyser. Bland annat kan här påvisas att nyttan är 1,6 gånger större än kostnaden om man får fler att använda cykelhjälm. Vid åtgärder som kortar insatstiden för brand, trafikolyckor och drunkningar kan nyttan vara 5-12 gånger kostnaden. Det finns många fler exempel. I Höganäs kommun har man startat en tjänst som kallas Fixar-Malte. Denna tjänst har framförallt inneburit en ökad trygghetskänsla hos äldre i kommunen.

Genom att arbeta med dessa frågor och föra ut det arbete och de förbättringar som görs, bidrar man till att kommunens invånare känner sig tryggare. Du är ju också en av kommunens medborgare. Sammantaget bedöms förändringen leda till större trygghet och säkerhet hos medborgarna och till att de kommunala resurserna utnyttjas på ett bättre sätt.

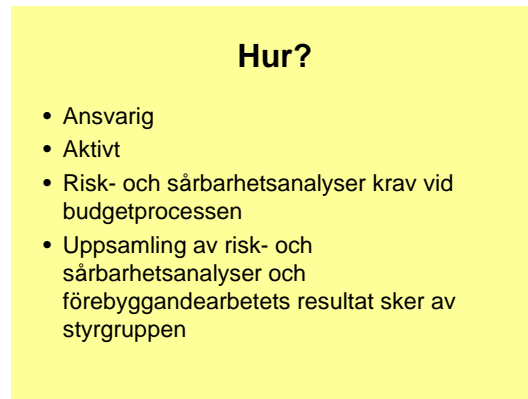

Bild R.

Bild R. Ett bra tips för hur man skall gå tillväga i kommunens säkerhetsarbete är att följa den policy som satts upp 1995 och dess ambitioner och strategier. Genom att utgå från denna policy i arbetet har man nått en lång väg mot målet att uppfylla de nya lagarna

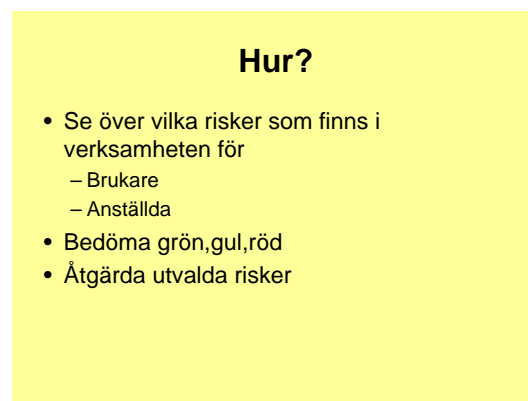

Bild S.

Bild S. Riskerna inventeras och förs in i en tabell. De upphittade riskerna bedöms sedan enligt en färgskala där Grön betyder att risken kan accepteras, gul att risken kräver ökad uppmärksamhet och röd att den bör/skall förbättras.

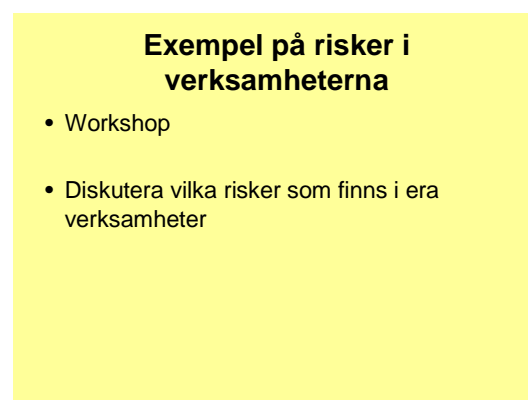

Bild T.

Bild T. Grupperna diskuterar risker i den egna verksamheten

Riskexempel

olyckstyp	orsaker	bedömning	Åtgärder	Ansvar
fallolyckor	pensionärer sätter upp gardiner, byter lampor osv. Vardagsysslor	RÖD	Information till äldre om lätta åtgärder, Fixar-Malte, Halkskydd	Respektive enhetschef
bränder	torkkokning	GUL	timers i alla boende	BS

Bild U.

Bild U. Denna bild åskådliggör hur risker eller olyckstyper kan kartläggas och bedömas.

Övergripande säkerhetspolicy

Ett aktivt riskhanteringsarbete skall:

- Skapa en hög trygghet och säkerhet för allmänhet, näringsliv, miljö och personal inom kommunen.
- Trygg service till medborgaren
- Upprätthålla kommunens goda renommé
- Säkerställa en väl fungerande verksamhet inom koncernen, med så få störningar som möjligt.
- Bidra till bästa möjliga totalekonomi

Bild V.

Bild V. I policyn finns ambitioner att riskhanteringsarbetet i kommunen skall utgå från en helhetssyn, samordningen skall ökas, riskmedvetenheten skall hållas hög och förebyggande arbete skall högprioriteras mm. För att uppfylla detta finns även strategier med förslag till ansvarsfördelning och målutformning. Ansvaret ligger övergripande på kommunstyrelsen. På enheterna är det upp till ansvarig enhetschef att tillse att riskhanteringsarbetet integreras och efterföljs. Ett förslag är att risk- och sårbarhetsanalyser skall finnas med som beslutsunderlag vid samtliga budgetförhandlingar. Policyn innehåller flera bra strategier för hur kommunens säkerhetsarbete skall fungera, om dessa följs har man kommit en bra bit på vägen mot att uppfylla lagkraven.

**Mål kommunens förebyggande
arbete**

Bild W.

Bild W. Denna bild finns med i förhoppningen om att det i framtiden finns uppsatta mål för kommunens säkerhetsarbete.

Min förhoppning är att användandet av denna informationspresentation skall öka medvetenheten hos kommunens politiker och tjänstemän. Efter att denna information genomförts krävs en kontinuerlig kompetensutveckling inom kommunen för att säkerhetsarbetet skall gå framåt. Detta kräver insatser från säkerhetssamordnaren såväl som räddningstjänsten.

Referenser

Litteratur

Akselsson Roland, *Människa, teknik, organisation och riskhantering*, Institutionen för Designvetenskaper, Lunds Tekniska Högskola, Lund, 2004-08-01

Andersson C, *Risk- och kostnadsvärdering av alternativa brandskyddslösningar*, Avdelningen för Brandteknik LTH, Lund, 1999

Bacharach S.B, Lawler E.J, *Power and politics in organizations*, San Fransisco, Jossey-Bass, 1980

Beyer J, *Ideologies, values and decision-making in organizations*, 1981

Cyert R.M, March J.G, *A behavioral theory of the firm*, Englewood Cliffs, N J:Prebtice Hall, 1963

Deming W.E., 1993. *The New Economics: for industry, government and education*. Massachusetts Institute of Technology, Center for Advanced Engineering Study, Cambridge, Massachusetts.

Deming W.E., Kilian C.S., 1992. *The World of W. Edwards Deming*. SPC Press, Knoxville, Tennessee

Edlund Per-Olov, Högberg Olle, *Beslutsmodeller i praktisk tillämpning*, Studentlitteratur, Lund, 1993

Edlund Per-Olov, Högberg Olle, Leonardz Björn, *Beslutsmodeller – redskap för ekonomisk argumentation*, Studentlitteratur, Lund, 1999

Ekman Bo, *Beslutsrationalisering*, Almqvist & Wiksell Förlag AB, Stockholm, 1970

Ekström Daniel, Kråling Andreas, *Beslutsunderlag för kommunens handlingsprogram för skydd mot olyckor – med fokus mot förebyggande vardagsolyckor*, Brandteknik, Lunds Tekniska Högskola, rapport 5126, Lund, 2003

Enander A, Johansson A, *Säkerhetsmedvetande – en förutsättning för säkerhetsbeteende?*, Försvarshögskolan, Ledarskapsinstitutionen, Räddningsverket, Karlstad, 1999

Hallin P-O, Nilsson Jerry, Olofsson Nicklas, *Kommunal sårbarhetsanalys*, KBM:s forskningsserie nr 3, Krisberedskapsmyndigheten, Edita Ljunglöfs, Stockholm, 2004

HSC (Health and Safety Commission), 1993. Third Report: *Organising for Safety*. ACSNI Study Group on Human Factors. HMSO, London

IEC, *International standard – Dependability management part 3*. International Electrotechnical Commission, IEC 300-3-9, First edition 1995-12, 1995

ISO/IEC, *Guide 73, Risk management – vocabulary – Guidelines for use in standards*, International Standard Organisation (ISO/IEC), Genève, 2002

Jacobsson Anders, Lamnevik Stefan, *TOLERABEL RISK inom kemikaliehanterande verksamheter EN VÄGLEDNING FRÅN IPS*, Intressentföreningen för processsäkerhet, Juni 2001

Kaplan S, *The Words of Risk Analysis*. Risk analysis, Vol 17, No 4, Plenum Press, 1997

KBM, *Risk och sårbarhetsanalyser – vägledning för statliga myndigheter*, KBM rekommenderar 2003:1, Krisberedskapsmyndigheten, Edita Ljunglöfs, Stockholm, 2003

Lago Ulf, Brand 2005, Västerås, 2005-05-24

Leiss W. (2004), *Effective risk communication practice*. Toxicology Letters, 149, 399-404.

Lindholm Stig, *Beslutsteori på psykologisk grund*, Pedagogiska skriftserien 7, Pedagogiska Institutionen vid Stockholms Universitet, Bokförlaget Liber, Stockholm, 1969

Lundqvist Lennart, *Förvaltning, stat och samhälle*, Studentlitteratur, Lund, 1992

Mattsson Bengt, *Riskhantering vid skydd mot olyckor – problemlösning och beslutsfattande*, Räddningsverket, Karlstad, 2000

Rasmussen Jens och Svedung Inge, *Proactive Risk Management in a Dynamic Society*, Räddningsverket, Karlstad, 2000

Renn O. (1998) *Three decades of risk research*. Journal of Risk Research 1 (1), 49-71.

Rienecker Lotte, *Problemformulering*, Liber AB, Malmö, 2003

Rosenberg Tommy och Andersson Ragnar, *Kommunbaserat säkerhetsarbete – En integrerad arbetsmodell för ett säkrare och tryggare lokalsamhälle*, arbetsrapport preliminär version, Institutionen för Samhällsvetenskap/Folkhälsovetenskap, Karlstads universitet, september 2004

Rothstein Bo, *Politik som organisation – Förvaltningspolitikens grundproblem*, SNS Förlag, Elanders Graphic Systems AB, Angered, 2001

Räddningsverket, *Uppföljning av handlingsprogram enligt LSO*, PM, Dossié/Diariern 413-1325-2005, karlstad, 2005-10-03

Röjås Jonas, *Förstudie angående utformningen av det kommunala säkerhetsarbetet inom Räddningstjänsten Dala Mitt*, Borlänge kommun Remissutgåva, 2005-04-11

Sahlin-Andersson Kerstin, *Beslutsprocessens komplexitet. Att genomföra och hindra stora projekt*, Bokförlaget Doxa AB, Lund, 1986

Sannerstedt Anders, *Implementering – hur politiska beslut genomförs i praktiken*, i Rothstein Bo, *Politik som organisation – Förvaltningspolitikens grundproblem*, SNS Förlag, Elanders Graphic Systems AB, Angered, 2001

Sirenen nr 2 2005, Statens räddningsverk, Karlstad

Slovic P., Finucane M., Peters, E., MacGregor D. (2002), *Risk as Analysis and Risk as Feelings: Some Thoughts about Affect, Reason Risk, and Rationality*, paper från Annual Meeting of the Society for Risk Analysis, New Orleans, Louisiana, December 2002.

Trost Jan, *Enkätboken*, Studentlitteratur, Lund, 2001

Trost Jan, *Kvalitativa intervjuer*, Studentlitteratur, Lund, 2005

Beslut

Borlänge Kommunfullmäktige, beslut från Kommunfullmäktige Dnr 95/0013 § 152

Borlänge Kommunfullmäktige, Vision för Borlänge kommun – Möjligheternas Borlänge..., 2002-12-19, § 205

Försvarsdepartementet (2004). Kommunernas uppgifter i samhällets krishanteringssystem, Bilaga till regeringsbeslut den 17 juni 2004 (Försvarsdepartementet, dnr Fö2003/2001/CIV, nr10).

Kommunstyrelsens finansutskott, Sammanträdesprotokoll, § 246 Handlingsprogram för det kommunala säkerhetsarbetet, Borlänge, 2005-08-23

Lagar och förordningar

Förordning (SFS 2002:864) med länsstyrelseinstruktion

Förordningen (SFS 2003:789) om skydd mot olyckor

Lagen (2002:883) om extraordinära händelser i fredstid hos kommuner och landsting

Lagen (SFS 2003:778) om skydd mot olyckor

Lagen (SFS 2003:778) om skydd mot olyckor

Kommunallagen (SFS 1991:900)

Kommunallagen (SFS 1991:900) 5 kap § 23 punkt 5

Regeringsformen (SFS 1974:152)

Regleringsbrev för budgetåret 2005 avseende Länsstyrelserna

Verksförordningen (SFS 1995:1322)

Internetkällor

Borlänge kommun

<http://www.borlange.se> 2005-09-05 kl 09:26

<http://www.borlange.se> 2005-09-23 kl 10:04

<http://www.borlange.se>, Kommunfullmäktiges inriktningsmål för verksamheten, 2005-09-23 kl 10:20

http://www.borlange.se/statistik/2005_komfakta_sv/sida1.html

Länsstyrelsen

<http://www.lst.se/samh.htm> 2005-08-26 kl 14:49

<http://www.w.lst.se/template/NewsPage.aspx?id=2083> 2005-08-30 kl 15:14

<http://www.w.lst.se/template/NewsPage.aspx?id=2151> 2005-09-09 kl 11:03

<http://www.w.lst.se/template/NewsPage.aspx?id=3373> 2005-08-26 kl 15:23

<http://www.w.lst.se/upload/7970/vp05.pdf> 2005-08-30 kl 15:47

<http://www.w.lst.se/upload/7970/vp05.pdf> 2005-08-30 kl 15:47

Regeringen

<http://www.regeringen.se/sb/d/1906/a/12256> 2005-08-25 kl 10:00

<http://www.regeringen.se/sb/d/1906/a/12261> 2005-08-25 kl 12:19

<http://www.regeringen.se/sb/d/1906/a/12271> 2005-08-25 kl 12:11

<http://www.regeringen.se/sb/d/5308> 2005-08-25 kl 14:03

Landstinget Dalarna

http://www.ltdalarna.se/templates/ltPage____2123.asp 2005-08-31 kl 12:57

http://www.ltdalarna.se/templates/ltPage____5593.asp 2005-08-31 kl 12:59

Kommunförbunden

<http://www.dalamitt.se/> 2005-08-30 kl 14:38

<http://www.mittdalarna.se/mittdalarna/orga.html> 2005-08-30 kl 13:34

<http://www.regiondalarna.se/omregiondalarna.html> 2005-08-30 kl 14:23

<http://www.vobdalarna.se/index.php> 2005-08-30 kl 14:04

Övriga

<http://80->

www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=O869681&i_word=beslutsprocess 2005-09-08 kl 13:09

http://www.boden.se/raddnings_och_beredskapsforvaltning/boden/Ny%20lag%20om%20olyckor.pdf 2005-08-24 kl 15:16

<http://www.falun.se/www/falun/kf.nsf/doc/4E476F8B1D03B55AC1256EBB00452FA5?OpenDocument&Expand=5> 2005-08-30 kl 12:58

http://www.srv.se/templates/SRV_Page_____1271.aspx 2005-08-29 kl 14:52

http://www.sverige.se/sverige/templates/page_____114.aspx#lansstyrelsen 2005-08-31kl 11:59

Personliga kontakter

Borlänge kommun

Andersson Elsy, kulturchef, intervju 2005-10-10

Andersson Pia-Lena, Ordförande Nämnden för arbetsmarknad och vuxnas lärande, intervju 2005-10-05

Bengtsson Rune, enhetschef överförmyndarnämnden, intervju 2005-10-11

Berggren Ann-Britt, ordförande överförmyndarnämnden, intervju 2005-10-12

Bladlund Thorsten, säkerhetssamordnare Borlänge kommun, kontinuerlig kontakt hösten 2005

Brodén Doris, Ordförande Borlänges gemensamma vård- och omsorgsnämnd, intervju 2005-10-03

Enlund Kerstin A, verksamhetsrektor/verksamhetschef Borlänge-Säter Gymnasieskola, intervju 2005-10-10

Eriksson Anna, kanslichef Borlänge kommun, intervju 2005-09-28

Frithiofsson Åsa, Ordförande Gymnasienämnden Borlänge-Säter, intervju 2005-09-29

Höij Carl-Gunnar, socialchef, intervju 2005-10-17

Johansson Roger, informationsansvarig Borlänge kommun, Mailkontakt Roger.johansson@borlange.se, 2005-09-28

Ludvigsson Arne, stadsarkitekt, intervju 2005-10-19

Nordlöf Mariann, ordförande Barn- och skolnämnden, intervju 2005-10-05

Nyström Marie-Louise, verksamhetschef Ålderdomshem och demensboende, intervju 2005-10-14

Olsson Inger, enhetschef Hemtjänst, intervju 2005-10-19

Tägtström Göran, ordförande miljönämnden, intervju 2005-10-12

Årre Kerstin, bibliotekschef, intervju 2005-10-10

Övriga

Jonsson Fredric, Brandingenjör Räddningstjänsten Jönköping, telefonintervju 2005-10-07

Jönsson Lars-Håkan, beredskapsdirektör, Länsstyrelsen i Dalarnas län, telefonintervju 2005-10-18

Lago Ulf, brandingenjör Norrköpings Brandförsvär, telefonintervju 2005-10-05

Lilja Martinsson Ann-Christin, äldreinformatör Höganäs kommun, telefonkontakt 2005-11-03

Sandvik Markus, räddningschef, Räddningstjänsten Dala Mitt, mailkontakt markus.sandvik@dalamitt.se 2005-11-28

Ångqvist Sven, jurist, rättsenheten, Länsstyrelsen i Dalarnas län, telefonkontakt 2005-09-15

Bilaga I - Intervju Anna Eriksson

Intervju Anna Eriksson

1. Vilka är dina arbetsuppgifter?

Jag är en av de ledande tjänstemännen inom kommunstyrelsen. I det här ingår frågorna om Skydd mot olyckor och krishantering. I och med den nya lagstiftningen upplever jag att kommunens roll blir viktigare och tydliggörs. Man uttrycker det på ett sätt man inte gjort tidigare. Tidigare har uppgifterna lämnats över till räddningstjänsten, man har bett dem fixa det. Med den nya lagstiftningen så läggs större tonvikt vid vår kommunala beredskap för att undvika olyckor.

2. Känner du att man har ökat riskmedvetenheten och att man vet att det finns andra risker än "de gamla vanliga" som till exempel bränder och allt som räddningstjänsten skött?

Ja, vi gjorde en ganska stor riskanalys med en stor genomgång av risker, då breddade vi oss mycket. Vi såg dels på de vanliga riskerna som vatten och avlopp, elförsörjning och bränder men vi tittade även på mer sociala risker. Detta är frågeställningar som är ganska nya för oss, vad som då händer med samhället. På detta område får vår fantasi i många fall sätta upp scenarion. Jag har jobbat ganska mycket med kriser, då har man märkt att de saker man tänkt ut de händer aldrig, men det händer andra förskräckliga saker. Då har förhoppningsvis förberedelserna genom de uttänkta scenarierna gjort oss mer förberedda på det oväntade.

3. Vad är tanken med den här styrgruppen?

För att kunna arbeta med krisberedskap och skydd mot olyckor har vi anställt en säkerhetssamordnare. Han har tidigare jobbat på räddningstjänsten och sedan några veckor jobbar han här. Det är meningen att han ska vara den ledande tjänstemannen på området och operativt leda arbetet. Det skall också bildas en styrgrupp. Den bör bildas på en bred bas utifrån våra stora verksamheter. Det är ännu inte bestämt vilka som skall vara med i den gruppen. Tanken med gruppen är att samordna skydd mot olyckor och extraordinära händelser. Det är viktigt med bredd eftersom många av de extraordinära händelserna t.ex. Estonia och tsunamin, inte kräver räddningstjänst.

4. Hur definierar du eller din enhet

a. risk.

"Kris är en felstavad risk." Med det vill jag säga att de är väldigt nära sammanbundna och att det gäller att inte stava om den. För mig är risk något oväntat som kan hända, men det finns naturligtvis väntade risker också, kända risker. Då är de kalkylerade. Det svåra är de risker som inte är så sannolika. Vi försöker på kommunen att letar efter de risker som finns och att eliminera dem.

b. Sårbarhet

Vi talar ofta om risk- och sårbarhetsanalyser och skiljer inte riktigt på dem. De utförs tillsammans. När man kommer ur en annan tradition än räddningstjänsten så ser man på ett annat sätt hur de hör ihop. Jag ser det som att de beror av varandra och hänger ihop.

c. Säkerhet

Säkerhet innebär något slags överblickbarhet. För mig själv som person, som chef och i min roll, är säkerhet att jag skall veta vad jag skall göra i svåra lägen. Och ha kraft, pondus och mod att göra rätt saker. Det är två delar, det ena är att försöka

förebygga att de här sakerna inte skall hända, och det andra är att när det väl händer så gäller det att ha ett förhållningssätt som är väl genomtänkt.

5. Finns det någon ansvarig för säkerhet på de olika förvaltningarna eller finns det bara uttalat att det skall göras?

Vi har inte riktigt lagt upp det arbetet ännu. Vi har börjat jobba med SBA, där det finns utsedda personer inom de olika verksamheterna som är ansvariga. Det finns även miljöansvariga i organisationerna samt kontaktpersoner eller nyckelpersoner som skall användas vid extraordinära händelser. Det finns en rad definierade personer. Tanken är att nu när säkerhetssamordnaren anställts så skall vi samordna arbetet så att man hittar någon slags gemensam roll och att det blir överblickbart med de olika enheterna. Vi måste få ordning på det där.

6. Finns det något uppsatt mål för säkerhetsarbetet
Nej det har vi inte gjort, vi är inte riktigt där ännu.

7. Hur passar risk och sårbarhetsanalyserna in i beslutsfattandet. Kan man ta det till sig och om inte varför tror du att det brister?

Det finns så många aspekter som man vill att vi skall lägga på de kommunala besluten, detta är en viktig aspekt. Det skall tas hänsyn till hållbarhetsfrågor, miljöfrågor, jämställdhetsaspekt, barnperspektiv m.m. Dessutom finns det starka politiska viljor. Det är inte alltid det går i samma takt. Jag tycker att man som tjänsteman måste jobba med att så långt som möjligt lägga alla fakta på bordet för de som fattar besluten. Säkerhetsfrågorna är viktiga, men de kanske inte alltid styr.

8. Tror du att det kan vara så att det är för svårt att förstå underlaget, att det är för ogreppbart. Eller är problemet att det inte kommer på bordet?

Nej, jag tror inte att det är så ogreppbart. När vi presenterar det till våra politiker försöker vi beskriva det med ord och begrepp som vi själva kan förstå. Att det inte tas hänsyn till det beror nog snarare på att man vill något annat starkare. Man struntar inte det, men det vägs in med många andra aspekter. Men ingen vill bygga ett samhälle där man bygger in faror, risker eller sårbarhet. Däremot kan riskerna bedömas väldigt olika.

9. Hur vill du få risk- och sårbarhetsanalyser presenterat för dig?

Det handlar mycket om greppbarhet och förståbarhet. Det har slagit mig, sedan jag har börjat jobba med den här typen av frågor, att ni som jobbar med de här frågorna skriver otroligt mycket. Säkerhetsområdet är det område där jag får mest skrivelser, promemorior, små sammanfattningar och utredningar. Det skrivs otroligt mycket och ibland kan det kännas svårt att hitta rätt i allt som skrivs och utvärderas. Säkerhetssamordnarens roll blir att få det mer tillgängligt. Frågorna är viktiga men textmängden är alldeles för stor. Det är viktigt att minska mängden och göra det mer tillgängligt. Samtidigt är det så att det här är frågor är alla intresserade av och det kan alltid bli en diskussion om de här frågorna.

10. Upplever du att säkerhetsarbetet förändrats efter de större tillbud/olyckor som drabbat kommunen (t.ex. tsunamin 2004 och gasoltågolyckan 2000)?

Det finns en liten risk i att det gick så bra. Risken är att man slappnar av och inte skärper sig och därför inte riktigt har den beredskap som man borde ha.

11. Tror du att ni är så bra som ni tror?

Jag tror att vi hade goda förutsättningar att vara bra eftersom vi alla gånger har haft väldigt gott om tid. Borlänge har inte varit så väldigt hårt drabbat, med stor dramatik, blod och skrikande människor. Hela samhället har fortsatt att fungera, fast det onda har drabbat oss. Men jag tror att det kan hända så mycket mer och med allt fungerande så tror jag att vi kan administrera det här även med lite högre intensitet. Det är bra att vi har tränat, det har medfört en stor mental förberedelse.

12. Vad tror du är viktigast att förändra?

Jag tror att de handlar om inställningen, att vara beredd på att det kan bli ett snäpp värre i framtiden, det kan bli mer bråttom och mer dramatiskt.

13. Hur tror du att man ska gå tillväga för att öka medvetenheten?

Det är jättesvårt. Men jag vet också att när det väl händer så ställer organisationen upp. Larmlistor blir plötsligt oviktiga, för alla människor ställer upp. Det är inget problem att få folk att jobba och rätt personer att komma in. De kommer av sig själva. När ett samhälle drabbas, och det bara är det som det handlar om, som i julas till exempel, så ställer alla upp. Då ringde folk och frågade vad de kunde göra och berättade var man kunde nå dem. Jag behövde inte titta på några listor. Krisberedskapsnämnden har aldrig satts igång, i detta fall fördelade jag och kommundirektören arbetet och träffades sedan dagligen och jobbade väldigt nära varandra. Då tittade vi inte i pärmen. Det är kanske dilemmat med det här, att det skrivna ordet det är bra när man gör det, för det har man med sig sedan. Men man använder knappt det skrivna, man har lärt sig när man skrev det. Det skrivna ordet är viktigare när man är ny i ledningen.

14. Har ni övat något med krisledningsnämnden?

Nej, det har vi inte gjort, men vi borde göra det

15. Görs det något för att hela kommunen skall ha samma syn på risk och sårbarhet?

Nej, det kan jag inte säga att vi gör. Jag tror att man måste se till hela kedjan. Om man skall motivera de många människorna, de som arbetar i vården eller skolan, så gäller det att de också ser att det som görs får ett avtryck i vardagen. Man vill ha mätbara eller synliga resultat.

16. Har man några kvantitativa mål när man gör analyserna?

Vi har bara beskrivit riskerna, vi är i ett första skede. Vi har inget sätt att mäta en förändring på det vi gör, några sådana mått är inte satta.

17. Vilket slags analyser har utförts?

Vi har gjort en del gentemot de stora industrierna, paragraf 43 anläggningarna. Vi är fortfarande i uppstartningsskedet i övrigt.

18. Får ni någon information från länsstyrelsen om hur ni skall arbeta med de här frågorna?

Ja, de har varit ganska pådrivande i de här frågorna, de har initierat ett säkerhetsarbete och gett viss inspiration.

19. Fungerar denna information bra?

Ja, det tycker jag. Vi har ju också en riskhanteringsgrupp i kommunen, som jobbar väldigt konkret med frågor i kommunen och som också tar upp alla incidenter som hänt och utvärderar dem. De har tagit upp och gjort stora beskrivningar på risker. Där finns representanter från äldreomsorg m.fl. men jag har inte själv deltagit i gruppen

20. Är dessa riskanalyser inriktade på något speciellt område?

Det vet jag inte riktigt. Det jag vet är att man faktiskt har analyserat de risker som finns och jobbat gentemot vårt försäkringsbolag. De har tyckt att vi har varit jätteduktiga med det, och att vi har ett bra sådant arbete och ett bra systematiskt brandskyddsarbete som också är rapporterat till den gruppen

21. Upplever du att det finns några brister i informationen från länsstyrelsen?

Med Länsstyrelsen så kan jag känna att de kräver för snabba resultat. Jag tror att detta är en process som kräver tid om man vill förändra, och man måste därför ge den tid. Vi har haft en bra dialog och bra relationer med länsstyrelsen, de visar intresse för kommunens arbete.

22. Använder ni er av länsstyrelsen om ni har frågor?

Jadå, det har hänt att jag har gjort för att diskutera vilken nivå ska vi lägga oss på i den här frågan och vilken länsstyrelsens uppfattning är.

23. Tror du att man kan använda länsstyrelsen mer i det kommunala säkerhetsarbetet?

Det tror jag och det tycker jag också att man skall göra. De är inte längre enbart en tillsynsmyndighet som visar med hela handen. Vi måste söka samarbete med dem, det är ju också så att de här frågorna är länsövergripande, vi är sällan själva när det händer något.

24. Kan man se länsstyrelsen som en samordnare, i så fall som en pådrivare eller en rådgivare?

I många andra frågor så har ju länsstyrelsen varit mycket av en tillsynsmyndighet med pekfingrar men just i det här området tycker jag att de har varit mycket mera tillgängliga och informativa och skapat dialoger,. Det känns att det här är ett påkostat område just nu, att vi får lite mer pengar till kommunerna och att man på länsstyrelsen bygger upp enheter och så.

25. Känner du att länsstyrelsen har makt att genomföra vad de vill?

Jag tycker att man har kunnat ha en dialog och sagt att det måste få ta den tid det tar.

26. Tycker du att länsstyrelsen har kompetens för säkerhetsfrågorna?

Ja, det tycker jag. Det kan kännas att det finns spänningar i det också, men det är väl det som är meningen om vi skall vidga området.

27. Känner du att kommunen också har kompetens för säkerhetsfrågorna?

Jag är väldigt tacksam att vi har anställt den säkerhetssamordnare vi har, som ju har jättemycket kompetens från sitt område, inte bara räddningstjänst utan även ur ett bredare perspektiv och en god kunskap om kommunen och kommunens arbete. Sen har vi ju genom Riskhanteringsgruppen hela tiden haft ett bra samarbete gentemot

räddningstjänsten där man har tagit och gett. Vi har inte konkurrerat om kunskaperna utan vi har kunnat ställa frågor till varandra och komplettera kompetens. Jag kan inte och ska inte kunna de här sakfrågorna. Däremot så bättrar jag min förståelse för att kunna arbeta med området. För det är inte bara en räddningstjänstfråga de här frågorna, utan det är mycket bredare.

28. Tror du att man har kompetens på förvaltningarna?

Det varierar säkert både med kompetens och med engagemang i de här frågorna.

29. Tror du att säkerhetssamordnaren kan påverka hela vägen?

Det är ju ambitionen i alla fall. Det kommer ju alltid att finnas områden där engagemanget är lägre. Men det är ju så att när det händer saker i samhället, så att man blir påmind om sårbarheten, då ökar det motivationen att hantera det i verksamheten. Man inser att det finns en fara i en bristande säkerhet.

30. Tror du att det finns något annat sätt än att det händer något, som kan öka engagemanget?

Ja, det är väl kunskap överhuvudtaget, att få folk med sig. Det är väl som med allt annat, att om människor känner sig motiverade för sina jobb och engagerade för sina frågor och att man lyssnar på dem, då fungerar sådant här betydligt bättre.

31. Menar du att man bygger in något slags kultur i verksamheten?

Ja, jag tror väldigt lite på skarpa skrivelser. Mycket handlar om information och motivation.

32. Finns det någon utbildning för kommunens anställda på säkerhetsområdet?

Vi är ju 4000 anställda, men det kan ju vara tänkbart att göra det med nyckelpersoner i olika verksamheter. Men vad jag vet har man inte gjort det. Kanske att man har utbildat riskhanteringsgruppen.

Sen är det så att i det här systematiska arbetssätten som vi har jobbat med, arbetsmiljö och internkontroll och brandskydd, då måste alla med till slut. Vi har jobbat väldigt mycket med olika typer av program för att få ut budskapet och skrivit mycket. Vi har gjort mycket pärmar och skickat ut och kan väl ibland konstatera att det sättet att jobba på, inte alltid ger de effekter man vill. Fullmäktige kan ta en policy om något bra men om den policyn skall förändra något i verkligheten så krävs det rätt mycket jobb. Nyckeln i sådant är chefers engagemang. Är cheferna engagerade och ställer krav, så når man alltid mycket längre. Är det en fråga som chefen struntar i då kommer man inte långt.

33. Inom t.ex. vård och omsorg har det tidigare funnits möjligheten att få en samlad information från länsstyrelsen. Vad tror du om idén att länsstyrelsen kommer ut och informerar i kommunen under en dag? Med information och frågestunder, tror du att det skulle kunna öka engagemanget?

Ja, det tror jag

34. Skulle det i så fall finnas ekonomiska resurser för det?

Vi får pengar, så att ha en sådan dag i framtiden, där man bjuder in chefer och informerar runt de här frågorna, framförallt det förebyggande säkerhetsarbete, det är väl mycket tänkbart. Jag tror att folk skulle komma för det här området engagerar. Man måste impregneras med kunskap ibland att få ett synsätt i sig. Mycket av det

som sägs glöms bort men kan man förmedla ett synsätt så att man efteråt går ut med en bild om hur det ska vara, det tror jag på. Pärmar är ju något som ni som jobbar på räddningstjänsten och i akuta situationer säkert är mer vana vid hur man skall hantera. Det är säkert något som man skulle kunna göra mycket mer av även i andra verksamheter men när man är ovan att jobba på det sätter så tar man inte till det när man är som mest engagerad. Jag tror att det kräver övning, men att det kan vara bra för att kontrollera.

35. Hur ser du på relationer till andra kommuner, tar man hjälp av varandra?

I många frågor ser man på hur andra kommuner har gjort. Och visst har vi samarbete, men vi vill väl gärna vara bäst i Borlänge och ibland finns tendensen att "det är ingen som gör det bättre än oss". Det är klart att det finns mycket att lära av andra och att diskutera och inspireras av andra som gör liknande saker. När det händer saker, då tycker jag att man har mycket kontakt över gränserna. Då visar man en extra omsorg gentemot varandra.

36. Hur är relationen till kommunalförbunden?

Det fungerar bra med räddningstjänsten. Region Dalarna har vi mycket kontakt och samarbete med i sakfrågor, näringslivsfrågor och sådant. Där jobbar man och har mycket möten. Det finns uppbyggda informationskanaler som fungerar och händer det något så hjälper vi varandra.

Bilaga II - Intervju Åsa Frithiofsson

1. Vilka är dina arbetsuppgifter

Jag är ordförande i något som heter Borlänge- Säter gymnasienämnd. Mina arbetsuppgifter hänger ihop med det reglemente som finns för gymnasienämnden. Jag har ett mer övergripande ansvar. Nämnden arbetar med att sätta upp mål för verksamheten, det är i sin tur ofta baserat på mål och ekonomiska ramar som är fastlagda av kommunfullmäktige. Vi följer även upp hur nämnden jobbar för att nå målen inom de ekonomiska ramarna och vi har också speciella uppgifter som beror av lagarna t.ex. skollagen och gymnasieförordningen.

2. Hur definierar du

a. risk

Dels handlar det om fysisk risk, sedan kan det också vara en ekonomisk risk och en verksamhetsrisk. En risk för att det ska hända något som påverkar elever och personal kroppsligen. Det kan naturligtvis också vara psykiska risker. Det handlar om en fysisk trygghet. Sedan finns det också de andra riskerna som vi hela tiden jobbar med att försöka förutse, som ekonomiska risker, t.ex. vad vi får betala om våra elever väljer frigymnasium och vad det är i omgivningen som påverkar elevernas val och hur klarar vi ut att hantera det och förutse det. Den typen av risker jobbar vi mycket med.

b. Sårbarhet

Det är samma. Risk och sårbarhet hänger ihop

c. Säkerhet

Det är en sådan sak som börjar vakna upp runt skolan. Då tänker jag dels på ren säkerhet vad gäller inbrott och skadegörelse, det har vi levt med länge. Men sen är det också vad som händer i skolans lokaler, vilka som får vistas där, hur vi kontrollerar det och att de beter sig på ett sätt som utgör en risk för andra och säkerheten. Det är helt enkelt säkerhetstänkande runt många olika saker, naturligtvis runt ekonomiskt kostsamma saker men även runt elevernas säkerhet på och utanför skolan.

3. Hur arbetar ni med risk och säkerhetsfrågor? Gör ni några analyser?

Det har jag för mig att man har gjort här. Det är inte politikerna som gör dem, utan det är tjänstemännen som gör dem och sedan kommer de upp i nämnden antingen för delgivning eller för att fatta beslut. Det beror på ämnets karaktär och vad det är för frågor. Jag har bestämt för mig att man har gjort riskbedömningar och riskanalyser. Jag tror visserligen att det har varit mer ekonomiskt verksamhetsinriktade, det är revisorerna som har velat ha det. Jag kan inte påminna mig att det har handlat om just kroppslig säkerhet.

4. Känner du till Lagen om skydd mot olyckor och lagen om extraordinära händelser i fredstid?

Nej, det gör jag inte. Det jag vet däremot är att kommuner måste jobba med att förebygga olyckor och att det är mycket gamla människor som råkar ut för olyckor i hemmet och så vidare och hur man på enkla sätt kan minska antalet olyckor. När det gäller ungdomar så är trafiken det största bekymret.

5. Vet du om det finns något mål för kommunen med säkerhetsarbetet?

Ja, det finns det. Antingen är det en plan antagen eller så är det under arbetande. Jag vet att det har diskuterats och det är mycket möjligt att vi har fastställt något sådant. Det har jag bestämt för mig, det har varit ett stort arbete som jag tror Rune Hjort och Urban Näsström och någon mer höll på med.

6. Kan du uttrycka det målet

Nej

7. Om du ska ta del av risk- och sårbarhetsanalyser som beslutsunderlag. Hur vill du få dem presenterade?

Frågorna var uppe till diskussion i kommunfullmäktige vid bygget av Ica Maxi. Analyserna hade utförts av Det Norske Veritas och innehöll statistik, sannolikheter och dylikt. Det är inte helt enkelt att ta del av och att sätta sig in i. Det märktes väldigt tydligt i den debatten att det var väldigt svårt för många att tolka, eller så var det helt enkelt så att man inte ville tolka de här uppgifterna. Det är klart att det har sina problem men det beror ju på vad det är för typ av risk som man vill beskriva, hur det ska presenteras.

8. Skulle det vara lättare att inte prata om sannolikheter?

Ja, i och för sig, men jag tycker också att man får försöka skärpa sitt intellekt. Man måste kunna resonera i sannolikheter och så måste alla inse att det inte finns något som är helt osannolikt, det finns alltid någon liten sannolikhet för att även de allra värsta sakerna skall hända. Man måste kunna ställa krav på folk så att de utvecklas istället för att förenkla allting. Det måste naturligtvis anpassas för att man har att göra med människor som inte är experter men man får ju också förutsätta att om man har ett förtroendeuppdrag så ska man ju också kunna sätta sig in i frågorna, även i mer komplicerade sammanhang

9. Om du skulle ge ett tips för hur man ska göra för att lättare kunna implementera det i beslutsprocessen, vad skulle du säga då?

Vad som behövs för att det skall bli något resultat av saker, det är tyvärr att det händer någonting så att man blir omskakad och att man inser att det sådant händer och att det inte bara händer andra. Så är det med oss alla, privatpersoner och beslutsfattare också. Det är nog så att man måste bli lite omskakad, men det är ju ingenting man vill ska hända. Jag tror att man måste peka på tillämpningar och verkliga saker så att man förstår att det verkligen kan hända.

10. Vad tror du om att säkerhetssamordnaren sammankallar till information till alla, så att man får informationen muntligt istället för på papper?

Ja, papper, det tjänar inte mycket till. Men att samla ihop till stora sammandragningar när man är folk från alla möjliga sorters verksamheter, det har en väldigt begränsad effekt. Det krävs ett mycket mödosamt arbete med att informera ute i det lokala sammanhanget, till varje enhet och försöka anpassa det utefter förutsättningarna där, det tror jag absolut. Papper det är hopplöst och likaså via dator.

11. Vet du hur man har planlagt arbetet med handlingsprogram på er enhet?

Man skall vara medveten om att vi har en väldig massa olika administrativa åtaganden, det är mycket handlingsprogram och policys. I skolverksamhet är det jättemycket sådant. Skolverket kräver att man skall lämna en kvalitetsredovisning

varje år och vi jobbar väldigt mycket med kvalitetssäkring. För vår del så skall sådant här in i det ordinarie kvalitetsarbetet. Men, man skall vara medveten om att, på skolor, i synnerhet, har man väldigt mycket krav och förväntningar på sig om allt. Från att eleverna faktiskt skall lära sig läsa, räkna och skriva och att vi sysslar med yrkesförberedande program där de skall lära sig väldigt mycket yrkeskunskaper av olika slag, till att man skall jobba med värdegrundsfrågor, farorna med tobak, alkohol och droger och attityder av allehanda slag och hur viktigt det är att man lever ett sunt liv och äter bra och hur man betar sig i trafiken. Allt, i skolorna så skall i princip allt ske. Det föräldrar och familjen inte mår med, det får man klara ute i skolan. Det som ingen annan del av samhället klarar av, det skall man klara av i skolan. Det är otroligt mycket. Detta plus att man lever i en väldigt stark förändring just nu, som man gjort sedan en tid tillbaka. Det är mycket man skall hinna med, så jag tror att allt sådant här arbete vad det än handlar om, jämställdhetsplaner, mångfaldsplaner, drogpolicys, alkoholprogram och allt möjligt, det finns en viss mättnad av allt sådant i skolorna, utan tvekan. Då måste man hitta ett sätt att få in det som en naturlig del i det man ändå gör, så att det inte blir något extra som man måste göra. För det första är det en stressfaktor och för det andra är det väldigt mycket som skall till om det inte bara skall bli en skrivbordsprodukt som står där i hyllan för att man skall ha gott samvete. Men man jobbar ju mycket på skolorna, men har beredskap för vardagssakerna. Det är så många ungdomar i skolan, det händer alltid en massa saker, det är någon som råkar ut för trafikolyckor, svårt skadade, någon dör. Statistiskt kan ses att det händer mycket med ungdomar, t.ex. att de blir sjuka eller begår självmord. För dessa saker har man kristeam som jobbar väldigt bra med sådant. När olyckan väl har hänt så finns det en väldigt bra beredskap, sedan försöker man arbeta förebyggande på alla möjliga sätt. Men sammanfattningsvis är det mycket planer och policys, en väldigt hård arbetsbelastning.

Många risker återkommer ju, till exempel trafiken. Där har vi kört en kampanj tillsammans med vägverket som varit väldigt lyckad. Den gick förra läsåret och jag antar att det blir en fortsättning, för den behöver man framföra hela tiden och det är "Don't drink and drive". Det är en väldigt brännande fråga bland ungdomar.

12. Finns detta nedskrivet på papper?

Jag kan tänka mig att det finns en hel del på papper, för här jobbar man hela tiden väldigt systematiskt, men det ligger väldigt mycket på tjänstemannansidan. Arbetet med verksamhetsfrågor är väldigt systematiskt och strukturerat, så du kan säkert hitta en hel del här. Det som finns här, det är sådant som också används, här passar man sig för att bara få hyllvärmare och man försöker få ett levande dokument.. Man jobbar också på ett sådant sätt att man försöker koncentrera sig på vissa saker och låter sig inte styras av att det kommer nytt och nytt som man måste göra. vi jobbar mycket med de stora frågorna, droger och ungdomarnas sexuella riskbeteende.

13. Vad tror du är viktigast att förändra inom riskarbetet på er enhet?

Ungdomar behöver inse att de måste tänka på konsekvenserna innan de gör något. Det är ungdomarnas eget beteende och attityder som kräver ett mycket långsiktigt arbete. Det är klart att det kan hända saker på gymnastiken och i och utanför skolan, men det är framförallt beteendet och att tänka efter innan som vi måste jobba med. För en del ungdomar går det alldeles utmärkt men för en del ungdomar så är det morgondagen, man är odödlig. Men ibland händer det saker, som för två år sedan dog det två flickor i en trafikolycka och då börjar de tänka efter, men det går ju över.

14. Finns det något som görs på enheten för att ha samma syn på risk, sårbarhet och säkerhet?

Det är en balans hela tiden att man dels jobbar med att ha en enhetlig syn på vissa saker men också vill ha ett lokalt engagemang och en lokal prägel på saker. Man kan inte bara säga att nu skall alla tycka likadant och se på det här på samma sätt, för förutsättningarna är så olika. Vi försöker hela tiden att enas om vissa mål och vissa ekonomiska ramar även om de inte är så nedbrutna på den detaljerade nivån. Men man har rätt att disponera sin budget väldigt självständigt på varje skola. Sedan får man jobba utifrån förutsättningarna på varje skola, som är väldigt olika. Det går inte att ha en modell för alla, utan vissa mål enas vi om och man har sin ekonomiska ram och sedan ska man själv jobba efter bästa förmåga inom de lokala förutsättningarna att nå dem. Vi har ingen ambition att likrikta hela vägen, det går inte.

15. Hur upplever du att informationen om säkerhet från kommunen fungerar?

På tjänstemannasidan vet jag inte. På politikersidan så sitter jag med i kommunfullmäktige där vi fattar beslut, men det är bara i de ärenden som är uppe i kommunfullmäktige och min del av kommunstyrelsen. Det är så jag får information om saker och ting. Informationen går annars tjänstemannavägen.

16. Anser du att kommunen har kompetens för säkerhetsfrågorna?

Det vet jag inte, men uppenbarligen finns det en säkerhetssamordnare nu och det finns säkert kompetens, men om den är tillräcklig det vet jag inte.

17. Upplever du en vi-känsla på säkerhetsområdet inom kommunen?

Nej, det gör jag inte, inte som politiker.

18. Finns det många motsättningar på området?

Nej, inte bland säkerhetsfrågorna, det kan jag inte tro.

19. Hur ser du på relationen till andra enheter?

På de här områdena har vi ingen, gymnasieskolan är ju så stor. Det är klart att man vill veta hur de jobbat med frågorna på grundskolan så att man kan bygga vidare på det. Men annars har vi inte speciellt mycket samarbete. Man har kontakt med socialnämnden, men inte när det gäller säkerhetsaspekter. Vi samarbetar i andra avseende, mer sociala frågor.

Bilaga III - Intervju Doris Brodén

1. Vilka är dina arbetsuppgifter?

Jag ska leda denna nya nämnden, försöka att leda till de rätta besluten. Det är ju den stora biten, Ordförande är ju en slags ledare som skall samordna osv., ta till sig uppgifter att förmedla för att sedan nämnden skall kunna ta bra beslut.

2. Vad är din enhets uppgift?

Enhetens uppgift är ju att ta fram de uppgifterna/underlag som nämnden behöver för att ta riktiga beslut. Det är deras uppdrag.

3. Hur definierar du /vad är... för dig

a. Risk

Det kan ju ha många definitioner. Risk att bli smittad, risk att göra illa sig, risk att utsättas för något. Jag vet inte hur jag skall definiera det egentligen för att få ett bra ord på det. Mera negativt än positivt, ofta är det risk i samband med negativa saker, man säger ju risk att det ska gå fel, man säger aldrig risk att det skall gå bra. Visst är det negativt

b. Sårbarhet

Man kan vara sårbar på många olika sätt. Man kan vara sårbar inom själva verksamheten, då att man är för lite personal för att kunna sköta sina åligganden. Om många är borta så är man väldigt sårbar. Som person kan man vara lite underminerad och då vara väldigt sårbar, man kanske har råkat ut för något tragiskt i släkten eller nåt sådant, då är man sårbar på ett vis.

c. Säkerhet

Där finns också flera olika definitioner. Säkerhet kan ju att jag är säker i min roll, jag är kunnig osv. Säkerhet i det andra fallet det är att jag gör riskanalyser på de arbetsmoment som utförs, för att sedan där risker upptäcks förändra verksamheten så att olycksfall förebyggs. Därmed blir det en bättre säkerhet för både brukare och personal.

Vad gäller alla tre, kan man säkert komma på många fler definitioner om man sitter och spånar

4. Hur ser organisationen för risk- och säkerhetsarbete ut i kommunen?

Det är jag väldigt dåligt insatt i. Vad jag ofta tjar om, som kommer från den andra världen, den industriella världen, det är att man måste införa det systematiska arbetsmiljöarbete i verksamheterna. Göra riskanalyser, handlingsplaner. Man säger att man gör det, men jag har hitintills inte sett några handlingsplaner. Jag tror inte heller att man gör några riskanalyser eller något systematiskt arbetsmiljöarbete överhuvudtaget. Då är det någonstans det klickar, om det är utbildning eller om det bara flyter ut det vet jag inte, men jag jobbar på det. Jag tycker att det är hemskt viktigt att man har det här och vet vilka risker som finns och gör så mycket man kan för att eliminera. Allt kan man ju inte förebygga.

5. Vem arbetar med risk och säkerhetsfrågor på din enhet?

Vad gäller personal så ligger det på produktionsstyrelsen. Men om du menar sårbarheten på kansliet så finns ingenting upplagt på hur man skall göra. Är det någon som blir hastigt sjuk så finns det oftast inga att sätta in, det finns ingen plan. När det gäller just personal ute i verksamheten så ligger det på produktionsstyrelsen.

Det är ju de som handhar personalen i verksamheten, men sen är det ju cheferna som skall tillse att det här fungerar i de olika enheterna. Det ligger i deras jobb. Hur de sedan delegerar, så är det säkert väldigt olika, men det är cheferna som har det yttersta ansvaret.

6. Känner du till de nya lagarna på området, om skydd mot olyckor och lagen om extraordinära händelser?

Väldigt lite, jag har inte satt in mig i det så mycket, men jag vet att dom finns.

7. Har du märkt någon förändring i arbetet

Nej, inte här eftersom jag inte är ute i verksamheten så mycket, på kansliet har jag inte märkt någon förändring.

8. Vilket är kommunens mål med säkerhetsarbetet?

Jag vet inte om det finns mål för säkerhetsarbetet, jag borde ha hört det i sådana fall

9. Hur passar risk- och sårbarhetsanalyser in i er egen organisations eller ert beslutsfattande?

Där tror jag det blir mer person, hur man påverkas i personären, för det är ju de som gör att man blir lätt sårbar, jag tror att det blir mer åt psykosociala hållet hos mig som person. Detta om jag tittar på tex. om man får en massa kritik som egentligen är obefogad, som man ger bara för att få till stånd andra saker, då blir man sårbar. Sen blir man ju sårbar naturligtvis när det fattas folk, när inte de finns som tar fram de underlag man behöver.

10. Hur vill du ta del av risk- och sårbarhetsanalyser. Hur anser du att de bör presenteras för att kunna använda dem som beslutsunderlag?

Muntligt och skriftligt, får jag det muntligt så kan jag fråga på ett annat sätt så att det inte blir fel i tänket. Om jag frågar om jag uppfattar det rätt så kan du säga ja och nej. Men man skall också ha det skriftligt.

11. Tror du att en informationsdag på området skulle underlätta, ska man i så fall ta den för alla eller för varje förvaltning var för sig?

Jag tror att man skall ha flera informationstillfällen så att alla har möjlighet att vara med.

12. Vad tror du kan underlätta implementeringen d.v.s. vad tror du kan underlätta införandet och användandet av risk- och sårbarhetsanalyser i beslutsprocessen?

Utbildning. Jag tror att anledningen att man inte startar upp sådana här processer är att man inte kan, att man inte vet hur man gör, hur man startar upp överhuvudtaget. Det kräver utbildning och man kan ju göra det tillsammans med annan utbildning.

13. Vet du om någon fått utbildning inom området risk- och säkerhet? I såfall vilken?

Inte det du menar med riskanalys. Det jag har gått och kör är systematiskt arbetsmiljöarbete. Det är lite annorlunda än det du pratar om. Jag tror att det är dåligt med utbildning på det området.

14. Finns det en plan för utarbetandet av handlingsprogram för förebyggandeverksamheten?

Vad gäller personal så är det produktionsstyrelsen. Övergripande handlingsplaner och mål det tas fram av personalen här på kansliet. Sedan tas det upp i nämnden för beslut.

15. För de risker som drabbar brukaren, var görs handlingsprogram för det?

Det skall göras ute på enheterna. Det skall ligga så nära de som jobbar som möjligt

16. Gör man riskanalyser för risker som drabbar brukaren?

Jag har aldrig sett några. Nu är jag ju väldigt ny här, men jag har aldrig sett att man har gjort några analyser för det vare sig för brukaren eller de anställda. Jag tror inte att det finns för patienterna eller avdelningar att den och den policyn skall vi ha för att ingen skall kunna ramla ur sängen eller halka i duschen. Jag har aldrig hört talas om att det finns, det kan ju finnas men jag tror inte det.

De risker man pratar om är mer pengar och så, jag tror inte att man gör analyser för vad du menar med risker ute för brukaren. Vi tittar på helt andra saker, vad kan du göra själv, vad kan du inte göra själv och vad behöver du hjälp med. Detta borde ligga på enhetscheferna i så fall, det finns minst ett tiotal, och sedan finns det även på hemtjänsten. Det borde ligga så nära som möjligt, närmast golvet.

17. Upplever du att säkerhetsarbetet förändrats efter de större tillbud/olyckor som hänt i kommunen (t.ex. gasoltågolyckan 2000 och tsunamin)

Jag tror att man fick upp ögonen på ett annat sätt i och med tågolyckan. Och sen förfinade man det ännu mer. Med två, så pass täta katastrofer så tror jag att man upptäckte att det finns ett behov, och att det här måste vi jobba med, och vara snabbare när det händer saker. För det syntes vid tsunamin att det gick mycket fortare att få saker och ting att fungera. Jag upplever att man har fått rutin så att man vet hur man skall lägga upp det nu.

18. Tror du att det finns något annat sätt än att det händer något för att förbättra rutinerna?

Det är också utbildning, det är A och O. Det är precis lika som att det händer olycksfall ute i verksamheten och att man då vet vilket kris skydd man skall koppla in. Det kan tom vara vid dödsfall att det behövs en krisgrupp och då skall man ha en färdig grej att man bara kan ringa till någon och säga att nu sätter vi oss ner och nu gör vi det här. Det är ju mycket lättare ute på industrin för där stoppar du produktion och gör det, i kommunen är det fortfarande människor som skall vårdas samtidigt som du behöver vårdas själv när du mår dåligt av något som har hänt. Det är mycket svårare där, för där kan du inte bara kalla ihop personalen och sätta dig i två tre timmar, utan där måste arbetet ändå flyta på. Därför borde det finnas en grupp som man kunde kalla in när det händer något. Det kanske räcker att man har en sådan grupp som kan hoppa in överallt, för att de andra skall få tala ut. Det ser man som i eran bransch, när det händer någonting, så funkar detta jättebra. Men det fungerar inte alltid i kommunen, jag tror att det har ganska mycket med kvinnor och män att göra. Kvinnor ska liksom vara så starka att det fungerar ändå, karlar förväntas inte vara lika tåliga när det gäller sådana saker.

19. Vad tror du är viktigast att förändra på säkerhetsområdet?

Förebyggande, fungerar det så har man kommit långt. Det inkluderar allt.

20. Görs det något för att hela enheten skall ha samma syn på risk och sårbarhet? Inte vad jag vet. Jag har inte ens hört att man har pratat om det.

21. Hur upplevs generellt att den information om säkerhetsarbetet som tillhandahålls från kommunen fungerar? Jag vet inte ens om man får den, om den upplevs överhuvudtaget.

22. Anser du att kommunen har kompetens för säkerhetsfrågorna? Det tror jag, men inte tillräckligt.

23. Tror du att de kan få det? Ja, genom utbildning t.ex.

24. Anser du att ni i er verksamhet har kompetens för säkerhetsfrågorna? På kansliet har vi nog kompetens för vissa delar, vissa behöver nog kompletteras. Jag tror inte att man har fått utbildning på dessa områden, den här delen har nog glömts bort. Man har inte gjort det innan och då känns det som något jättekrångligt, och svårt och då är det lika bra att låta bli.

25. Kan man dra lärdomar från något annat område där implementeringen fungerat bra. Det finns säkert förebilder i andra företag men man får nog ta och titta efter dem. Men knappast kommunen, de är för stora och otympliga för att det skall gå smidigt.

26. Har ni någon kontakt inom området med andra förvaltningar eller nämnder? Inte med just riskarbetet. De som talar mest risker och risker på jobbet är nog socialförvaltningen. De blir hotade på jobbet, det blir man inte här på kansliet.

27. Finns det i kommunen en vi-känsla när det gäller bearbetandet av lokalpolitiska säkerhetsfrågor? Kanske.

28. Vad tror du är viktigast för arbetet? Utbildning, det är A och O. Mycket sådant här bottnar i att man inte törs eller inte kan och då vill man inte heller. Så är det med allt sådant. Det handlar också om att det är inte så svårt om man kör igång, när man väl har börjat så går det jättefort. Det är just den här tröskeln som man skall komma över och då tar man lätt in en konsult som gör en fin hyllvärmare. För man kan det ju inte när det är dags att revidera, för man har ju aldrig gjort det, utan då ska man in och betala de där pengarna en gång till eller så får man skriva att det är som förut. Man kan ju tjäna pengar istället om man förebygger, så det skulle säkert löna sig om man gör det på riktigt.

Bilaga IV - Intervju Pia-Lena Andersson

1. Vilka uppgifter har din nämnd?

Vi har uppdelat ansvar, organisationen kan kanske upplevas krånglig. Nämnderna är beställarnämnder och beställer verksamhet samt har ett politiskt ansvar, medan produktionsstyrelsen är utförarorganisation och har ansvar för personal och lokaler och sådana bitar och det är det ansvarsområdet som jag tänker mig för det här med brandsäkerhet och andra säkerhetsfrågor och risker som har med personal och lokaler att göra.

Beställarnämnder är sällan berörda i de här frågorna, vi beställer verksamheten men vårt ansvar slutar med verksamhet. Personal och lokal har en annan organisation ansvaret för. Eventuellt tar vi del av det i någon form men det är inte vårt ansvar med arbetsmiljö eller liknande, utan det är produktionen som även den har en politisk styrning, så det finns ett politiskt ansvar också, men hos en annan part.

2. Hur definierar du

a. Risk

Risk är ju att något riskerar att vara sårbart. Det kan innefatta allt möjligt, allt från fysiska till psykiska risker och verksamhetsrisker, jag har svårt att sätta en speciell definition på det. Men det är negativt, motsatsen till chans eller möjlighet.

b. Sårbarhet

Det kan också vara negativ, att något är sårbart, inte solitt. Men går man till människor så kan det också delvis vara positivt, det kan ligga något ödmjukt i det

c. Säkerhet

Det låter nödvändigt men samtidigt låter det också kontrollerande. Säkerhet har en dubbel betydelse för mig. Det är klart att det ska finnas säkerhet och att säkerhet är viktigt men ibland kan säkerhet få en att känna instängdhet, tex. låsta dörrar i stadshuset, inte tillgängligt. Men frågan är ju vad som skall vara säkert, för vem och för vad.

3. Finns det någon speciell som är ansvarig för säkerheten på produktionsenheten?

När det gäller vuxenutbildningen så vet jag att det är rektorn som är ansvarig för säkerhet och brandskydd i alla lokaler för personalen, och för den verksamhet vi har till våra medborgare. Den är han ansvarig för.

4. Känner du till de nya lagarna, skydd mot olyckor och lagen om extraordinära händelser?

Nej

5. Har ni tagit del av risk och sårbarhetsanalyser?

Inte mer än vad det gäller kvalitetsåterföring och det är ju de traditionella där man bedömer risk och konsekvens. Där bedöms risk och konsekvens för olika fel som kan uppstå. Det bedöms med risk låg, medel eller hög och konsekvens allvarlig, kännbar och mindre. Det rör ekonomi, felaktiga beslut, kvalitet mm. Det är ju det här som vi har kontroll på, verksamheten. Inte alls lokaler och personal, eller hur det är för de vuxenstuderande att vistas i de här lokalerna. Vi gör en beställning till produktionen på verksamhet och sen är det de som har ansvar för hur beställningen genomförs. Vi

gör kvalitets- och kvantitetsuppföljningar. Produktionsstyrelsen har det politiska ansvaret att lagar och normer följs beträffande personal och lokaler.

6. Tar produktionen själva beslut om vad som skall åtgärdas?

Ja, det gör de. Men det kan ju vara så att nämnden kan ha synpunkter på om de tar ett beslut på att flytta verksamheten till en annan lokal eller liknande så att kvaliteten påverkas då har vi en dialog om det. Men vi kan inte bestämma att utbildningen ska ske i de och de lokalerna, det är de fria att göra själv. Men vi kan ha synpunkter.

7. Hur vill du ta del av risk- och sårbarhetsanalyser. Hur anser du att de bör presenteras för att kunna använda dem som beslutsunderlag?

Ungefär som den här modellen som vi har på verksamheten, den är ju ganska bra, där man bedömer om riskerna är höga eller låga.

8. Väger man ihop risk och konsekvenser så att man kan välja vad man skall jobba med först?

Risken kommer ju först, konsekvensen kommer ju sedan när risken har inträffat, så det är där man får jobba.

9. Om risken är väldigt låg men konsekvensen är förödande, väljer ni då att jobba med den risken. Finns det någon metod att väga prioritering?

Den frågan har jag faktiskt aldrig ställt mig, men om jag får tänka fritt så måste det ju naturligtvis vara att undvika den, att oskadliggöra risken, att det inte skall vara möjligt att inträffa om konsekvenserna är väldigt höga. Det måste vara ett samspel. Det görs av tjänstemän som gör riskanalyserna, så får vi ett underlag att fatta beslut på. Som politiker är vi är sällan med i hela processen.

10. Vad tror du kan underlätta implementeringen d.v.s. vad tror du kan underlätta införandet och användandet av risk- och sårbarhetsanalyser i beslutsprocessen?

Lärande är ju alltid ett viktigt moment, det är ju kunskap som ger insikt. Att bara fatta beslut om något och delegera ut, hamnar ofta i bokhyllan. Man behöver ett kunskapsprogram, ungefär som vi gör med miljön. Där har ju kommunen tagit beslut om en policy, men där ingår också utbildningssteg som förvaltningen ska genomgå för att bli medveten om varför det här är viktigt. Det borde ju kunna vara samma sak med det här.

11. Vem tror du att man skall utbilda då?

Egentligen så är det ju hela organisationen. Om man ser till miljösidan så är det ju först nyckelpersoner men sen sker ju utbildningen också hos personalen i olika arbetsgrupper på olika nivåer. I alla fall när det gäller miljö räcker det inte med bara chefer, det måste hela vägen ut i linjen. Det är mycket möjligt att det skulle behövas även här.

12. Tror du på att samla alla till information eller varje nämnd för sig?

Man kanske börjar med nyckelpersoner och gör någon utbildning av övergripande karaktär och vikten av det här, men sen tror jag att man måste samla ihop enheten. Och det tror jag kan pågå under en lång period också, det är inget man smäller av som en raket och sedan lägger det sig utan då måste det in i en strategi, en process.

13. Görs det något för att hela enheten skall ha samma syn på risk och sårbarhet? Ingenting just nu. Men skulle vi göra det så skulle vi nog använda en sådan modell med processtänkande, tror jag

14. Hur upplevs generellt att den information om säkerhet som tillhandahålls från kommunen fungerar?

Den kommer oftast som en skrivelse eller ett protokoll, det är sällan det är någon annan form av information. Bristen är ju att det för att bli en förändring i synsätt och attityder så krävs det mer en process, det blir en skrivbordsprodukt i bokhyllan som någon kanske får ansvara för att följa upp, men det händer inte något i grunden. Det är nog det vanligaste. Jag kan inte uppleva direkta brister på området eftersom jag inte känner till det, men om man ser till andra områden, hur mycket direktiv som kommer, så är det mycket papper. Jag tror mer på information och kunskapsuppföljning i en lite längre process, inte bara i en information utan vid flera tillfällen med uppföljning så att fler blir delaktiga, då tror jag att man förändrar beteende och synsätt mer grundligt.

15. Anser du att kommunen har kompetens för säkerhetsfrågorna?

Det tror jag nog att det finns, om man drar ihop kompetensen som finns ute på lite olika håll. Men den stannar lite där den finns, så om vi skulle köra en sådan process så finns det säkert personer i organisationen som är kunniga och som skulle kunna leda den.

16. Anser du att nämnden har kompetens för säkerhetsfrågorna?

Nej det har vi inte men vi kan tillgå det om vi behöver det. Om vi blivit varse om problemet, att det finns ett behov så tror jag att vi ganska så lätt kan kalla in den kompetensen.

17. Finns det i kommunen en vi-känsla när det gäller bearbetandet av lokalpolitiska säkerhetsfrågor?

Nej, det vet jag inte riktigt, men det finns ju någon som är överordnat ansvarig för säkerhet i kommunen, en tjänsteman eller nåt sånt, finns det inte det? Jag anser att den här personens ansvar bör vara att leda en sådan process i organisationen och inte bara sätta sig ner och formulera dokument som delas ut som direktiv. Då tror jag inte att det händer något och det skapas inte heller en vi-känsla. Man måste titta på lite långsiktigare utbildningsansatser med seminarium eller liknande för att komma fram till förändring.

18. Hur ser du på relationen till Andra enheter? Kan man ta vara på varandras kunskaper?

Ja, det tror jag, och det är väl också vår skyldighet. Upptäcker vi att vi saknar kompetenser så lånar vi ju in det. Men det är inget som görs på säkerhetsområdet just nu eftersom vi inte blivit uppmärksammade på det behovet.

19. Anser du att kommunen jobbar aktivt med säkerhetsfrågor?

Det kan jag egentligen inte svara på eftersom jag är dåligt insatt i det men eftersom vi har anställt en person så finns det väl i alla fall en målsättning att göra det.

Implementeringsproblem i säkerhetsarbetet

20. Upplever du att säkerhetsarbetet förändrats efter de större tillbud/olyckor som hänt i kommunen (t.ex. gasoltågolyckan 2000, tsunamin 2004)

Ja, det som förändrats är väl att man hittat samverkan inom organisationen och vägar att nå ut till medborgaren snabbare och hittat strategier för hur man kallar ihop krisgrupper och arbetet efter att katastrofen inträffat, en ökad beredskap.

21. Vad tycker du är viktigast att förändra?

Att man har en längre process i det som man vill förändra när det gäller beteende och attityd, oavsett om det gäller de här frågorna eller andra. Att man tänker igenom det mer långsiktigt och kör olika processer med hela organisationen. Att man inte bara får ut ett dokument och så är det bra med det.

Bilaga V - Intervju Mariann Nordlöf

1. Vilken är din arbetsuppgift?

Att leda Barn- och skolnämnden som ordförande. Jag är även vice ordförande i finansutskottet, det organ som beslutar om kommunens ekonomi, följer upp ekonomin och fattar beslut i centrala kommunala frågor.

2. Vilka uppgifter har nämnden?

Förskola, grundskola och tränings- och grundsärskola

3. Hur definierar du

a. Risk

Risk är något som relativt oväntat kan hända. Det gäller att man i ett sådant läge har en handlingsplan för att möta risken. Det kan hända många olika saker runt våra barn i skolan, på fritiden och i andra sammanhang. Det är vad jag betraktar som risk. I och med gasoltågolyckan som vi hade blev det väldigt påtagligt hur sårbart ett samhälle är.

b. Sårbarhet

Det är att vi har ett öppet samhälle där vi inte kan skydda oss mot allting, det innebär att vi som medborgare inte kan vara 100 % säkra hela tiden. Sårbarhet är priset för ett öppet samhälle.

c. Säkerhet

Säkerhet är egentligen att man skall eliminera det som man kallar för risk. Det är även om det händer något oförberett, att man har en handlingsplanering så att man något sånär vet vilka man skall kontakta i ett sådant läge. Det kan vara den enskilda människan som drabbas av en katastrof eller en stor katastrof som drabbar många.

4. Vet du om det finns någon organisation runt risk och säkerhet i kommunen?

Ja, det finns det, det ligger på vår A och U enhet. Där skall dels kartläggas vad som kan hända här på stadshuset och sedan har vi fått gå en utbildning för vad som gäller vid en evakuering av Borlänge. Där behandlades var vi skall ta vägen och vilka som skall evakueras.

5. Vilka har varit på den utbildningen?

Det var vi som satt i finansutskottet eftersom vi ska agera krisberedningsgrupp. I samband med den här olyckan så träffades vi varje dag för att stämma av läget.

6. Upplever du att säkerhetsarbetet förändrats efter de större tillbud/olyckor som hänt i kommunen?

Just precis när det hade hänt, när vi var som mest involverade och engagerade i det, då var man medveten. Men sen är det väl naturligt att man vaggas in i säkerhet igen och tror att det inte kan hända här.

7. Vem utför riskanalyser?

Det är ute på skolan. Det ingår i vår internkontrollplan att se till att det blir gjort ute i verksamheterna, så att man kan ta del av det som utförs på respektive skola. Ansvaret ligger på utföraren och det yttersta ansvaret på resultatenhetschefen.

8. Vilka risker jobbar ni med?

Vi har jobbat mycket med allergier i Barn och skolnämnden, barns möjlighet att vara i våra verksamheter trots att de har allergi, det är ju en risk. Barnen går med personalen i skolan och gör skyddsronder. Sedan finns trafikmiljön som också är riskfylld för barn.

9. Känner du till lagen om skydd mot olyckor och lagen om extraordinära händelser?

Ja, det känner jag till, men jag är inte speciellt påläst på det

10. Har arbetet förändrats efter att lagarna kommit?

Nej det tycker jag inte.

11. Känner du till om man har börjat arbeta med handlingsprogram?

Ja, det pågår ett arbete som ligger på A och U enheten, det har åtminstone gjort det tidigare. Mariann Sjöström var säkerhetsansvarig då, nu är det väl Cecilia Klüft, sen har väl hon delegerat det.

12. Har kommunen något mål med säkerhetsarbetet?

Nej, det vet jag inte. En säker och trygg kommun det har vi och vi har en trygghetsplan. Den är gammal och den skulle revideras, men det har inte skett.

13. Hur passar risk- och sårbarhetsanalyser in i ditt beslutsfattande?

Det handlar väldigt mycket om bemanning. Eftersom jag är politiskt ansvarig för barnverksamheten så handlar det om vilken bemanning vi har i verksamheten. Bemanningen påverkar om barnen kan vara trygga och om föräldrarna kan vara trygga med att de lämnar dem där de har bra tillsyn om det händer något. Vi har ansvar för barnen, det får inte vara så att de kan rymma, att ett och tvååringar kan ta sig ut genom grinden och sticka ut på gatorna, eller gå ner till älven.

14. Hur vill du ta del av risk- och sårbarhetsanalyser. Hur anser du att de bör presenteras för att kunna användas som beslutsunderlag?

Jag vill ha ett dokument som visar på och kan lära mig en del om hur man skall tänka med sårbarhet och risker. Jag tycker om muntlig information.

15. Vad tror du kan underlätta implementeringen d.v.s. vad tror du kan underlätta införandet och användandet av risk- och sårbarhetsanalyser i beslutsprocessen?

Kunskap, att man har verksamheterna med sig som ser vad som kan hända. Oavsett vilken verksamhet det är.

16. Har ni en plan för utarbetandet av handlingsprogram för förebyggande verksamheten?

Inte som jag känner till.

17. Görs det något på nämnden för att hela nämnden skall ha samma syn på risk och sårbarhet?

Vi har inte gjort det hittills. Jag gissar att det kommer sådana diskussioner när det här blir aktualiserat. Men vi har internkontrollplanen och det handlar om att följa upp verksamheten ur olika aspekter.

18. Hur upplevs generellt att den information om säkerhet som tillhandahålls från kommunen fungerar?

Det har jag inte tänkt på. Har vi någon sådan? Nog kan vi bli bättre.

19. Har kommunen kompetens för säkerhetsfrågorna?

Ja, det tror jag

20. Har nämnden kompetens för säkerhetsfrågorna?

Vi har ingen speciellt avdelad tjänsteman som följer upp säkerhetsfrågorna. Men vi har kvalitet, och det är klart att säkerhet kan vara en del av kvalitetsarbetet. Det är där vi har kompetens, när det gäller att få ut det vi vill för de medel vi satsar. Men det är också en avvägningsfråga, när man talar om barn och unga så måste de också ha en frihet att få egna erfarenheter, det är det man lär sig av. Vi kan inte bara linda in dem och föra dem omkring. Tyvärr gör en del sig illa och då får man bara hoppas att de där felen inte blir för stora.

21. Finns det i kommunen en vi-känsla när det gäller bearbetandet av lokalpolitiska säkerhetsfrågor?

Ja, det tror jag. Det som har hänt de senaste åren, där man kan ha synpunkter, det är ju att det är mycket mera låst i stadshuset. Där har det ändrat sig. Man har diskuterat att bygga om receptionen så att tjänstemän och politiker här får komma ner och hämta besökare. Det är en avvägningsfråga som man får fundera mycket på, för det här är medborgarnas hus, inte vårt som jobbar här. Vi är deras företrädare. Då måste man kanske ibland ta risker för att ha en öppenhet.

22. Har ni någon relation på säkerhetsområdet med andra förvaltningar eller nämnder?

Jag träffar alla eftersom jag sitter väldigt centralt. När det gäller barn- och skolnämndens verksamhet så har vi inte det, vad det gäller de här frågorna.

23. Anser du att kommunen jobbar aktivt med säkerhetsfrågor?

Ja, det tycker jag att vi gör men inte på politikernivå utan på tjänstemannanivå. Därifrån kommer sedan förslag på olika åtgärder. Säkerheten rör mest intern nivå. På krisledningsnivå, när man behöver en beredskap så finns det en sådan så att man vet vad man skall göra, vilka som skall agera.

24. När det gäller förebyggande, finns det något sådant arbete?

Ja till exempel med lägenheter att alla skall ha brandvarnare. Upplysningsarbete när vi hjälps åt för att sprida de kunskaperna, det är en relativt billig livförsäkring. Tillsammans med polisen ger vi människor möjlighet att starta grannsamverkan, och att man vet vad man skall göra om det händer något. Har man den formen av handlingsberedskap så betyder det väldigt mycket för att man skall känna sig trygg. Det handlar om kunskap på alla nivåer.

25. Vad tror du är viktigast att förändra på säkerhetsområde?

När vi har tittat på trygghetsplaner och har frågat olika människor i Borlänge vad de känner sig otrygga med, så handlar det väldigt mycket om belysning och att man skall kunna låsa fast sin cykel och få ha sin bil i fred. Det är ungefär sådana sker som drabbar medborgaren. Kvinnor är rädda för att bli överfallna.

26. Vilken tror du är den bästa vägen att få igång kommunens arbete för att medborgaren skall bli tryggare?

Folkbildningsarbete, bland våra egna anställda, att lära sig mer, att sätta på sig rätt glasögon. Men det måste man få kunskap om.

Bilaga VI - Intervju Elsy Andersson och Kerstin Årre

Elsy Andersson Kulturchef, Kerstin Årre Bibliotekschef
Närvarande även Torsten Bladlund, säkerhetssamordnare

Organisationsmässigt är Elsy Andersson ansvarig för övergripande kulturverksamheten, Kerstin Årre har ansvaret för biblioteksverksamheten. I organisationen ingår även Roger Hall som är Allmänskulturchef.

1. Hur definierar du /vad är... för dig
 - a. Risk

E: Totalt sett i verksamheten med människor som vi hela tiden hanterar, vi möter människor vi har de i olika i olika konstellationer, individer, grupper, stora grupper. Vad händer, jag tänker på teatern, biblioteksverksamheten. Där måste vi ha i vårt tänk, hur hanterar vi det om det uppstår en situation, för situationer uppstår. Det är inte bara att ha en produkt på papper utan vi måste ju agera och vad har vi för utbildad personal för detta om det händer och när det händer. Det ser jag som jätteviktigt.

K: Det stämmer bra med min uppfattning. Vi jobbar ju gentemot allmänheten på alla våra enheter, men biblioteket är ju extermtillgängligt kan man ju tycka med alla sorters besökare, det är väldigt öppet. Så vi måste ha en beredskap för att nästan vad som helst kan hända och det kan ju vara alla möjliga saker, både brand, hot och våld, att människor bli sjuka osv.

- b. Sårbarhet

K: Att inte vara förberedd. Ett exempel som jag har känt nyligen med den omtalade konstutställningen vi har haft på biblioteket, är att vi fått en massa konstiga mail och brev och så och då kan man ju tänka sig, det bokinkast som vi har för användning när biblioteket är stängt, där kan man ju egentligen slänga in en massa saker, nästan vad som helst. Under en sådan här omdiskuterad situation så sätter man igång hjärnan hos människor som har problem. Det här utrymmet har vi byggt in det för ungefär tre år sedan så att det är brandcellsingränsat, och det kändes skönt, att vi på den punkten inte var så sårbara. Jag skulle vara mycket mer orolig tidigare.

E: Sårbar är ju att när det händer, vad har vi för rutiner. Jag tänker på telefoner och datorer, vad skulle ett avbrott innebära, vad skulle vi göra då? Tar vi då fram kortlådan och använder den? Idag har vi ju allt på datorn, det får mig att tänka på hur sårbara vi är. Hur hanterar vi en situation om vi inte har fungerande telefoner och datorer, vad gör vi då, hur sårbara är vi inte då? Vilken är vår backup, tar vi cykeln och sticker iväg och sprider budskapet? När det fungerar då är det bra, men när det uppstår sådana problem, vad gör vi då? Jag vet inte.

K: Riktig sårbarhet är nog att man inte har tänkt på att situationen kan uppstå. För har man bara tänkt på att möjligheten att det uppstår och har någon slags handlingsberedskap så är man mindre sårbar. Men det är klart att kommunikationen är ju livsviktig, det är jättesvårt att ha någon beredskap för.

E: Ett exempel är ju när vi i förra veckan skulle byta plattform i datorn, vissa saker visste vi ju att det här håller jag på och jobbar med just nu, så det tar jag ut i papperskopior för säkerhets skull. Då sitter vi som amatörer och gör det, vi hade inte fått någon information från de som jobbar med det här, så skulle det ju vara, att tänk på det och det och ta ut om ni håller på, för det kan uppstå ett vakuum i det här. Det visar ju sig att det var ett halvårs jobb för vissa att hitta det man höll på med i den nya plattformen. Sakerna finns ju nånstans, men när man inte har den där kunskapen så

blir man ju frustrerad och tänker att tänk om det har försvunnit. Här har jag skrivit ut en massa papperskopior och så ska vi hålla på att jobba i det papperslösa samhället, och har mer papper än någonsin. På det återigen, att de som sitter med kunskapen tycker det är lätt, men vi andra upplever att det är konstigt och undrar vad sakerna finns. Kan det vara så att det är saker som är borta som jag inte saknar, för det som är borta det är ju bara jag som kan sakna dem, det är inte de med IT-kunskapen som säger att det här dokumentet, det borde du också ha.

K: Jag har kommit på ett nytt exempel med sårbarhet, med att de som har kunskapen när det i organisationen inte riktigt fungerar, det är under den här gasolågolyckan. Hela centrum var avstängt en lördagsmorgon, men vi gick ju till biblioteket som ligger i centrum som vanligt, och det var ingen som hade tänkt på att biblioteket hör till den kommunala organisationen, antar jag. Sedan hörde vi på radion eller något att det var avstängt och då fick jag ringa till växeln och hör och så sa de att: är ni där ungefär. Det var ju ingen som hade tänkt på, antar jag, att biblioteket hade öppett på lördagar. Vi fick sedan stänga.

c. Säkerhet

K Att vara förberedd, att förebygga det man kan förebygga, allt kan naturligtvis inte förutses, att ha goda rutiner

E Man måste tänka till att det här kan uppstå, man måste tänka och diskutera så att man inte tänker att det här drabbar inte oss, det drabbar andra. Det tror jag att vi kan bli bättre på, men det är andra saker i vardagen som tar över, man måste stanna upp och tittar över det, det kanske skulle ingå i rutinerna att man har inplanerat tillfällen att då så diskuterar vi sådana här saker och kanske också prata om det mer på till exempel personalmötena. Att också inse att människor är olika och reagerar olika och att inte alla heller reagerar som man tror att de skall reagera.

K Säkerhet och säkerhetsrutiner alltifrån penninghantering, vad har vi för rutiner för det är ju sådant som vi hanterar i vardagen, att man då tänker efter att vi gör så här eller inte så här. Till exempel när man räknar pengar, att man drar sig undan och inte sitter med alla pengar på bordet och öppen dörr. Hur man exponerar sig, så att man är inne i ett säkerhetstänk så att man inte bjuder på en händelse utan vi tänker till. Vad gör vi om det kommer någon och säger att ge mig pengarna ni har i kassan osv. Det har inte diskuterats utan bara förutsatts.

E LG på polisen har ju kört en del sådan utbildning, men det har aldrig varit det primära problemet för oss, utan det har varit säkerheten med personer.

2. Hur ser organisationen för risk- och säkerhetsarbete ut i kommunen?

E: Likaså med arbetsmiljöarbetet så är detta utdelegerat på enhetscheferna, det är styrt som delegation. Kerstin har för biblioteket och Roger har för den andra biten.

3. Har ni fått någon utbildning inom området risk- och säkerhet? Isåfall vilken?

K: LG har ju varit och pratat med oss men det var ju inte igår. Sedan har vi ju gått brandskyddskurser, rödakorsetkurser. Det är väl de första påtagliga, men sen har vi ju mer mot service och i det ingår ju hur vi hanterar arga människor, psykiskt sjuka människor, så det är ju också en typ av risk, som vi kallar för service. Det har vi jobbat med i alla år, regelbundet.

E: Även åtgärder som är vidtagna vad gäller säkerhet så har vi ju vaktbolag som vi har tillgång till, det är en stor viktig åtgärd. Vi har dem måndag till fredag tillsammans med Borlänge centrum, vi har se säkerhetslarm så att vi snabbt kan påkalla väktare.

K: De cirkulerar ganska mycket utifrån biblioteket, de har en liten arbetsplats hos oss, så att de kan skriva sina rapporter och så och då har de en anledning att komma in hos oss. Vi känner att vi har ett behov av att få en personlig relation till dem eftersom det annars kan vara lätt bland personalen att tycka att man inte vill störa, att det här inte är tillräckligt ens för att jag skall kalla på dem, med rädsla för att man ska bli kritiserad. Därför är det viktigt att man känner dem till man och utseende så att man törs. Av den anledningen har de även tillgång till vårt kafferum. Vi har också den rutinen att varje incident som händer på biblioteket polisanmäls, även om det kanske inte egentligen är värt det, det är en trygghet för vår personal att man tar dem på allvar. Det senaste halvåret har vi dels haft unga killar som skriker jag skall döda dig till personalen och även en äldre man som slog en i personalen, inte hårt så att det gjorde ont, men vi polisanmälde det. Då känner man i personalen att man blir tagen på allvar, för blir man slagen av någon så blir man ju chockad och rädd.

4. Känner ni till de nya lagarna, Lagen om skydd mot olyckor och Lagen om extraordinära händelser i fredstid hos kommuner och landsting?

K: Nej, det kan jag inte säga att jag gör. När kom de?

T: I januari 2004

K: Jag har gått en arbetsmiljökurs för knappt ett år sedan, då berörde man detta, men jag visste inte att det var en ny lag.

T: men ni har ju SBA

K: Ja, det kan vi, det har vi ju pratat mycket om.

5. Anser ni att arbetet har förändrats efter att de nya lagarna kom?

Ja, den delen som gäller SBA har ju förändrats. Det materialet vi skulle fylla i och pärmar och så, Torsten har ju varit här och pratat om det här i olika omgångar, det funkar ju. Men mellan oss som bedriver verksamhet och de som äger lokalerna, så funkar det inte, det är svårt. Det tror jag inte vi är ensamma om, det är säkert likadant i hela linjen. Det stannar ofta upp på något ställe. Vi har gjort vårt och sedan är det mycket så att vi fixar material och så, men sedan blir det stopp, ska vi då ligga på och säga att nu vill vi ha tillbaka det här. Vardagen är inte den, man har även andra arbetsuppgifter, då blir det att vi har gjort vårt och sedan väntar vi på deras.

6. Har kommunen något mål med säkerhetsarbetet? Isåfall vad är det?

E: Det lär det väl finnas, men jag vet inte vad det är.

K: Ja, det finns det säkert

T: Kommunen har ju enats om en säkerhetspolicy

7. Genomförs risk- och/eller sårbarhetsanalyser på er enhet?

E: Jag vet inte riktigt vad du menar med det

a. Har ni gjort några analyser för vilka risker som finns i er verksamhet?

E: Det har vi gjort såtillvida att det här med speciellt skyddsvärda miljöer, särskilda objekt i kommunen, teatern är väl med i det.

K: Och biblioteket

E: Men om du menar att formulera det i papper så, för jag tycker ju att varje brandsyn vi götr är en sådan där sak, men du menar mer formaliserat.

T: I SBA-materialet finns ju en flik för Riskhantering.

K: Sedan har vi ju en krishanteringsgrupp, det måste ju ingå som en del i det här. Men vi har ju inte angripit det utefter det perspektivet som du har, utan vi har ju angripit det utefter vår verklighet.

8. Hur går man tillväga för att identifiera risker i verksamheten?

K: Vi gör ju regelbundet bara internt på biblioteket, jag och våra vaktmästare, när vi går runt och kikar om vi kan se om det är något som är tokigt sedan förra gången, och sedan har vi ju själva pärmen för SBA, som jag och den administrativa gruppen, som vi betar av när vi har våra möten, så vi gör lite i taget och diskuterar igenom det och handlar ständigt i diskussioner om, vad händer om och så, så det tar ju ganska mycket tid.

E: Roger jobbar ju också aktivt med den här pärmen, och han gör ju checklistor och han går runt och tittar på finns det och finns det, alltifrån om det finns brandsläckare och utrymningsvägar. Det är ju mera brandsyn, vad vi skall tänka på, allt från soptunnors placering och askkoppar och så vidare. Det finns ju i det här materialet. Tyvärr är ju inte Roger här nu.

E: Andra aspekter på risk- och sårbarhet har vi ju mindre systematiserat.

9. Vad tror ni skulle fungera för det arbetet?

K: Checklistor är alltid bra, sedan finns det ju alltid sådant som man inte kan svara på eftersom det är generella frågor, men det är bra utgångspunkter.

E: Det har vi ju på arbetsmiljö, vi har sagt att vi skall inventera och alla skall få svara på enkäter vart annat år. Sedan sammanställs det och vi ser på vad som har förändrats, och vad som skall följas upp. Vi har tagit sådant som är specifikt för vår verksamhet och tittat på de frågeställningarna, det är sådant som vi i ledningen vill ha svar på. Det är mycket som ryms i arbetsmiljö. Så då finns det från varje år och då kan vi se hur personalen ser på olika saker. Det är även brandskydd och utbildning och förändringsförslag. Man kan även fylla i saker som man har upptäckt. Vi frågar i det här materialet om det fungerar ute i verksamheten.

K: Men sen måste det ju finnas riskaspekter som vi inte har tänkt på, för vi har ju inte utbildningar för det, det är ju där checklistor kan vara bra.

E: Men även vad säger de här lagarna och följer vi det.

K: Checklistor är konkret och då tar man något och känner att det här är till nytta. Att det inte bara är något som vi gör för att göra det.

T: Jag ser det som olika nivåer där checklistor kan användas för dem i verksamheten men att cheferna sedan måste ha ett mer övergripande synsätt på risker. Detta skall ju sedan mynna ut i någon form av handlingsprogram. Det tar nog tid.

10. Hur vill du ta del av risk- och sårbarhetsanalyser. Hur anser du att de bör presenteras för att kunna använda dem som beslutsunderlag?

Vilka alternativ finns?

a. Muntligt, som statistik, övergripande mm

E: Muntligt men styrkt av dokument som hör ihop, så att det även finns något skrivet som man kan ta med sig hem. Den personliga diskussionen, att ha en dialog och kunna ställa frågor, det är för mig det det bästa.

K: För mig spelar inte det så stor roll, utan för mig är det viktiga att man får ett stöd i att arbeta med det, så att man inte blir lämnad ensam med det när det väl är presenterat.

E: Materialet skall vara så utformat på en nivå så att vi kan hantera det, det skall inte bara vara lagar och förordningar punkt slut fixa det här, utan en tolkning av vad som är vårt uppdrag alltså en beskrivning så att vi förstår.

K: Även något slags stöd på hur vi på just vår arbetsplats kan jobba utifrån det här, för det ser ju annorlunda ut.

E: Det är litegrann ett exempel från det här med SBA, när man sa fixa det här, och då skrek vi ju på hjälp från Torsten. Han har fått ner det på rätt nivå och fått det begripligt. Det är likadant med det här.

11. Vad tror du kan underlätta implementeringen d.v.s. vad tror ni kan underlätta införandet och användandet av risk- och sårbarhetsanalyser i beslutsprocessen?

Det är ju att ge människor kunskap och att man förstår värdet av det. En sak som man inte begriper det tar man inte heller till sig och jobbar aktivt med, det blir inte seriöst. I hela beslutsprocessen, för oss såväl som för politiker, så måste man ju ha kunskapen och då blir det ju rätt. Har vi inte det så att vi förstår nyttan av det hela, då skjuts det åt sidan.

12. Vilka tror ni att man skall utbilda för att få en effekt?

E: Det är ju olika steg, men man måste börja någonstans. Sedan är det ju också upp till varje enhet, men någonstans måste man ju dra igång det, det är ett jättejobb. Det måste till en information om att det här är ett uppdrag och att man blir medveten om det.

K: Och en tydlighet i vad det innehåller och syftet med det.

E: Sedan måste det vara i olika steg för vi är ju i olika processer, politiker, tjänstemän med övergripande ansvar och även de som är i verksamheten.

a. Kan man börja med enhetscheferna och ordföranden i nämnderna?

E: Det tycker jag, så att man är inne i samma tänk.

K: Samtidigt måste man göra det mer strategiskt eftersom man drunknar i alla dessa planer och utredningar, så man måste vara taktisk för att det här skall få ta sin rättmätiga plats i arbetet. Vi är ju i en sådan här diskussion hela tiden inom produktionsorganisationerna med policys och uppföljningar och dokument.

13. Vad tror ni kan öka motivationen?

E: Trycka på vad som kan hända om man inte har gjort det. Konsekvenser och ansvar.

K: Man utgår ifrån sig själv i alla avseendena.

14. Gör det något för att hela enheten skall ha samma syn på risk och sårbarhet?

E: Men det kan man väl säga, våra enkäter och vi diskuterar ju. Det är ju det här som är problemet, i vår vardag så diskuterar vi väldigt mycket i de här frågorna, vi har det på agendan. Men att få ner det på papper och dokumentera vad som sagts i vilken grupp, det är ju så med allt dagligt arbete, vi vet att det är vårt uppdrag, men tiden skall också finnas att göra dokumentationen och där är vi dåliga. Vi har det i skallen och vet vad som fordras av cheferna och vi pratar om det i olika forum, ledningsgrupp, personalmöten och samverkansgruppen.

I samverkansgruppen förs det visserligen anteckningar så att vi har med punkten, men inga stora utredningar, en resumé av vad som sagts, men det finns så många andra forum där vi inte har det utan vi har det i oss, men inte på papper.

K: Vi är ganska bra på att arbeta praktiskt men det systematiska, där har vi inte haft några redskap. Det dokumenteras ju i form av arbetsmiljöarbete, men inte utifrån sin egen synvinkel, det är ju så mycket som går in i varandra.

15. Hur upplevs generellt att den information om säkerhetsarbetet som tillhandahålls från kommunen fungerar?

E: Det lilla som finns är väl ikonerna här på datorn, men det är ingenting som man går in och tittar om det är något som har förändrats där och kommit till. Så funkar det inte. Men man tar ju till sig hintan att hålla allting ajour, det material som vi har.

a. Kommer informationen enbart på datorn?

E: Det kommer som mail att det har kompletterats eller att det finns mer att läsa. Det är inget som inte har fungerat bra.

16. Anser ni att kommunen har kompetens för säkerhetsfrågorna?

E: Kommunen är ju så stor så jag kan inte greppa hela kommunen, jag tittar bara till min enhet och känner av vad vi har och vad vi har för stödfunktion. Vi lutar oss mot säkerhetssamordnaren, men hur ska det räcka till, men det är ju en bra början.

17. Anser ni att enheten har kompetens för säkerhetsfrågorna?

Nej, det kan jag inte säga att vi har sådan kompetens, det beror på, att kunna alla lagar och förordningar och alltihopa att ha allting solklart för sig, jag kan ju inte vara en Torsten.

a. Känner ni att ni klarar av det?

K: Det gör vi nog, beroende på aspekt. Vår vaktmästare till exempel är ju jätteduktiga på det här rent praktiska, ser och vet vad som gäller.

E: det är ju på olika nivåer hela tiden, alltifrån att kunna hela paragrafsystemet och vad som åligger var och en.

K: Däremot så har vi ju på vår enhet ingen egen kompetens när det gäller krishantering och sådana här saker, det är ingen som är utbildad i de aspekterna.

E: Det vi har med oss är ju kurser och informationer vi deltar i. Men inte något som är skraddarsytt att gå någon längre utbildning, det har vi inte, utan det är hela tiden arbetsmiljö och skyddsombud och sådana kurser.

K: Jag tror inte heller att det är rimligt att man skall kunna ha sådan kompetens, då måste man ju hålla den levande och det finns det inget tidsmässigt utrymme för.

18. Finns det i kommunen en vi-känsla när det gäller bearbetandet av lokalpolitiska säkerhetsfrågor?

K: Vi på biblioteket har väl lite svårt att känna vi-känsla överhuvudtaget eftersom vi ligger i andra änden.

a. Känner man att man jobbar mot samma mål?

K: Det måste jag nog svara nej på för jag vet inte vad de andra jobbar med, vad de har för mål med den här verksamheten. Det är ju mer om man råkar få läsa något i tidningen, det är slumpmässigt om man vet.

E: Det är nog annorlunda för mig eftersom jag hela tiden träffar mina chefskollegor, och hur är tänket där i olika situationer, och vilka åtgärder man vidtagit där. Där är det tydligare med en vi-känsla i kommunen. Jag sitter ju mera i alla de här beslutsstegen. Jag är mer uppdaterad på vad som händer i kommunen.

K: Ett forum där man skulle kunna stärka den här vi-känslan det är ju de här grupperna med cheferna.

E: Vi har ju en utveckling av hela chefskollektivet, där vi som övergripande chefer har enhetschefer i en samlad dialog, en ledarutveckling. Där skulle ju en sådan här sak kunna komma in och tydliggöras. Varje chef har tio underchefer från hela organisationen där vi har en dialog med teman från varje gång, t.ex. ledarskap, att veta sitt uppdrag, böttna i sig själv, ekonomisk hushållning. Detta är en sak som man

kan ta upp på de här samtalen, för då diskuteras det ju av samtliga chefer i kommunen. Jag har en grupp om tidigt. De sker alltid i alla grupper på samma tid men olika platser. Även förvaltningen har vi kopplat in och finns med. Det är bra mycket över hundra personer, i blandade sammansättningar. Vi jobbar lärande i andra ämnen och har en öppen dialog. Ibland finns det framtaget material som vi utgår. Det här kan vara ett forum där vi kan gå vidare med det här och skapa vi-känslan.

E: Man får en stark insikt och gemenskap i de här grupperna, alla sitter bara och suger i sig som svampar. Det är utveckling av ledare, att vi är Borlänge kommuns företrädare som chefer och att man har ett tänk.

K: Där kan man ju helt förutsättningslöst diskutera rik och sårbarhet, men man kan också definiera områdena utefter ert perspektiv.

19. Anser ni att kommunen jobbar aktivt med säkerhetsfrågorna?

E: Att svara att vi inte gör det, det är ju inte verkligheten, för jag tycker att vi har ju hela tiden säkerhetsfrågor med oss, det finns ju. Vi gör si och vi gör så och tar beslut utefter säkerhet.

K: Det gör vi, det uppstår ju situationer någonstans hela tiden. I det vi sysslar med så finns det ju undermedvetet, kan man säga, hela tiden ett säkerhetstänk.

Anser ni att enheten jobbar aktivt med säkerhetsfrågorna?

E: Det tycker jag absolut

K: Absolut, om vi pratar generellt och inte systematiserar och definierar från ett visst perspektiv, så jobbar ju vi med säkerhet.

E: Vi har ju människan i fokus, hur man ska utföra arbetet och hur man mår och hur man är till Borlängeborna som vi skall serva. Att man inte skall ramla ner eller att det finns något som hindrar människor och gör illa.

K: Det är kanske mest det, i det här naturliga som pågår hela tiden, är det mest olycksrisker, det är väl det som vi mest tänker på. Sen måste det ju finnas mycket andra aspekter på risker också. Säkerhet är också för oss väldigt mycket med integritet och sekretess, en annan aspekt på det hela. Det är jätteviktigt både för oss och för besökaren. Det är en massa lagar som man skall känna till.

E: Vi är så inne i det så man blir så hemmablind, det är så naturligt så att det verkar när ni frågar om vi gör någonting att vi inte gör något. Det är vardag för oss.

K: I vardagen är det kanske så implementerat att det inte är något man tänker på. När du kommer hit och talar om risk och sårbarhet så tänker man ju på katastrofer, det är det jag först tänker på.

E: Vi har ett exempel med en matta som började bubbla sig på biblioteket, så vi reagerade direkt att där är det ju någon som kan snubbla och skada sig. Sen höll vi på att kriga för att få den här mattan bytt. Det var i semestertider, i juni, så det blev ju inte ordnat förrän i augusti. Men vi har ju det i vårt säkerhetstänk, då kan man ju inte ha en checklista där man springer runt och kollar och säger att det, det har vi ju i mars, då ska vi titta på det där sakerna. Det handlar ju om att när man ser det så måste man agera.

K: Samtidigt måste man ju hela tiden se till att man har en balans, man kanske inte alltid kan skydda sig mot allt, för att det då får konsekvenser för verksamheten. Till exempel det här med låsta dörrar för att hålla hotfulla personer utanför, det skulle ju i slutändan resultera i att det inte finns något behov för oss eftersom det bli för svårtillgängligt.

20. Vad tycker ni är viktigast att förändra?

E: Mer kunskap, så att vi kan kommunicera det här. Att man också tar upp det här med ansvar och befogenheter

K: Och vad som kan hända, egentligen att mer trycka på vårt uppdrag att vi har det här ansvaret, lagar och förordningar säger det. Man måste få redskap för att kunna ta i ansvaret.

E: Det här en process som måste hållas levande och att det naturligt kommer in i arbetet. Det måste vara klart och begripligt och alla som arbetar med det måste ha uppdraget klart.

Det får inte vara för betungande för då blir det inte alls gjort i värsta fall, det blir bara en av alla dessa planer som man skall göra. Man gör det för att lagen har sagt att det skall göras, inte för att man ser att det är viktigt.

Bilaga VII – Intervju Kerstin. A. Enlund

1. Hur definierar du /vad är... för dig

a. Risk

För mig är risk någonting som jag inte har säkert kunnande omkring. Det är något som jag gör ett antagande om, en osäkerhetsfaktor. Jag vill fånga den osäkerheten och bryta ner den så att det blir fakta. Strävan är att få så mycket kännedom om det så att det osäkra blir en säkerhet. Det kan fortfarande kvarstå som en risk, men då är det en medveten risk.

a. Sårbarhet

Att vår verksamhet kan bli skadad och hur vi sedan kan återställa det till en normalnivå.

b. Säkerhet

Det finns olika aspekter. Säkerhet för mig är att man inte skall utsätta sig mer än acceptabelt. I säkerhet ingår även ett ställningstagande om vad som är acceptabel nivå. Hundraprocentig säkerhet får man aldrig.

2. Vem arbetar med risk och säkerhetsfrågor på din enhet?

Arbetsmiljöfrågorna ligger på arbetsmiljöansvarig. Det finns även två elevskyddsombud som skall föra elevernas talan. På personalsidan finns både huvudskyddsombud på den fackliga sidan och ett skyddsombud för alla, fackligt anslutna eller inte. Ansvar ligger naturligtvis på alla att rapportera om något är fel, så att det kan åtgärdas. Det finns en formell gång som är tydligt utsatt men arbetssättet är upp till varje rektor vilket gör att det ser olika ut på de olika skolorna.

3. Har det skett någon förändring över tid, med avseende på ny lagstiftning?

Det är rent konkret mer för oss att göra som arbetsmiljöansvariga. Uppgiften är mycket tydligare och man har mer dialoger med räddningstjänsten. Nu handlar det ju om att öka kunskapen lokalt, något som jag anser är rätt eftersom man måste kunna hantera frågorna i sin egen verksamhet. Det enda som kan begränsa dig i vad som skall göras är de ekonomiska ramarna.

4. Vilket är kommunens mål med säkerhetsarbetet?

Jag har inte läst något övergripande mål, men det finns säkert, det är jag övertygad om.

a. Det finns en policy

Jag skulle vilja ha policyn kompletterad med hur målen ser ut för verksamhetsåren.

5. Skiljer man på Risk- och sårbarhetsanalyser?

Jag ser det som att sårbarhetsanalyser är en delmängd utav riskhantering. Risk och sårbarhet är två parallella processer som måste vara med för att få en helhet.

6. Hur vill du ta del av risk- och sårbarhetsanalyser. Hur anser du att de bör presenteras för att kunna använda dem som beslutsunderlag?

Jag vill ha dem i någon dokumenterad form, men jag vill även möta personen som utarbetat dokumentet för en muntlig kontakt.

7. Vad tror du kan underlätta implementeringen d.v.s. vad tror du kan underlätta införandet och användandet av risk- och sårbarhetsanalyser i beslutsprocessen?

Man måste ge användaren en palett med olika verktyg som är vettiga att använda, något slags "hjälp till självhjälp"-verktyg bör finnas tillgängligt på intranätet. Det skall vara lättillgängligt så att man kan redigera det online, då är man inte beroende av någon yttre distribution.

8. Har ni någon plan för utarbetandet av handlingsprogram för förebyggande verksamheten enligt lagen om skydd mot olyckor?

Det arbetet är redan igång, Alla skolor och vi här gör riskanalyser och handlingsplaner. Vi försöker göra det så enkelt och hanterbart som möjligt med en lista för varje enhet. Om det ryms inom den ekonomiska ramen så skall du ju inte vänta med att åtgärda.

9. Finns det någon som sammanställer vad alla delar i enheten gör?

Så länge du kan sköta det själv inom din enhet så sköter du det själv, annars så måste du ju lämna ifrån dig delegeringen till den som ligger ovanför och har gett dig delegeringen.

10. Man skall i kommunen sammanställa sina risker och det förebyggande arbetet på varje verksamhet. Vilken väg går det då?

Då går det ju ifrån rektorn direkt upp centralt. Riskerna skall alltid dokumenteras och jag anser att man borde kunna lagra det synligt internt på insidan, så att det går att komma åt och uppdateras. På så sätt får man ett levande dokument.

11. Upplever du att säkerhetsarbetet förändrats efter de större tillbud/olyckor som hänt i kommunen (t.ex. gasoltågolyckan 2000)?

Jag upplever att det finns en förståelse i kommunen för att det här är viktigt. Vid tsunamin fick jag se hur det fungerade inifrån verksamheten, något som jag tycker fungerade bra.

12. Om medvetenheten finns, vad tror du är anledningen till att man inte kommit igång?

Det hör ihop med värderingar. Det tar tid från det att du får insikt om något tills att du gör det till ditt, som en del i allt du gör. Värderingar är en viktig fråga i Borlänge Säter gymnasieskola. Jag skulle önska att vi jobbade med ett preventivt synsätt inom alla våra områden.

13. Görs det något för att hela enheten skall ha samma syn på risk och sårbarhet? Definitivt, både när man har det uppe i rektorsgruppen, vid avstämningar och genom att man har gemensamma utbildningar. Organisationen här är uppbyggd så att alla rektorer ingår i ett gemensamt arbetslag. Detta gör att det finns en organisation som lyfter alla.

14. Hur upplevs generellt att den information om säkerhetsarbetet som tillhandahålls från kommunen fungerar?

Jag kan ju inte förstå hur man kan ha undgått den. Bristen ligger inte i att informationen inte ges utan mer hur den ges. Jag skulle önska att beslut som tas på politikernivå inte togs utan att man hade en bilaga med riskhanteringen, så att

beslutare vet konsekvenserna med valen inom de ekonomiska ramarna. Riskhanteringen skall vara medveten. När det efterfrågas så kommer det att genomföras och då kommer vi bli duktigare och duktigare på det. Jag upplever att man kan göra så mycket mer medvetna val. Och det behöver inte ta så väldigt mycket tid att göra det om man använder enklare analysmetoder.

15. Vilken modell skulle du rekommendera

Seven management tools är väldigt lätthanterligt men det finns även en mängd andra verktyg. Bara processen att man sätter några människor vid ett bord med en uppgift gör att en hel del risker elimineras. I och med att människorna möts kring en problemställning sätts processen igång och sedan har du med dig medvetenheten i alla andra beslut.

16. Finns det i kommunen en vi-känsla när det gäller bearbetandet av lokalpolitiska säkerhetsfrågor?

Ja, det är ingen som ifrågasätter betydelsen.

17. Tycker du att man jobbar aktivt med de här frågorna i kommunen?

Hos oss gör vi det och jag utgår från att liknande organisationer gör det. I och med att vi har den här centrala informationen som går ut, så innebär det att ingen kan gå oberörd.

18. Vad tror du är viktigast att förändra?

Om man skall prioritera någonting så är det definitivt att risk- och sårbarhetsfrågor skall vara indata då de ekonomiska ramarna tas fram på politikernivå. Den här bilagan skall vara med inför budgetplaneringen, på samma sätt som vi gör kvalitetsredovisningar. Om du vet att du inte får nästa års budget om du inte har med de här bilagorna, så kommer det här att implementeras. Detta skulle kunna vara ett realistiskt mål, att riskhanteringsplanerna finns med inför nästa budgethantering.

19. Har du något övrigt att tillägga?

Jag skulle önska att den här krisledningsgruppen samlades någon gång med jämna mellanrum utan att det var kris. Då kan man göra uppdateringar och ta upp goda exempel.

Bilaga VIII - Intervju Rune Bengtsson

1. Vilka är dina arbetsuppgifter?

Jag är chef på överförmyndarenheten, vi är en tillsynsmyndighet för godemän och förvaltare och vissa förmyndare som har barn inskrivna här hos oss. Det är en obligatorisk verksamhet som måste finnas på kommunen. Det är bara val- och kommunstyrelsen som också är obligatoriska. Våra godemän rapporterar årsrapporteringar hit och begär tillstånd för att till exempel ta ut pengar från spärrade konton och så. Även vid barns fastighetsaffärer krävs det överförmyndare. Vi är två anställda tjänstemän, sedan har vi en politisk nämnd med tre anställda.

2. Hur definierar du, vad är ... för dig?

a. Risk

För vår verksamhet är det ju inte det här rent fysiska, utan här får man gå på den mjuka sektorn, om det händer mig och Anette något, eftersom vi bara är två i verksamheten. Vad händer om en av oss blir borta länge? Det är väl den största risken som jag ser det, eftersom vi sitter inne med en massa kunskap i varje ärende, vi har flera hundra ärenden inskrivna här. Skulle vi falla ifrån så blir det väldigt svårt för någon ny att snabbt sätta sig in i det här. Vi har även datasystem som bara vi två arbetar i. det är väl den största risken och sårbarheten. Jag vet inte riktigt hur man skall definiera det här, men visst är man väl sårbar om man har svårt att vara borta en längre tid. Vi har även en riskfaktor att vi kan bli attackerade av psykiskt sjuka personer som besöker oss och som ej får sin vilja igenom enligt deras tycke. Flera av våra huvudmän är sjuka (även psykiskt) och av den anledningen har de god man eller förvaltare, och därför är deras ärenden inskrivna hos oss. Vi som arbetar med denna verksamhet kan därför råka illa ut vid eventuella konfrontationer. Det händer tack och lov mycket sällan, men risken finns.

b. Säkerhet

Jag tänker på kvalitén i arbetet och beslut och sådant, att vi tar rätt beslut utefter de förutsättningar som finns med riktig beredning och så innan, att vi följer lagar och förordningar. Det är mycket juridik i det här jobbet. Det är tingsrätten som är vår myndighet, det är dit vi vänder oss om vi ska ha beslut om godemän t.ex., vi får även remisser ifrån tingsrätten. Beslut kan även överklagas. Det gäller att man vet vad man fattar för beslut, att man fattar dem på rätt underlag.

3. Vet du om det finns någon organisation runt risk och säkerhet i kommunen?

Nej, inte så mycket eftersom vi har en så avgränsad verksamhet, mera administrativ uppgift, så det har inte varit så påtagligt för oss. Vi har invaggats i en större gemenskap, med t.ex. datasäkerhet eller lokalsäkerhet. Det har vi inte själva behövt engagera oss i.

4. Arbetar ni med risk- och sårbarhetsanalyser?

Nej det gör vi väl inte, inte mer än att vi har det i vår internkontroll med uppföljningar och sådant, mycket kvalitét. Det handlar om att ha en god ordning och att rutiner fungerar, så att inte ärenden blir liggande och att verksamheten bedrivs effektivt och riktigt. Att man arbetar efter de mål som är uppsatt. Vi har ju övergripande kommunala mål, men vi har ju också mål inom nämnden.

5. Har ni något säkerhetsmål?

Nej, det kan jag inte säga att vi har, ett specifikt säkerhetsmål, inte uttalat

6. Vet du om man har det på kommunen?

Jag vet inte ens om man har det där. Det kan jag inte svara på. Men man borde väl känna till det i sådana fall.

7. Känner du till de nya lagarna, Lagen om skydd mot olyckor och lagen om extraordinära händelser ?

Nej, det gör jag inte.

a. Då har du inte heller märkt några förändringar efter att lagarna kom?

Nej. Vad är det för lagar?

b. Gamla räddningstjänstlagen har blivit utbytt mot Lagen om skydd mot olyckor, för att bredda säkerhetsarbetet och bland annat göra ett handlingsprogram för förebyggande verksamheten i kommunen. Det stod om det i tidningen idag.

Ja, jag såg något om det. Både Falun och Borlänge inte hade något ännu.

c. Lagen om extraordinära händelser handlar mer om krishantering

Jag har ju en sådan här pärm från ett möte om krisledning, Krisledningsplan för extraordinära händelser i fredstid och vid höjd beredskap. Jag har inte alls följt upp det här någonting, vi hade möte i februari. Vad vi ska bidra med är väl namn, adresser och telefonnummer för vår verksamhet.

8. Har du fått någon annan utbildning på säkerhetsområdet?

Nej, det är ju den här informationen som jag har varit på. Jag har sett att det har varit om SBA, men jag har inte varit på det.

9. Hur vill du ta del av risk- och sårbarhetsanalyser. Hur anser du att de bör presenteras för att kunna använda dem som beslutsunderlag?

Man vill ju inte bara ha dem i skriftlig form, man vill ju också ha i muntlig form. Det skall vara en hjälp till oss i vad vi ska ta ställning till, och var och hur vi kommer in i det här. Man måste bryta ner det och exemplifiera så att det inte är allt för övergripande, då blir det svårt.

10. Vem skall få informationen?

Det kan vara något som nämnden ska ta ställning till och ha information om. I första hand är det väl cheferna i samarbete med ordförandena. Jag tror nog att det är bra att förankra det i nämnden också. Det är ju policyfrågor kanske och sådant. Man kanske skall ha en övergripande nivå för nämnden och en mera konkret nivå på tjänstemannasidan. Både muntlig och skriftlig, man behöver en dialog.

11. Vad tror du kan underlätta implementeringen d.v.s. vad tror du kan underlätta införandet och användandet av risk- och sårbarhetsanalyser i beslutsprocessen?

Det är väl konkreta exempel, att man får det exemplifierat i några olika verksamhetsområden, hur man ser på det och hur det kan påverka. Så att det blir lite levande, och sedan får man omsätta det i vår verksamhet, vad kan beröra oss. Det är ofta vagt och luddigt och kan innefatta väldigt mycket.

12. Upplever du att säkerhetsarbetet förändrats efter de större tillbud/olyckor som hänt i kommunen (t.ex. gasoltågolyckan 2000)?

Jag har ju inte varit på den här verksamheten i så många år. Men nog tror jag att man har fått upp ögonen att det kan ske och att man behöver ha en beredskapsplan. Men rent konkret hur man gjort det kan jag inte säga något om.

13. Görs det något på för att hela nämnden skall ha samma syn på risk och sårbarhet?

Vi har inte någon kontakt med andra i sådana här frågor. Vi har mera kontakt med våra kollegor i grannkommunerna.

14. Känner du till om de har något sådant här arbete?

Nej, det känner jag inte till, det har vi inte pratat om.

15. Hur upplevs generellt att den information om säkerhet som tillhandahålls från kommunen fungerar?

Jag vet inte om vi har fått så mycket information. Jag funderar, när har vi fått information om det. Det är inget som är prioriterat för vår del. Det är vår verksamhet som är viktigast för oss. Det här känner jag inte till så mycket om.

16. Anser du att kommunen har kompetens för säkerhetsfrågorna?

Det är svårt att svara på

17. Anser du att enheten har kompetens för säkerhetsfrågorna?

Nej, inte tycker jag att vi är så duktiga på det här. Vi har väl försökt med internkontrollen att man tänker igenom där med kvalité och så. Vad gäller bemanningsbiten så är det ju inte så lätt som att ta in vikarier och lära upp. Vi har anmält det här till kommunstyrelsen att vi är sårbara på personal och att våra uppgifter ökar med det förändrade samhället. Kraven ökar också samtidigt och det skall vara mera skriftligt. Det blir mera arbete, mycket som ska skrivas och diarieföras. Vår verksamhet är ju okänd för många eftersom vi har något som kallas stark sekretess, det innebär att allt vi håller på med är sekretessbelagt utom det som inte är sekretessbelagt. Det är bara telefonisterna som har mer sekretess, så kallad absolut sekretess. Det gör att det är svårt att informera om det här.

18. Vilka krav har man på godemän?

Det är ett frivilligt uppdrag. Lagen säger att man skall vara rättrådig, erfaren och i övrigt vara lämplig man eller kvinna. Nytt från 1 juli i år, är att vi har tillgång till belastningsregistret. Det är ett sätt att veta att det här är en person som inte hittildags har begått ett brott. Vi kollar även personens egna ekonomiska situation. God man får man bara om man inte kan hantera sin ekonomi för att man har försvagat hälsotillstånd som det står i lagen. Vi hade en viktig roll i tsunamikatastrofen med att sätta in godemän som kan få tillgång till de saknades ekonomi och får ta ut pengar från deras konto.

19. Anser du att kommunen jobbar aktivt med säkerhetsfrågor?

Ja, det tycker jag nog, inte tror jag att det är avsomnat.

Implementeringsproblem i säkerhetsarbetet

20. Anser du att enheten jobbar aktivt med säkerhetsfrågor?

Det blir ju indirekt då, mycket av det här vi pratat om går ju in i ett vidare begrepp av säkerhet. Delarna finns där men är inte så uttalade och konkretiserade.

21. Vad tror du är viktigast att förändra på säkerhetsområde?

Det är väl att man är medvetandegjord om vad som kan hända och att man har någon slags beredskapsplan, att man har någon åtgärdslista på vad som skall göras i vissa händelser, så att man inte står handfallen. Man har tänkt igenom i förväg. Vi behöver lite handledning och hjälp på hur vi ska se på de här frågorna och vad vi skall tänka på och göra.

Bilaga IX - Intervju Göran Tägtström

1. Vilka är dina arbetsuppgifter?

Jag är ordförande i miljönämnden. Min uppgift är att leda den här nämndens verksamhet, föra dem enligt det som kommunfullmäktige bestämt, vi har ju tagit miljöprogram. Sedan är vi myndighet så det gäller att följa myndighetsuppgiften. Vi har tre uppgifter, myndighet, kommunens expertorgan och viss informationsskyldighet till allmänheten.

2. Hur definierar du /vad är... för dig

c. Risk

Risk kan bära in flera saker. Men risk det är, i det här fallet, saker som är av allmänfarlig typ. Vi har ju inom vårt riskområden, t.ex. en salmonellaepidemi, eller som de har på Kvarnsveden just nu med legionella. Det finns alltid en risk i varmvattnet med legionella till exempel. Sedan är det ju så här, att en del av vår uppgift är ju att försöka eliminera, om vi ser en detaljplan, så att det inte finns en risk för olägenheter till exempel i form av buller o dyl. För mycket buller är ju en fara för allmänhälsan. Det har egentligen med människors välfärd att göra. En av våra uppgifter är ju att försöka eliminera, att ta bort riskfaktorn.

d. Sårbarhet

Det är ett system som är så svagt att det riskerar att falla sönder, då är det ett sårbart system. Det är så bräckligt att det inte fungerar. Sedan har vi ju sårbarhet ur ett annat perspektiv, det finns ju grupper av människor som är mer sårbara än andra, t.ex. äldre. I sårbarhet kan det också vara bostadsområden som ligger nära något. Som det var när jag började här, med SSAB som spydde ut 40000 ton stoft och en massa ton svaveldioxid, framförallt över Islingby, och då är det ju bostadsområdet Islingby som är sårbart. Det tangerar riskzonen

e. Säkerhet

Det är när vi bygger upp ett system där vi kan känna trygghet, bo i vissa områden och känna att här är jag lugn. Det här går in i varandra, vi måste ju se till att eliminera riskfaktorer så att folk kan leva i säkerhet. Eller som räddningskåren, att man eliminerar alla tänkbara möjligheter för att brand skall uppstå. Det finns en annan säkerhet, jag skrev skolförvaltningens beredskapsplan, där bygger du ju in säkerhet, att vi har ett system om något skulle inträffa. Det kan bara knäppa till och så ska det fungera.

3. Hur ser organisationen för risk- och säkerhetsarbete ut i kommunen?

Ja, vi har ju fullmäktige som bestämmer hur vi skall organisera oss. Organisationen här är ju att alla vet vad de skall göra i olika situationer, och det är ju en slags säkerhet. Det är till och med inbyggt att om någon är sjuk eller borta så finns det andrahandsansvarig som kan gå in och täcka platsen om något skulle inträffa.

4. Hur arbetar ni med risk och säkerhetsfrågor på din enhet?

Vi finns ju med överallt om någonting händer, men man måste ju också ha förebyggande verksamhet, till exempel tillsyn där man inom olika områden har program. Vi har ju till exempel en verksamhetsplan där man inom varje område lägger upp sitt arbete inför nästa år, det är ett visst arbete med det så att man vet vad man ska göra och så att nämnden sedan kan bestämma vad man skall satsa på. Då vet ju alla här vad de har för uppgift. Vad gäller risker så har vi till exempel oanmälda kontroller på restauranger. Då ser man över risker med reservutgångar, att det

fungerar bra i kök och så. Sedan gör man ju ständigt kontroll, vi var ner nu till en nedlagd färgfabrik i byn Klysnan, där låg en massa kemikalier. Så då skrev vi ner till räddningskåren så att vi kan ha ett samarbete och se över det här så att vi inte riskerar något. Sedan skulle vi vilja göra mer om vi hade mer resurser.

5. Känner du till de nya lagarna Lagen Skydd Mot Olyckor och Lagen om Extraordinära händelser i fredstid?

Jag kan inte räkna upp dem, men jag har fått dem föredragna för mig. Det beror nog mycket på att jag sitter med i något som heter kommunförbundets samhällsbyggnadsberedning, där vi är ett remissorgan för olika samhällsfrågor till exempel olika lagar.

6. Har det skett någon förändring över tid, med avseende på ny lagstiftning?
Nej, det kan jag inte säga.

7. Finns det en speciellt ansvarig för risk- och sårbarhetsanalyser på er enhet?
Vi har olika ansvarsområden, nu kan jag inte säga vem, men det finns nog någon här och det är ju den som sysslar med tillsyn inom det här området.

8. Vet du om man skiljer på Risk- och Sårbarhetsanalyser?
Nej, det vet jag inte

9. Hur vill du ta del av risk- och sårbarhetsanalyser. Hur anser du att de bör presenteras för att kunna använda dem som beslutsunderlag?
För det första så tycker jag, som inom all annan verksamhet, att det skall skrivas på lättförståelig svenska. Det är alltid samma sak med tjänstemän, och det är nog samma sak hos oss också inom varje område, har man ett fikonspråk som gör att man använder ord som är fackuttryck och som bara de som sysslar med det vet vad det gäller. Det måste man undvika för sådana här ska man kunna använda så att man vet vad det gäller. Klart och tydligt, men jag säger inte enkel för det är olika saker, men att man försöker presentera det så att man kan ta del av det.

10. Vad tror du kan underlätta implementeringen d.v.s. vad tror du kan underlätta införandet och användandet av risk- och sårbarhetsanalyser i beslutsprocessen?
Det är att man har en mall eller lathund, hur sådana här ska upprättas. Så att de ser likadana ut och det inte blir så att på det ena stället är de så torftigt att man utelämnar saker och på andra områden är det så omfångsrikt att man inte kan tränga in i det. Det är bättre att det finns en klar mall att det här ska det innehålla. Kanske en checklista, då utelämnas inte något viktigt.

11. Har ni någon plan för utarbetandet av handlingsprogram för förebyggande verksamheten?
Ja, det har vi ju i och med att vi har en verksamhetsplan. Tillsyn är ju inte bara att man ser vad som är fel utan här går man in och ser att det förebyggs. Man försöker förebygga, inte bara städa upp.

12. Upplever du att säkerhetsarbetet förändrats efter de större tillbud/olyckor som hänt i kommunen (t.ex. gasoltågolyckan 2000)?

Man har nog blivit mera vaksam och framförallt tror jag att man har här i kommunen än vad man hade innan de här olyckorna. Man har nog blivit mer vaksam på att man förebygger sådant här, t.ex. i stadsplaneringen att man tänker på att här skall vi göra så att man inte bygger in risker.

13. Görs det något för att ni på enheten skall ha samma syn på risk och sårbarhet?

Ja, vi har ju en ständig diskussion. Det här är ju ett dokument som nämnden, när vi gör sådana här verksamhetsplaner så sätter tjänstemännen och gör de här planerna, de diskuterar sig samman. Sedan föreläggs det nämnden och nämnden kan i och för sig omprioritera, nämnden fastställer hur man skall jobba, men det är på förslag från tjänstemännen. Det blir föredragligt för alla, det är ett bra sätt att få alla delaktiga i saker. Sedan har vi ju till exempel på nämnden, inom olika områden, att tjänstemännen kommer och redogör för om de har gjort till exempel en undersökning om en risk. Man presenterar resultatet och det gör att nämnden blir delaktig i det. Vi har inga speciella dagar för det, men det kommer fortgående under året sådana här rapporter.

14. Hur upplevs generellt att den information om säkerhetsarbetet som tillhandahålls från kommunen fungerar?

Jag tycker att, nu skall jag vara lite kritisk, räddningskåren borde ju ut mer och till exempel komma och informerar och diskuterar med oss gemensamma saker. Det är lite för sektoriserat, vi vet väldigt lite om vad till exempel räddningskåren vill. Där kan det förbättras. Även för fullmäktige. Det borde vara bättre.

15. Anser du att kommunen har kompetens för säkerhetsfrågorna?

Ja, det tycker jag, kompetens finns men det gäller att upptäcka den.

16. Anser du att enheten har kompetens för säkerhetsfrågorna?

Ja, det gäller nog detsamma, men det är nog en resursfråga, att man borde vara mer utåtriktad. Här kommer man igång men vi kan bli bättre.

17. Finns det i kommunen en vi-känsla när det gäller bearbetandet av lokalpolitiska säkerhetsfrågor?

Det kan jag inte svara på. Det tangerar det jag sa nyss, att vi är lite för sektoriserade på varje enhet, även om det finns tendenser att det blir bättre, men det har inte blivit riktigt bra. Det gäller både bland tjänstemän och bland politiker tror jag. Även om vi nu har ordförandeträffar, men de här frågorna tas inte upp.

18. Har kommunen ett mål med säkerhetsarbetet?

Nog har kommunen ett mål med säkerhetsarbetet, i varje fall är ambitionen att man jobbar för att varje Borlängebo skall känna sig trygg i sin vardag. Det har vi här inom vårt område och det finns inom alla andra områden också, även om det kanske inte märks på brottsligheten, där det finns mycket att göra. Där är ju ett exempel att Borlänge verkligen gör insatser för att förbättra det. Jag tror att målet är att varje Borlängebo ska känna sig trygg och säker.

Implementeringsproblem i säkerhetsarbetet

19. Har ni relationen till andra enheter inom de här frågorna?

Det är ganska bra, men det skulle kunna vara bättre. Det är kanske inte viljan som saknas, utan det är nog snarare resurser, alla har så mycket inom sitt område så att det här blir inte riktigt prioriterat.

20. Anser du att kommunen jobbar aktivt med säkerhetsfrågorna?

Det tror jag, varje enhet för sig. Vi har inom vårt, säkerheten inom miljöområdet. Jag har ju varit rektor och då jobbade vi väldigt mycket med säkerheten inom vår skola. Så är det, man jobbar med säkerhet. Där har räddningskåren gjort ett väldigt bra jobb, jag var ju rektor på Maserskolan, vi hade ett bra samarbete och de var där och knuffade på oss litegrann. Man måste påtala att det finns sådana här saker att göra.

21. Övrigt?

Man måste ha en gemensam kärna som skall genomföras, en röd tråd så att alla fungerar tillsammans om något skulle hända.

Bilaga X - Intervju Marie-Louise Nyström

1. Vilka är dina arbetsuppgifter?

Jag har ett övergripande ansvar för ålderdomshemmen och demensboenden, jag har fyra enhetschefer under mig. Jag skall jobba med utvecklingsarbete, budgetarbete och bland annat Systematiskt brandskyddsarbete. Det är ju enhetscheferna i varje verksamhet som skall jobba med systematiskt brandskyddsarbete. Alla enhetschefer inom vår grupp har fått utbildning på SBA genom Torsten och Krister.

2. Hur definierar du /vad är... för dig

a. Risk

Det är när det kan hända någonting. En risk att man använder farliga ämnen, att man använder ljus, inte ser till att vatten på golvet blir upptorkat så att någon halkar.

b. Sårbarhet

Sårbarhet det är när det brister i föreskrifter som vi följer. Att man tänder ljus trots att man inte får, för då är det sårbart eftersom det kan börja brinna.

c. Säkerhet

Det är att man sätter upp och förebygger att saker inte skall hända. Man förebygger för att det skall bli säkert.

3. Hur ser organisationen för risk- och säkerhetsarbete ut i kommunen?

Det är ju Torsten som jobbar med det, innan det var det Mariann Sjöström.

4. Hur ser organisationen ut på er enhet, vem jobbar med de här frågorna?

Det är Torsten som jobbar med det tillsammans med oss på de här bitarna. Jag, Torsten och enhetscheferna jobbar med de här sakerna. Men även personalen är med. De som är både på verksamhetssidan och fastighetssidan har fått utbildning på det här. Det har varit för enhetscheferna och arbetsplatsombuden, vi har gått igenom den här pärmen och den nya lagen. Fastighetssidan har varit med så att Fastighet och verksamhet har fått samma utbildning i de här frågorna.

5. Arbetar ni med risk- och sårbarhetsanalyser?

Nej, inte på den här nivån. Det man gör är ju att man går de här SBA-ronderna, var tredje månad. Då gör man det arbetsplatsombud och enhetschefer. Man går efter checklistan och ser vad man skall titta på. Vi har även skyddsronder, minst en gång om året. Den går enhetschef, arbetsplatsombud och från fastighetssidan. När det gäller SBA så gör en del arbetsplatsombud det själva och andra har enhetscheferna med.

6. Har det skett någon förändring över tid, med avseende på ny lagstiftning.

Det är ju SBA och för handlingsprogram så tittar man ju på det när man går skyddsronder och SBA-ronderna. Då tittar man ju på vad som brister, vad som skall åtgärdas och vem som skall åtgärda det och inom vilken tid. Då har man ju en handlingsplan som man följer.

7. Vilket är kommunens mål med säkerhetsarbetet?

Det är väl att vi skall ha säkrare arbetsplatser, att vi skall förebygga så att det inte händer saker och ting.

8. Hur vill du ta del av risk- och sårbarhetsanalyser. Hur anser du att de bör presenteras för att kunna använda dem som beslutsunderlag?

De handlingsplaner och analyser vi har idag, de är ju väldigt enkla och lätta att förstå. Det vi har idag det funkar bra. De är redan enkla.

9. Vad tror du kan underlätta implementeringen d.v.s. vad tror du kan underlätta införandet och användandet av risk- och sårbarhetsanalyser i beslutsprocessen?

De är ju säkra idag, det står precis hur man skall göra. Checklistor är bra. Det skulle väl vara med skyddsronderna, där jag ser att det är mycket som står som egentligen inte finns i vår verksamhet. Den är väldigt allmän, med farliga ämnen och så. Den skulle kanske kunna riktas mer mot verksamheten. När det gäller checklistan för brand så kan vem som helst följa den. På skyddsronderna måste man plocka bort saker som man inte behöver titta på eftersom det inte berör verksamheten. Med SBA följer man precis som det står.

10. Vilken plan har ni för utarbetandet av handlingsprogram för förebyggande verksamheten?

Vi håller på nu och jobba, jag ska träffa Torsten i nästa vecka.

11. Upplever du att säkerhetsarbetet förändrats efter de större tillbud/olyckor som hänt i kommunen (t.ex. gasoltågolyckan 2000)?

Det har jag ingen aning om.

12. Görs det något för att hela enheten skall ha samma syn på risk och sårbarhet?

Ja, det är ju att alla får samma utbildning, oavsett i vilket led du befinner dig, om det är fastighet eller verksamhet, om du är personal eller chef. Alla har ju de här pärmarna så att man skall kunna gå igenom och kolla på det. Och att anledningen till att man skall gå de här ronderna det är ju för att förebygga, så att det inte skall hända något

13. Hur upplevs generellt att den information om säkerhetsarbetet som tillhandahålls från kommunen fungerar?

Den fungerar bra. Det kommer via mail, och sedan pratar vi ju mycket om det här. Även i baspersonalen, t.ex. när man jobbar natt så pratar man ju mycket om det här, med vad som skulle hända om det skulle börja brinna, eller hända något inatt, när de är så få i personal. Vad man hinner med och hur man skall agera. Jag tycker att vi har haft mycket stöttning och bra samarbete med räddningstjänsten. Nu har vi brandutbildning på Bysjön, hjärtlungräddning, objektsanpassad utbildningen. Där har ju faktiskt räddningstjänsten varit in och lyssnat av vad personalen vill ha och gjort förändringar i utbildningsprogrammet.

14. Har kommunen kompetens för säkerhetsfrågorna?

Ja, det tycker jag eftersom man har och har haft personer som jobbar med det här. Eftersom man har en person som jobbar enbart med de här frågorna, så visar det att kommunen tycker att det är viktigt.

15. Har enheten kompetens för säkerhetsfrågorna?

Ja, det har vi. Alla har ju fått utbildningen, där vi har gått igenom lagen.

16. Finns det någon rapportering uppåt i kommunen om vad som görs på enheten i de här frågorna?

Där kan man säga att det finns en brist, vi har efterfrågat var vi skall göra av våra handlingsplaner och andra saker som vi går igenom som inte stämmer. Vi har ställt frågan hur vi skall gå vidare. Då har man sagt att om vi är osäkra så får vi ringa och fråga, så det borde man nog ha en bättre rutin för, hur vi ser brister i det här och hanterar vi det här. I nuläget stannar det på respektive arbetsplats, det finns ingen uppsamling. Men det kanske är något som Torsten skall ta tag i. Vi diskuterade när det här kom upp att vi skulle göra de här ronderna själva, innan kom ju rtj ut en gång om året och gick ronderna. Då blev det med automatik att rtj gjorde ett protokoll och sedan låg det på fastighetsägaren att åtgärda. Jag vet inte hur långt upp i den politiska organisationen det kom då, men det tror jag väl inte heller att det gjorde.

17. Finns det i kommunen en vi-känsla när det gäller bearbetandet av lokalpolitiska säkerhetsfrågor?

Jag kan nog känna att när det gäller den här delen så känner man sig lite otrygg, att det här är lite skrämmande att gå de här ronderna, att ha det ansvaret. Men man har ju inte ett sådant ansvar, för syftet är ju att förebygga så att det inte händer. Man tycker att man lagt över något på verksamheten att man tycker att man har plockat över det på alla, att man skall jobba förebyggande på ett helt annat sätt, med ett helt annat ansvar. Men det är ju även som privatperson, så har du ju idag ett helt annat ansvar, med brandvarnare och se till de här och de här sakerna så att det inte uppkommer olyckor. Jag tror att man är lite osäker. Jag har sagt att är ni osäkra så ta kontakt med räddningstjänsten, be tt få mer information och utbildning. Gå igenom om det är något ni är osäkra på. Det dyker ju hela tiden upp nya saker på de här ronderna som man kanske inte tänkt på tidigare och då är det bra att ha en återkoppling. Det kanske jag också skall tänka på att jag tar det med Torsten att vi kanske skall ha ett uppföljningsheat, för att se om det finns ytterligare frågor och vad man är osäker på, och hur vi går vidare med det.

18. Finns det ni någon relationen till andra enheter på det här området?

Vi ska ju träffas nu när vi skall göra det här större handlingsprogrammet. Då kommer jag och personer från skolan också sätta oss och lägga upp hur vi skall jobba med det här. Det är först nu som de bitarna kommer in, det har inte funnits innan.

19. Anser du att kommunen jobbar aktivt med säkerhetsfrågorna?

På vårt plan gör man ju det, men hur man jobbar uppåt, det vet jag inte.

20. Vad tycker du är viktigast att förändra?

Först och främst måste vi kanske göra en uppföljning av det här med nya lagen och om det finns några frågor, så att vi känner att det finns en återkoppling på handlingsplanerna. Något vi efterfrågar är vad man gör med till exempel en större brand, om man måste utrymma, var tar man vägen, hur det fungerar med lokaler och runt omkring, och vem som har ansvar. Det är det vi ska jobba med nu och det är också det vi har efterfrågat. Vi skall jobba övergripande med Torsten.

Bilaga XI - Intervju Carl-Gunnar Höij

1. Vilka är dina arbetsuppgifter?

Jag är socialchef, verksamhetsansvarig för socialförvaltningen där vi är 105 medarbetare. Verksamheten, mycket grovt, vänder sig till människor som behöver ekonomiskt stöd, missbrukare och barn och ungdomar som behöver särskilt stöd, det är huvudgrupperna. Vi har yttersta ansvaret gentemot de som vistas i kommunen enligt lagstiftningen, det är en mängd olika situationer som man hamnar i. Vi har inte, som man har i många andra socialförvaltningar, äldreomsorg och handikappomsorg, det är en särskild organisation i Borlänge.

2. Hur definierar du /vad är... för dig

a. Risk

Risk är något som kan hända mig eller verksamheten eller medarbetarna. Risk är något negativt, olycka, skada. Besvär, något som fallerar.

b. Sårbarhet

Det är områden där vi kan åsamkas skada, både personellt och materiellt. Begreppen ligger väldigt nära varandra.

c. Säkerhet

Åtgärder för att det som vi bedömer sårbart och riskfyllt inte skall uppstå.

3. Hur ser organisationen för risk- och säkerhetsarbete ut i kommunen?

Jag vet att det finns en person som är säkerhetssamordnare i kommunen. Jag vet vem det var innan och jag vet att det är en ny nu, Bladlund. Jag har inte haft någon kontakt med honom, däremot har mina medarbetare som har jobbat med brandskyddet haft hjälp av honom. Sedan vet jag att vi har arbetat med handlingsprogram för kommunen. Jag trodde att det var klart. Vi var ju med i det där och sedan dess har jag för mig att det finns pärmar. Om jag inte blandar ihop det hela, det var en plan för vad vi skulle göra vid stora olyckor inklusive riskbedömningar

a. Tänker du på krisberedskapsplanen

Ja, det är det nog. Men jag trodde att det var riskanalyser som låg till grund för den, jag var på en konferens om det, då pratade vi om olika risker. Vad är det som inte är gjort nu?

b. Det är handlingsprogram för förebyggande verksamheten.

4. Har enheten någon organisation för säkerhetsarbetet?

Nej, ingen särskild organisation för det. Det är arbetsplatsmötet och cheferna. Cheferna har ansvar för de olika sektorerna. För oss handlar det mest om hot- och våldssituationer. Men i internkontrollen så gör vi riskbedömningar också.

5. Vilket är kommunens mål med säkerhetsarbetet?

Det är att vi skall undvika och eliminera risker.

6. Känner du till Lagen om skydd mot olyckor?

Inte någon aktiv kunskap, men den är relativt ny.

7. Genomförs riskanalyser och sårbarhetsanalyser på er enhet?

Ja, det gör vi, vi har försökt definiera det när det gäller hot- och våldssituationer. Det är en gammal tradition på förvaltningen, det har vi gjort sedan många år. Jag gjorde

det första gången någon gång i början av 80-talet. Sedan gör vi det även i internkontrollen när vi tar fram en ny policy. Då gör vi riskanalyser och försöker bedöma vad det är som kan gå snett och var det är sårbart.

8. Bedöms risker för brukaren eller för personalen?

Det kan vara blandat. Det som gäller hot- och våld har även ett kundperspektiv, det andra är ofta internt. Men det beror ju på typen. Vi jobbar och har direkt ansvaret för vissa skyddsfrågor, det är en vardaglig uppgift för oss och handlar om barn och ungdomars skydd. Där styr lagstiftning hur vi ska jobba. Det kan gälla barn/ungdomar som blir utsatta för våld eller sexuellt utnyttjande. Vår uppgift och vårt ansvar är dessa ungdomars skydd. Vi har det även till viss del inom missbruksvården, där finns också vissa tvångsmöjligheter. Vi ska när vi handlägger försörjningsstöd ha barnperspektiv. Jag tänker inte på detta i de termerna som de här lagstiftningarna (Lagen om skydd mot olyckor) har.

Jag antar att Anna har pratat om POSOM-gruppen. Men det är ju mer att man försöker stödja när det har hänt.

9. Vilka har fått utbildning om Systematiskt brandskyddsarbete?

Vi har sagt att vi ska ha en ansvarig på varje geografisk enhet, det betyder att vi har en på varje korridor/extern arbetsplats. Ansvaret ligger oftast på andra än chefen, de har ofta gjort brandsyner tidigare.

10. Hur vill du ta del av risk- Sårbarhetsanalyser. Hur anser du att de bör presenteras för att kunna använda dem som beslutsunderlag?

Jag vill ha väldigt kortfattade och översiktliga beslutsunderlag, gärna i punktform vad det är för risker, vad vi kan göra för att eliminera dem och vad det kostar att eliminera dem. Det är det idealiska för mig. Gärna även med alternativ om det inte är självklara saker som vi ska göra.

11. Vad tror du kan underlätta implementeringen d.v.s. vad tror du kan underlätta införandet och användandet av risk- och sårbarhetsanalyser i beslutsprocessen?

Det tror jag är, som vi försöker, att när vi tar fram nya riktlinjer så har man med och gör alltid en riskanalys. Det är vår ambition, men vi lyckas inte till 100 %. Det skall göras när man tar fram det nya. Sedan försöker vi, mycket genom internkontrollen, att ta fram och ringa in områden där vi inte har gjort de här analyserna, där vi inte har någon internkontroll.

12. Har ni någon plan för utarbetandet av handlingsprogram för förebyggande verksamheten?

Ja, det finns ju i internkontrollen, där anges vad vi skall göra ett år framåt. Sedan följer vi upp det vi har sedan tidigare.

Ingår också som en del i vårt handlingsprogram mot hot- och våldshändelser.

13. Upplever du att säkerhetsarbetet förändrats efter de större tillbud/olyckor som hänt i kommunen (t.ex. gasoltågolyckan 2000)?

Jag har inte det perspektivet här, så jag kan inte säga det när det gäller tågolyckan. Däremot har jag märkt att det finns en erfarenhet av större händelser, Borlänge kommun drabbades också hårt av Estoniakatastrofen. Det var tredje gången nu i samband med Tsunamin, där också många Borlängebor var berörda. Men jag kan

inte svara på det, ett beslut som vi tog efter tsunamin är att vi ska utbilda stödpersoner. Det var inget problem att få tag på stödpersoner, det fanns många. Däremot förde vi diskussion att det skulle vara bra att ha en större stab av utbildade stödpersoner, det skall genomföras till våren..

14. Görs det något för att hela enheten skall ha samma syn på risk- och säkerhetsfrågorna?

Ja, när det gäller hot och våld så görs det, vi har sett över det programmet och socialnämnden antog det nya vid sitt förra sammanträde. Jag har sagt att alla medarbetare skall ha läst det programmet och att arbetsledaren sedan skall följa upp det i samtal med medarbetarna och rapportera till mig, senare i höst. Det görs för att förvissa sig om att det kommer ut till alla. Där finns även ett kundperspektiv, t.ex. om jag blir förbannad på dig så skall jag kunna välja att gå ut istället för att slå till dig, det betyder att vi båda, kund och tjänsteman, skall ha nära till dörren. Man skall inte stänga in sin kund. Det är ett exempel på när det finns kundperspektiv, många, de flesta av oss väljer ju att sticka när de hamnar i en sådan situation och då skall den möjligheten finnas.

15. Hur upplevs generellt den information om säkerhetsarbetet som tillhandahålls från kommunen fungerar?

Jag skulle nog vilja säga att det inte kommer mycket information. Jag har nämnt det här med extraordinära händelser och säkerhet i stadshuset, det diskuteras. På dessa områden har det kommit en del information.

16. Har kommunen kompetens för säkerhetsfrågorna?

Det har jag svårt att bedöma. Jag tror ju att respektive förvaltning känner sina verksamheter ganska bra.

17. Har enheten kompetens för säkerhetsfrågorna?

Ja, i en del av dem har vi det. Det vi inte är medvetna om har vi förmodligen mindre kompetens i, men det är som jag sa, att mycket har inriktats mot hot och våld hos oss, för det är där det oftast händer.

Vi har bra kompetens då det gäller barn, ungdomars och missbrukares skydd utifrån våra lagstiftningar.

18. Finns det en vi-känsla för säkerhetsfrågorna i kommunen?

Det har jag aldrig haft anledning att fundera på. Om det händer något så ställer många upp. Det kan hänföras till vi-känsla.

19. Har ni någon relation till andra enheter om säkerhetsfrågorna?

Det är ju för brandskyddsarbetet som vi har haft det, med Bladlund, när han jobbade på Dala Mitt. I övrigt har jag inte det. Däremot kan det vara så att när det är oroligt så ringer man och vill ha hjälp av oss, för att möta människor när det krävs särskild kompetens. Ibland kan vi hjälpa till och ibland inte. Vi har även gett råd och stöd till växelpersonal, det är ett exempel som gäller samspel. Vi har också gett handledning i sådana frågor.

20. Anser du att kommunen jobbar aktivt med säkerhetsfrågorna?

Min kunskap är inte tillräcklig för att bedöma det. Jag trodde att handlingsprogrammet var klart, att man har jobbat aktivt. Hade jag inte läst tidningen

Implementeringsproblem i säkerhetsarbetet

förra veckan så hade jag varit kvar i den tron. Ska man jobba med det så är det viktigt att man tar lite tid så att man är ute i organisationen känner delaktighet, så att det inte bara blir en produkt som står i en hylla. Om den extra tiden innebär att man involverar fler så tror jag att det är bra på lång sikt.

Bilaga XII - Intervju Inger Olsson

1. Vilka är dina arbetsuppgifter?

Jag jobbar som resultatansvarig i hemtjänst och LSS, det betyder att jag är chef och verksamhetsansvarig, personansvarig, ansvarig för helheten i hemtjänsten som finns i hela kommunen och LSS, all verksamhet både boende och assistans, kontaktpersoner och service. En verksamhet som omfattar ungefär 370 miljoner, och har ungefär 950 anställda. En av de största enheterna inom Borlänge kommun.

2. Hur definierar du /vad är... för dig

a. Risk

Det är en fara för en person eller en byggnad eller något, när det börjar bli farligt.

b. Sårbarhet

Det är när det är för skört, när det inte är tillräckligt säkrat. Det kan vara sårbarhet på olika sätt, sårbarhet kan vara en verksamhet där man har för lite personal, det kan vara när det brister i chefsfrågorna, det kan vara mycket. En svaghet eller felaktighet. Sårbarhet kan till exempel vara att man har för lite pengar.

c. Säkerhet

När man har både livrem och hängslan. När man känner att det är helt genomgått, när internkontrollen fungerar totalt, då kan man känna sig säker tror jag.

3. Hur ser organisationen för risk- och säkerhetsarbete ut i kommunen?

Vi har ju Torsten Bladlund nu som är vår risk- och säkerhetssamordnare. Innan honom var det Marianne Sjöström. Sen finns det ju beredskapsplaner, internkontrollplaner och sådant.

4. Vet du om det finns ett mål för kommunens säkerhetsarbetet?

Det finns det säkert, det skulle förvåna mig om det inte finns. Men jag kan inte säga att jag känner till det precis.

5. Vem ansvarar för risk och säkerhetsfrågor på er enhet?

Det här är ju en delegationsfråga, egentligen så är det ju jag som till sist är den högsta ansvariga, men i chefernas ansvar så ingår ju också verksamhetsansvar, säkerhetsansvar, arbetsmiljöansvar, det finns i hela ledet. Vi har ingen speciell person utan det ligger på alla chefers ansvar.

6. Känner du till de nya lagarna, Lagen om skydd mot olyckor och Lagen om Extraordinära händelser i fredstid?

Jag kan inte säga att jag kan dem exakt, skulle jag behöva dem så skulle jag ringa Torsten eller leta upp dem på nätet. Jag tror att jag till och med har dem i någon bokhylla.

7. Har du märkt någon förändring över tid, med avseende på ny lagstiftning?

Nej, det har jag inte

8. Har du fått någon utbildning inom området risk- och säkerhet?

Det tror jag inte. Information har vi ju haft med jämna mellanrum. Torsten har ju varit här och hjälpt oss med säkerhetsplaner och beredskapsplaner. Det har väl varit hans insatser tidigare i kommunen och nu som har varit den utbildning vi har fått.

9. Genomförs riskanalyser och sårbarhetsanalyser på er enhet?

Ja, ibland gör vi det. På nästan alla våra verksamheter, vi kan ju känna att det är något som svajar lite och då kan vi ta till det här att göra risk- och säkerhetsanalyser, för att skydda och bunkra upp i vår verksamhet. Det kan vara att det är något stök och bök kring de boende eller att det är en brukare som är utsatta för mycket stölder och inbrott och så. Man ser både till brukaren och till personalen. Vårt uppdrag är ju att ge en säker vård.

10. Hur vill du ta del av risk- Sårbarhetsanalyser. Hur anser du att de bör presenteras för att kunna använda dem som beslutsunderlag?

Jag tror att det vore bra att få det muntligt, att man får en genomgång så att man kan ta det till sig. Sedan får man ta ansvar för det själva att föra det vidare, föra vidare det till alla chefer framförallt.

11. Vad tror du kan underlätta implementeringen d.v.s. vad tror du kan underlätta införandet och användandet av risk- och sårbarhetsanalyser i beslutsprocessen?

Jag tror att cheferna behöver mycket stöd, att man har någon som man kan fråga. När man har fått den här utbildningen och informationen, så tror jag att man behöver stöd i det här arbetet. Om man ser till vårt gebit så är vi ju specialister på vård och omsorg och då är det här inte något som man är superbra på, men man har ett ansvar för det. Då måste det finnas en expert som man kan plocka in lite lätt för att få hjälp och stöd. Tidigare har det inte varit så enkelt att få detta, det är inte så att vi har blivit nekade att få det, men jag hoppas att det här blir bra, när vi har en heltidsanställd risk- och säkerhetsansvarig i kommunen. Torsten är ju ute mycket i vår verksamhet och det är vi glada för.

12. Har ni en plan för utarbetandet av handlingsprogram för förebyggande verksamheten?

Nej, men vi ska börja få det nu. Vi skall träffa Torsten nästa vecka.

13. Upplever du att säkerhetsarbetet förändrats efter de större tillbud/olyckor som hänt i kommunen (t.ex. gasoltågolyckan 2000)?

Vi var i högsta grad involverade i gasoltågolyckan. Jag var en av dem som blev uppringd på den tidiga lördagsmorgonen, och fick direkt hoppa in och jobba, det var en ganska konstig situation egentligen. I och med att väldigt många äldre bor runt det här området, och att många hemtjänstbrukare bodde alldeles bredvid. Det var ganska fantastiskt egentligen, när man tittar i backspegeln, att allting gick bra. Det är ganska roligt att lära sig något av det, det var bara att kasta sig i bilen, åka ner och ta telefonen och jobba som sjutton. Att göra upp vad vi gör av folk och evakuera. Det var nog ingen av oss som rev fram beredskapsplanen. Det var mera att bara göra det, det fungerade jättebra. Alla jobbade frenetiskt med att försöka göra sitt bästa. Det var jättebra upplagt i kommunen, man tog ett stort ansvar och hade de här ständiga sammankomsterna när man berättade vad som hänt, vad gör vi nu, nästa steg, information till alla, och sedan ut och verka.

Jag tror inte att man har ändrat säkerhetsarbetet sedan dess, inget jag känner till i alla fall.

14. Görs det något för att hela enheten skall ha samma syn på säkerhetsfrågorna?

Vi ska ju ha gemensamma planer och riktlinjer, det jobbar vi med. Man kan inte heller jämföra allt arbete inom verksamheten, för det är så olika. Visst arbete måste ske mot den enskilde som bor i eget hem och sedan har vi ett helt annat ansvar för de som bor i våra gruppbostäder. Det skiljer sig en del.

15. Hur upplevs generellt att den information om säkerhetsarbetet som tillhandahålls från kommunen fungerar?

Det kommer ut precis som all annan information, chefsträffar, eller på nya internsidan. Sedan tar man till sig det utefter om det berör mig eller inte och om det är något vi ska göra.

16. Har kommunen kompetens för säkerhetsfrågorna?

Ja, det tycker jag att vi har.

17. Har enheten kompetens för säkerhetsfrågorna?

Vi har ingen specialkompetens ute hos oss, den får vi ta till oss ifrån kommunen.

18. Finns det en vi-känsla när det gäller bearbetandet av säkerhetsfrågor?

Om jag ser till mitt område så tycker jag att det är en viktig fråga eftersom det berör vår personal och det berör våra brukare. Vi är till för att det ska bli en bra vård och omsorg, så visst tar man det på allvar.

19. Har ni någon relation till andra enheter om säkerhetsfrågorna?

Ja, både gruppboende och vi jobbar ju mycket med varandra. Man lär av varandra.

20. Anser du att kommunen jobbar aktivt med säkerhetsfrågorna?

Jag tycker att det känns bra att man belyst säkerhetsfrågorna på ett annat sätt i och med att man har gjort en ny heltidstjänst som sysslar med det här. Det är ett steg framåt, man har tydliggjort det.

21. Anser du att enheten jobbar aktivt med säkerhetsfrågorna?

Nej, det tycker jag inte. Vi gör det vi ska med hjälp av folk utifrån, men jag kan inte säga att vi är aktiva.

22. Vad är det viktigaste att förändra?

Jag är inte så mycket för det här med en massa planer och dokument och policys. Jag tycker att det är ett överarbetet kapitel. Det finns alldeles för mycket kompendier i våra bokhyllor som vi inte tittar på, som är alldeles för stora och komplexa. Jag kan mycket väl förstå att det behövs på ett övergripande sätt. Jag tror att det ska vara tydliga checklistor ute i verksamheten så att man snabbt kan lära sig och snabbt ta del av. Det var det som slog oss efter gasoltågolyckan att det var ingen som hade ryckt den här fina beredskapsparmen, den tittade vi i först efter. Rutinerna gick på de som man kände igen, man ringde in folk som hoppade in och jag och soc skötte evakueringen av folk. Man arbetade efter rutin och organisation. Jag tror att det är väldigt viktigt att man inte gör för stora komplexa saker av det, utan enkla direktiv, snabba, korta punkter Mer checklistor ute i verksamheten för vi har så många andra saker som skall kontrolleras och levas upp till. Det är för mycket planer och policys, vi

drunknar i det. Egentligen är det ju verksamheten kring de äldre som vi håller på med.

23. Förebygger man olyckor på enheten?

Vi dokumenterar och för statistik på alla olyckor. Vi försöker att förebygga sådant som går att förebygga. Det jobbar vi med hela tiden. Likadant vad gäller våra arbetsskador och tillbud hos vår personal. Nu kan man också se ganska snabbt vad som händer här och varför det är så mycket kring en viss brukare och vad vi kan göra för att säkra där, i form av hjälpmedel och skyddsåtgärder. Vi kan säkert bli mycket bättre, men vi jobbar med det. Vi finns till för människorna i vår verksamhet. Sedan träffar vi på svåra ärenden, otroliga säkerhetsproblem, men det får vi jobba med.

Bilaga XIII - Intervju Arne Ludvigsson

1. Vilka är dina arbetsuppgifter?

Som stadsarkitekt är jag involverad i alla större projekt, och jag är byggnadsnämndens rådgivare framförallt på de estetiska och utformningsmässiga aspekterna. Eftersom jag har jobbat många år med de här frågorna så har jag omfattande kunskaper om plan och bygglagen. Så i realiteten är jag byggnadsnämndens rådgivare även i juridiska sammanhang. Jag är även ansvarig för detaljplan och mycket involverad i många av byggloven.

2. Hur definierar du /vad är... för dig

a. Risk

Risk, det är en kombination av en sannolikhet att något skall inträffa i förhållande till frekvensen. I realiteten så har det väl inneburit att om det är många människor på en viss plats och i kombination med en viss händelse kan inträffa och skada dem. Det blir någon slags riskanalyser.

b. Sårbarhet

Sårbarhet det betyder för mig konsekvenserna av vissa händelser och vad det är för parametrar som kan ställa till stora problem. Man gör en analys av en situation och vad det är som kan ställa till elände i den här situationen.

c. Säkerhet

Det kan röra allt från problem som vi har haft här i stadshuset, att alla kommer och går som de vill. Den som vill gå in här och ställa till med något kan ju göra det, det är bristande säkerhet. Stadshuset är ett exempel på bristande säkerhet i allra högsta grad, det är ungefär som att "händer det så händer det". Sen har det även att göra med attityder. Dagens Nyheter hade en artikelserie om kriminella motorcykelgång i Danmark. Den svenska journalisten sa att: - *Jag är förvånad, jag kommer in här i polishuset och det finns inga spärrar eller någonting.* Då sa den danske polisen att: - *Det är ingen som bekymrar sig över det. Om någon skulle försöka att göra något här så skulle det bara bli: Frrrrt!* samtidigt som han trycker ner handflatan i bordet och vrider runt. Den attityden har vi ju inte i Sverige. Vi har ju den här händelsen i Södertälje, där det blev något bråk mellan polisen och något ungdomsgång. Där åkte de ju till polishuset och sköt med automatkarbin mot det. I den allmänna debatten så sa man att det var polisens fel att de hade blivit beskjutna. Det ligger i attityder, säkerhet är en attityd. Om man accepterar att man bibehåller lag och ordning i ett land så är det klart att det blir säkrare. I Sverige finns en oklarhet om vi ska upprätthålla lag och ordning, därför har vi en massa säkerhetsproblem. Sen om vi kommer in på plan- och bygglagens område så är ju säkerhet ett begrepp, om vi går så fundamentalt som till hållfasthet, så är det att saker och ting dimensioneras på rätt sätt så att det håller. Allt det är säkerhet.

3. Hur ser organisationen för risk- och säkerhetsarbete ut i kommunen?

Vi har ju en säkerhetsansvarig i kommunen, och har haft i 3-4 år. Nu har vi en kille som har jobbat som brandingenjör, han är väl förtrogen med riskanalyser, så det blir väl lite annan inriktning än tidigare och mera handfast säkerhetsarbete. Men jag tror att det har berott mycket på vad man har för bakgrund. Man väljer egentligen inriktning på säkerhetsarbetet beroende på vilken person man tillsätter och vad personen har för yrkesbakgrund.

4. Vem arbetar med risk och säkerhetsfrågor på er enhet?

Vi har ingen som arbetar systematiskt med det, eftersom vi för tillfället saknar förvaltningschef. Det brukar ju vara förvaltningschefen som är inblandad i alla sorters frågor och ytterst Byggnadsnämnden, som är vår politiska huvudorganisation. Vi jobbar med de frågorna när de kommer upp som ärenden, det är så vi jobbar. Det är ju inte riktigt, vi skall ju ha ett systematiskt arbete, men det ligger nere sedan ett år.

5. har du fått någon utbildning inom området risk- och säkerhet?

Nej

6. Känner du till Lagen om skydd mot olyckor och Lagen om extraordinära händelser i fredstid?

Lagen om skydd mot olyckor känner jag till att den finns, men jag har knappast läst den.

7. Har det skett någon förändring över tid, med avseende på ny lagstiftning?

Ja, det har ju blivit skärpning när vi hanterar bygglovsfrågor, större projekt. Jag tror att det har varit fyra riskanalyser som gjorts i samband med bygglov, så det är en förändrad attityd i samhället. Men internt, i stadshuset, har jag knappast märkt något av det.

8. Har kommunen något mål med säkerhetsarbetet?

Ingen aning.

9. Genomförs riskanalyser och sårbarhetsanalyser på er enhet?

Vi gör dem inte utan vi kräver att de görs. Till exempel, den första stora analysen, det var ju ICA Maxi som skulle etableras. Som villkor i planprocessen och i bygglovet så krävde vi att det skulle göras en analys av riskerna och säkerheten.

10. Vilka kriterier har ni för att begära att risk- och sårbarhetsanalyser görs?

Det var ju uppenbara saker om vi tar ICA Maxi som exempel, det ena var ett stort gasollager som finns på SSAB, det andra var farliga godsleder. Så det ska finnas något påtagligt så att man kan begripa varför vi gör de här, då görs de. T.ex att det transporteras utanför staketet, kemikalier, bensin eller något annat farligt och att det kan styra in i anläggningen p.g.a. av att föraren somnar eller att man får punktering eller liknande.

11. Känner du att man tar tills sig dessa analyser?

Ja, det har gjorts. Vi ställer villkor i byggloven. I exemplet med ICA Maxi så är där nästintill omöjligt att köra in med en bil. Första barriären är ett specialdesignat skyddsräcke som vägverket har satt upp på ICA Maxis bekostnad. Sedan är väggarna ut mot riksvägen gjutna i betong, så om man kommer igenom räcket så fastnar man i väggen. Det är enbart av riskskäl. Sedan finns det även ett antal tekniska anordningar som gör att man blir uppmärksam på en eventuell gasolläcka. Det finns en förbindelse med olika typer av larm, så om det blir problem med SSAB:s gasollager så går det ett larm till ICA, så att den som är säkerhetsansvarig där vidtager åtgärder med utrymning eller om folk ska stanna kvar inomhus för att undvika skador. Det här är ingenting som vi bara plockar fram och sedan lägger på hyllan. Vi tittar på vilka rekommendationer för åtgärder som finns.

Den som sökt byggnadslov får yttra sig om det och sedan gör byggnadsnämnden en bedömning av vad man ställer för krav för att ge bygglov i beslutet.

12. Läger ni som enhet fram förslag till vilket beslut byggnadsnämnden skall ta? Ja, det gör vi, antingen direkt i form av en skrivelse eller en diskussion med byggnadsnämndens arbetsutskott. Då blir det formulerat som ett beslut, antingen får jag direktiv som ett delegationsärende eller så tas ärendet i byggnadsnämnden i sin helhet. Men efter att det är beslutat så ska det inte vara några osäkerheter om vilka åtgärder som skall vidtas.

13. Upplever du att säkerhetsarbetet förändrats efter de större tillbud/olyckor som hänt i kommunen (gasoltågolyckan 2000)?
Det har blivit en annan medvetenhet om risker. Den faktiska händelsen har medfört det. Det har väl gjort att det är lättare att få en acceptans för de här ganska omfattande riskanalyserna som är gjorda. Exemplet makt finns där.

14. Hur vill du ta del av risk- Sårbarhetsanalyser. Hur anser du att de bör presenteras för att kunna användas som beslutsunderlag?
Jag jobbar ju inte dagligdags med de här frågorna. Det gör att varje gång de kommer upp så får jag göra min egen lilla repetitionskurs om strukturen i tankesättet. Jag tror att man i en sådan här analys, först på ett ganska enkelt och överskådligt sätt presentera själva tankemönstret. När man väl har ett ärende så sätter man sig in i hur tankemönstret ser ut, hur den här sannolikhetskalkylen är uppbyggd och vad den innehåller för parametrar och hur de samvarierar. Jag tror att man alltid ska ha med själva tankemönstret enkelt och tydligt presenterat. Jag har försökt göra så, när jag har dragit de här ärendena i byggnadsnämnden, att jag har klätt ärendet i kött och blod. Så att man pratar om något konkret, vad betyder det här, jo att om det här händer så är det så och så, så att man ger ett exempel. Man måste kunna ärendet så pass att man kan göra det, klä det här i begripliga termer, inför byggnadsnämnden.

15. Vad tror du kan underlätta implementeringen d.v.s. vad tror du kan underlätta införandet och användandet av risk- och sårbarhetsanalyser i beslutsprocessen?
Jag tror att det är att man gör en populärversion av själva tankesättet. Man förklarar det enkelt så att man kan förstå det på mellanstadiet.

16. Görs det något för att hela enheten skall ha samma syn på säkerhetsfrågorna?
I och med att vi inte har någon förvaltningschef så är det inget systematiskt arbetssätt. Jag är inte säker på att vi har tid att göra det ändå, men det kanske skulle behövas en utbildning i hela kommunen på det här. Man måste presentera tankestrukturen, för den är generell. Det är ju något man kan använda i sitt vardagsliv också. En tankemodell skulle behöva presenteras för envar, på ett A4.

17. Hur upplevs generellt att den information om säkerhetsarbetet som tillhandahålls från kommunen fungerar?
Jag vet inte om det finns någon. Det kanske finns något som jag inte kommer på för tillfället, men jag upplever inte att det finns speciellt mycket.

18. Har kommunen kompetens för säkerhetsfrågorna?

Ja, det skulle jag tro med den nya säkerhetssamordnaren. Men i organisationen som helhet så finns det inte.

19. Har enheten kompetens för säkerhetsfrågorna?

Vi har kompetens när vi granskar andras ärenden, det gör vi professionellt. Vi har kompetens när vi jobbar med planläggning och när det gäller att hantera konkreta bygglovsärenden. Men i övrigt så är det inte något speciellt.

20. Finns det en vi-känsla i kommunen när det gäller bearbetandet av säkerhetsfrågor?

Nej, det gör det inte.

21. Har ni någon relation till andra enheter på säkerhetsområdet?

Ja, i och med att räddningstjänsten är ständig remissinstans i planfrågor, så har vi en relation där. De är ju här minst en gång i veckan och granskar ärenden så vi har möjligheter att diskutera med räddningstjänsten.

22. Anser du att kommunen jobbar aktivt med säkerhetsfrågorna?

Eftersom vårt stadshus är ett skräckexempel på säkerhet så gör jag inte det. Däremot finns ett systematiskt arbete kring skadegörelse, bränder o.s.v. som kommunens försäkringsbolag kräver.

23. Anser du att enheten jobbar aktivt med säkerhetsfrågorna?

Det faller tillbaka till att vi inte har en förvaltningschef, så det är lite så och så här också.

24. Vad tror du är det viktigaste att förändra?

Jag tror att det är ett säkerhetstänkande. Om vi tittar på en mer övergripande nivå så är det ju att man får ta frågan om lag och ordning i samhället på ett annat allvar. Du har ju idag exempel på anlagda bränder. När de grips, de som anlagt bränderna, så släpps de omedelbart. Samhället är inte berett att skydda sig själv. Det spelar ingen roll vad du gör, man släpper ju ut alla som ställer till det i samhället, så att de får vara ute och experimentera. Det är inte på kommunal nivå, utan det är en mer övergripande fråga om lag och ordning i samhället. Den är bristande idag i Sverige, anser jag.

I vår egen organisation, så tror jag att om jag var ansvarig för det här, så skulle jag nog sätta igång med något slags pedagogisk utbildning på området. Sannolikhetskalkyl låter ju väldigt abstrakt och svårgripbart, men det behöver inte vara det. Jag tror att ett pedagogiskt grepp, att man på ett A3 kan förklara det här med hjälp av bilder och text. Det tror jag skulle vara nummer ett, för då får du in tankestrukturen. Om du inte har tankestrukturen så blir det bökigt varje gång du ska hålla på med det här.

Bilaga XIV - Enkätundersökning**Räddningstjänsten Dala Mitt****Länets och kommunernas säkerhetsarbete.
Implementering av risk- och sårbarhetsanalyser i
beslutsprocessen**

Räddningstjänsten Dala Mitt har bitt mig att utföra en undersökning för att försöka förbättra implementeringen av risk- och sårbarhetsanalyser i beslutsprocessen. Avsikten med undersökningen är att dina svar tillsammans med alla de andras skall ligga till grund för förslag till förbättringar. Av denna anledning behöver jag din hjälp med att svara på de frågor som finns i enkäten. Frågorna rör din syn på säkerhetsarbetet och hur det fungerar i dagsläget samt dina förslag på hur risk- och sårbarhetsanalyser presenteras bättre i framtiden.

Undersökningen skickas till dig som ledamot i någon av kommunens nämnder. Om du redan ingått i en intervju, sänds enkäten som en information. Du svarar på enkäten genom att öppna nedanstående länk och där fylla i dina svar. Om du inte vet svaret är jag tacksam om du skriver vet ej i rutan. När alla svar är ifyllda finns en ruta med skicka enkät längst ner på sidan. Efter inskickad enkät är det bra om du skickar ett e-mail till denna e-mailadress. Detta för att jag ska kunna kryssa av dig på listan. Presentationen av svaren i undersökningen kommer att vara helt anonyma. När svaren kommit in sammanställs de och en enskilds svar kommer inte att kunna utläsas.

Nedanstående länk för dig till enkäten:

<http://try.artologik.net/dalamitt/qr/surveys/10.htm>

Undersökningen är öppen till den 25 oktober. Om du har några frågor så hör av dig till mig, Lina Holgersson, på telefon 070-564 04 21 eller e-mail lina.holgersson@dalamitt.se

På förhand tack för din medverkan
Falun september 2005-09-30

Lina Holgersson
Räddningstjänsten Dala Mitt

Enkätundersökning Risk

1 Vilken enhet (förvaltning, nämnd etc.) tillhör du?

Risk och sårbarhet

2 Hur definierar du? a) Risk b) Sårbarhet c) Säkerhet

3 Hur ser organisationen för risk- och säkerhetsarbete ut i din enhet?

4 Har du fått någon utbildning inom området risk- och säkerhet? I så fall vilken?

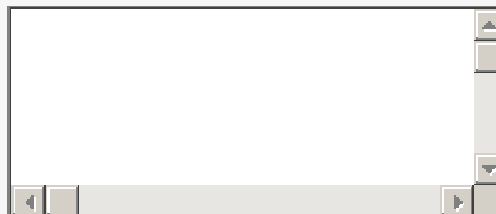
Om Ja, specificera

5 Vilket är din enhets mål med säkerhetsarbetet?

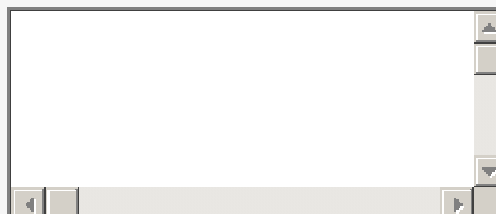
6 Genomförs riskanalyser och sårbarhetsanalyser på din enhet? (Om ja fortsatt med nästa fråga, om nej gå direkt till fråga 10.)

7 Skiljer ni på din enhet mellan riskanalyser och sårbarhetsanalyser?

8 Hur används de?

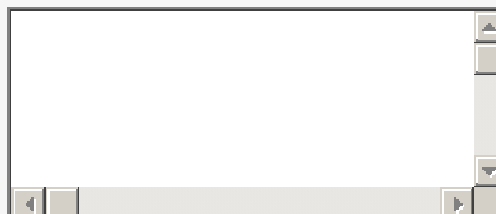

9 Hur uppdateras risk- och sårbarhetsanalyserna och hur säkerställs det att uppdateringarna används i arbetet?

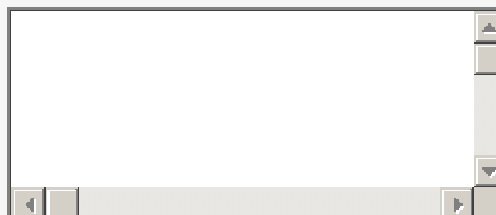

10 Tas hänsyn till extern information (T.ex. företags riskanalyser, länsstyrelser)

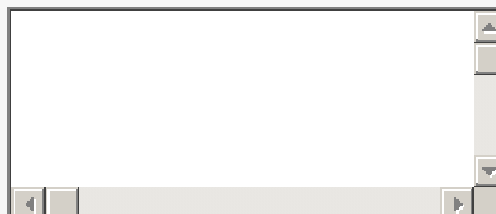
11 Hur vill du ta del av risk- och sårbarhetsanalyser? Hur anser du att de bör presenteras för att kunna använda dem som beslutsunderlag?

12 Vad tror du kan underlätta implementeringen d.v.s. vad tror du kan underlätta införandet och användandet av risk- och sårbarhetsanalyser i beslutsprocessen?

13 Hur passar risk- och sårbarhetsanalyser in i ditt eget eller enhetens beslutsfattande?

14 Vad tror du är viktigast att förändra?

Handlingsprogram

15 Vilken plan har din enhet för utarbetandet av handlingsprogram för förebyggande verksamheten?

16 Har du försökt påverka upplägget i någon riktning? I så fall hur?

Om Ja, specificera

Kontakt/information internt och externt

17 Vad görs för att hela enheten skall ha samma syn på risk och sårbarhet?

18 Hur upplever du generellt att den information som tillhandahålls om säkerhetsarbetet fungerar?

- Dåligt
 Mindre bra
 Bra
 Utmärkt

19 Vilka brister skulle du vilja påpeka?

20 Har det skett någon förändring över tid, med avseende på ny lagstiftning. I så fall beskriv denna förändring.

Om Ja, specificera

21 Anser du att länsstyrelsen har kompetens för säkerhetsfrågorna? Om nej, varför inte?

Om Nej, specificera

22 Anser du att kommunen har kompetens för säkerhetsfrågorna? Om nej, varför inte?

Om Nej, specificera

23 Anser ni att intressekonflikter mellan olika parter påverkar det lokalpolitiska arbetet med säkerhet och i så fall hur?

Om Ja, specificera

24 Finns det en vi-känsla när det gäller bearbetandet av lokalpolitiska säkerhetsfrågor? Om inte, brister?

Om Nej, specificera

25 Hur är relationen till andra nämnder / förvaltningar?

- Dålig
 Mindre bra
 Bra
 Utmärkt

26 Hur är relationen till andra kommuner?

- Dåligt
 Mindre bra
 Bra
 Utmärkt

27 Hur är relationen till länsstyrelsen?

- Dåligt
 Mindre bra
 Bra
 Utmärkt

Övrigt

28 Om du har några övriga synpunkter inom ämnesområdet, eller på enkäten, anteckna gärna dessa här

Vi tackar för din hjälp!

Har du frågor? Ring gärna oss på 070-564 04 21